T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
KAMU YÖNETİMİ BİLİM DALI

SOSYAL REFAH DEVLETİNİN TÜRK YEREL YÖNETİMİNDEKİ KARŞILIĞI: SOSYAL BELEDİYECİLİK ANLAYIŞI VE KONYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Büşra ÇUHADAR

Danışman
Doç. Dr. Hasan Alpay KARASOY

KONYA-2022

ÖNSÖZ

Tez çalışma süreci boyunca yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Doç. Dr. Hasan Alpay Karasoy'a teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Bugünlere gelmem için benden emeklerini esirgemeyen anneme, babama ve yüksek lisans sürecimin başından sonuna kadar beni destekleyen eşim Fatih Çuhadar'a teşekkür ederim.

Ayrıca dünyaya geleceği haberiyle beni çok mutlu eden sevgili kızım Deniz Bilge Çuhadar'a selâm eder; sağlıklı, mutlu, huzurlu ve başarılı bir hayatı olmasını temenni ederim.

Büşra ÇUHADAR

KONYA-2022

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ ..... İ
İÇİNDEKİLER ..... İİ
ÖZET ..... Vİ
SUMMARY ..... Vİİ
KISALTMALAR ..... Vİİİ
TABLOLAR LİSTESİ ..... İX
GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. SOSYAL REFAH DEVLETİ 4
1.1. Sosyal Refah Devleti Kavramı ve Türkiye'deki Gelişimi 4
1.1.1. Refah Devleti Kavramı 5
1.1.2. Sosyal Refah Devletinin Tarihsel Gelişim Aşamaları 8
1.1.2.1. Sanayi Devrimi Öncesi Yıllardan Modern Anlamda Refah Devleti'nin Doğuşuna Kadar Olan Dönem: 1880 Öncesi 10
1.1.2.2. Modern Anlamda Refah Devletinin Doğuşundan Kurumsallaşmasına Doğru Giden Süreç: 1880-1945 13
1.1.2.3. Refah Devletinin Kurumsallaşmasından Sorgulanmaya Başlanmasına: 1945-1975 17
1.1.2.4. 1975 Sonrası Refah Devleti 19
1.2. Sosyal Refah Devletinin Amacı 22
1.2.1. Gelirin Adil Dağıtılması ve Yoksullukla Mücadele 22
1.2.2. Fırsat Eşitliğinin Sağlanması 24
1.2.3. Sosyal Güvenlik 25
1.2.4.Tam İstihdamın Sağlanması ve İşsizliğe Karşı Mücadele 25
1.2.5. Sosyal Denge ve Barış Ortamının Sağlanması 27
1.2.6. Ekonomik Büyüme ve Kalkınmanın Sağlanması 27
1.3. Sosyal Refah Devletinin Aracı: Sosyal Politika 28
1.3.1. Sosyal Hizmet 29
1.3.2. Sosyal Yardım 30
1.3.3. Sosyal Teşvik 31
1.4.Türkiye'de Sosyal Refah Devleti Anlayışının Gelişimi 32
1.4.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem 32
1.4.2. Cumhuriyet Dönemi 34
1.4.2.1. 1920-1945 Yılları Arası Sosyal Refah Devleti Anlayışının Gelişimi ... 35

1.4.2.2. 1945-1960 Yılları Arası Sosyal Refah Devleti Anlayışının Gelişimi ... 37
1.4.2.3. 1960-1980 Yılları Arası Sosyal Refah Devleti Anlayışının Gelişimi ... 39
1.4.2.4. 1980 Sonrası Sosyal Refah Devleti Anlayışının Gelişimi ... 41

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYE'DE SOSYAL BELEDİYECİLİK ANLAYIŞI ... 44
2.1. Sosyal Belediyeciliğin Tanımı ve İşlevleri ... 44
2.1.1. Sosyal Belediyeciliğin Tanımı ... 44
2.1.2. Sosyal Belediyeciliğin İşlevleri ... 46
2.1.2.1. Sosyalleştirme, Sosyal Kontrolü Sağlama ve Rehabilitasyon ... 46
2.1.2.2. Mobilize Etme, Yönlendirme ve Kılavuzluk Yapma ... 47
2.1.2.3. Yardım Etme ve Gözetme ... 47
2.1.2.4.Yatırım Yapma ... 47
2.1.2.5. Belediye ile Halk İletişiminin Sağlanması ... 48
2.2. Türkiye'de belediyeciliğin tarihsel gelişimi sürecinde sosyal belediyeciliğin yeri ve gelişimi ... 48
2.2.1. Osmanlı Devleti Dönemi ... 49
2.2.2. Cumhuriyet Dönemi ... 51
2.2.2.1. 1930 tarihli 1580 sayılı Belediye Kanunu ... 51
2.2.2.2. 2004 tarihli 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ve 2005 tarihli 5393 sayılı Belediye Kanunu ... 58
2.3. Sosyal Belediyecilik Anlayışının Gelişmesine Neden Olan Faktörler ... 62
2.3.1. Kentleşme ... 62
2.3.2. Küreselleşme ... 63
2.3.3. Avrupa Birliği Süreci ... 64
2.3.4. Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı ... 65
2.4. Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Bilinci İle Sunulan Hizmetler ... 67
2.4.1. Eğitim Alanında Belediyelerin Hizmetleri ... 67
2.4.2. Sağlık Alanında Belediyelerin Hizmetleri ... 68
2.4.3. Konut Alanında Belediyelerin Hizmetleri ... 69
2.4.4. Sosyal Hizmet ve Sosyal Yardım Alanlarında Belediyelerin Hizmetleri ... 71
2.4.5. Sosyal, Kültürel, Sanat ve Spor Konularında Belediyelerin Hizmetleri ... 72

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KONYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ'NİN DEZAVANTAJLI BİREYLERE YÖNELİK SOSYAL BELEDİYECİLİK FAALİYETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ ... 73
3.1. Konya'nın Sosyo-Demografik Yapısı ... 73

3.2. Konya'nın Tarihsel Gelişimi 73
3.3. Araştırma Bulgularının Analizi 75
3.3.1. Araştırmanın Amacı 76
3.3.2. Araştırmanın Yöntemi 76
3.3.3. Araştırmanın Sınırları 76
3.3.4. Konya Büyükşehir Belediyesi'nin Dezavantajlı Bireylere Sağlık Alanında Sunduğu Hizmetler (2007-2019) 77
3.3.4.1. 2007-2019 Yılları Arasında Konya Büyükşehir Belediyesi'nin Dezavantajlı Bireylere Yönelik Sağlık Alanındaki Stratejik Planları 77
3.3.4.2. Konya Büyükşehir Belediyesi'nin Faaliyet Raporlarına Göre Dezavantajlı Bireylere Sunulan Sağlık Hizmetleri (2007-2019) 78
3.3.4.2.1. Sağlık İşleri Şube Müdürlüğü 78
3.3.4.2.2. Kurum Tabipliği 79
3.3.4.2.3. Alo Doğum- Alo Cenaze 79
3.3.4.2.4. Evde Bakım Hizmetleri Şube Müdürlüğü 80
3.3.5. Konya Büyükşehir Belediyesi'nin Dezavantajlı Bireylere Sunduğu Ayni/Nakdi Yardım ve Hizmetler (2007-2019) 84
3.3.5.1. 2007-2019 Yılları Arasında Konya Büyükşehir Belediyesi'nin Dezavantajlı Bireylere Yönelik Ayni/Nakdi Yardım ve Hizmetler İçin Stratejik Planları 84
3.3.5.2. Konya Büyükşehir Belediyesi'nin Faaliyet Raporlarına Göre Dezavantajlı Bireylere Sunduğu Ayni ve Nakdi Yardım Hizmetleri (2007-2019) 86
3.3.5.2.1. Sosyal Hizmetler Şube Müdürlüğü 86
3.3.5.2.2. Fon Yardımları 87
3.3.5.2.3. Ekmek Yardımı 87
3.3.5.2.4. Gıda Bankası 88
3.3.5.2.5. Sosyal Kart 89
3.3.5.3. Eğitim Hizmetleri Birimi 90
3.3.5.3.1. Üniversite Öğrencilerine Eğitim Desteği 90
3.3.5.3.2. İlköğretim ve Ortaöğretim Öğrencilerine Eğitim Yardımı 90
3.3.5.3.3. Birebir Rehberlik ve Eğitim Danışmanlığı Kursu 91
3.3.5.3.4. Dershaneye Gidemeyen Öğrencilere LYS Hazırlık Kursu 91
3.3.5.3.5. Gezici Anaokulu 92
3.3.5.3.6. Anne ve Çocuk Sosyal Destek Projesi 92
3.3.5.4. Engelliler Şube Müdürlüğü 93

3.3.5.4.1. Engelsiz Mekânlar Projesi 93

3.3.5.5. Konya Büyükşehir Belediyesi'nin Dezavantajlı Bireylere Sunduğu Eğitim ve İstihdam Hizmetleri (2007-2019) 100

3.3.5.5.1. 2007-2019 Yılları Arasında Konya Büyükşehir Belediyesi'nin Dezavantajlı Bireylere Yönelik Eğitim ve İstihdam Hizmetleri Alanındaki Stratejik Planları 100

3.3.5.5.2. Konya Büyükşehir Belediyesi'nin Faaliyet Raporlarına Göre Dezavantajlı Bireylere Sunduğu Eğitim ve İstihdam Hizmetleri (2007-2019) 103

Sanatla Engelsiz Hayat Projesi 110

3.3.5.6. Konya Büyükşehir Belediyesi'nin Dezavantajlı Bireyler Sunduğu Sosyal, Kültürel ve Spor Hizmetleri (2007-2019)..... 115

3.3.5.6.1. 2007-2019 Yılları Arasında Konya Büyükşehir Belediyesi'nin Dezavantajlı Bireylere Yönelik Sosyal, Kültürel ve Spor Hizmeti İçin Stratejik Planları..... 115

3.3.5.6.2. Konya Büyükşehir Belediyesi'nin Faaliyet Raporlarına Göre Dezavantajlı Bireylere Sunduğu Sosyal, Kültürel ve Spor Hizmetleri (2007-2019)..... 116

3.3.5.7. Konya Büyükşehir Belediyesi'nin Dezavantajlı Bireylere Sunduğu Konut Edindirme ve Konaklama Hizmetleri (2007-2019)..... 123

3.3.5.7.1. 2007-2019 Yılları Arasında Konya Büyükşehir Belediyesi'nin Dezavantajlı Bireylere Yönelik Konut Edindirme ve Konaklama Hizmetleri İçin Stratejik Planları 123

3.3.5.7.2. Konya Büyükşehir Belediyesi'nin Faaliyet Raporlarına Göre Dezavantajlı Bireylere Sunduğu Konut Edindirme ve Konaklama Hizmetleri (2007-2019) 125

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....127

KAYNAKÇA.....130

ÖZET

Devletlerin vatandaşları arasındaki eşitsizliği gidermek amacıyla sosyal politikalar uyguladığı sosyal refah devleti, yaşanan gelişimler ve değişimler neticesinde 1980'lerden sonra önemini kaybetmiştir. Türkiye'de de 1980'lerden sonra önemini kaybeden sosyal refah devletinin amaçlarını yerine getirmekte belediyeler görevli kılınmıştır. 2000'li yıllarda çıkarılan kanunlar ile belediyeler, sosyal konularda görevli ve yetkili kılınmış ve sosyal belediyecilik dönemi başlamıştır. Sosyal belediyecilik anlayışı ile belediyeler vatandaşlarına eğitim, sağlık, istihdam, sosyal yardım, kültürel, sosyal ve spor alanlarında hizmetler sunmaya başlamışlardır.

Bu çalışmada Konya Büyükşehir Belediyesinin 2007-2019 yılları arası sosyal belediyecilik hizmetlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda Konya Büyükşehir Belediyesi'nin toplumun dezavantajlı grubuna dâhil olan yaşlı, engelli, kadın ve yardıma muhtaç bireylerine yönelik sağlık, sosyal yardım, eğitim, istihdam, kültürel, sosyal ve spor, konut edindirme ve konaklama gibi alanlardaki faaliyetleri incelenmiştir. Çalışmada teorik kısımda konular ile ilgili kitap, makale, tez ve dergi gibi yazılı kaynakların incelendiği "literatür taraması" yapılmıştır. Konya Büyükşehir Belediyesi'nin sosyal belediyecilik kapsamındaki faaliyetlerinin incelenmesinde ise doküman analizi yöntemi kullanılarak Belediye'nin 2007-2019 yılları arası stratejik planları ve faaliyet raporları incelenmiştir.

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde sosyal refah devleti kavramı, amaçları, araçları, dünya ve Türkiye'deki tarihsel gelişimi ele alınmıştır. İkinci bölümde sosyal belediyeciliğin kavramı, işlevleri, hizmetleri ve Türkiye'deki tarihsel gelişimi incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise Konya Büyükşehir Belediyesi'nin 2007-2019 yılları arası stratejik plan ve faaliyet raporları incelenerek, Belediye'nin dezavantajlı gruba yönelik sosyal belediyecilik uygulamaları ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Refah Devleti, Sosyal Belediyecilik, Konya Büyükşehir Belediyesi, Dezavantajlı Gruplar

SUMMARY

Social wellfare system, which is implemented by states in order to eradicate inequalties between citizens, because of past events and changes, has lost its importance after 1980s. Municipilties have been autorized to fulfill aims actually owned by social wellfare system that lost its importance after 1980s in Turkey. By legislation made in 2000s Municipilties have been autorized on social issues and era called “Social Municipalism” has started. With this Municipalities have offered education, health, employment, social help, cultural and sports services to the citizens.

In this study it is aimed to analize social services offered by Konya Metropolitan Municipilty between 2000 and 2019. In this regard, Konya Metropolitan Municipilty’s health, social help, education, emplloyment, cultural services for disadvantaged groups including elderly, disabled, women, poeple in need, have been studied. In the study, in the theoretical part”literature” scanning which consists of studying books, articles, tesises, magazines has been conducted. For studying Konya Metropolitan Municipilty’s acts regardind social welfare system “documant analizing” mean has been implemented and Municipilty’s strategic planning its action reports have been studied.

This study consists of three parts. In the first part, social wellfare term, its aims, means, its progress in Turkey and World have been discussed. In the second part, social munipalism term, its functions, services and its progress in Turkey has been studied. In the third part, by studying Konya Metropolitan Municipilty’s strategic planning and action reports between 2000 and 2019, Municipilty’s implementations for disadvantaged groups has been taken up.

Key Words: Social Wellfare State, Social Munipalism, Konya Metropolitan Municipilty, Disadvantaged groups.

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AKP	: Adalet ve Kalkınma Partisi
ASEM	: Aile Sanat ve Eğitim Merkezi
ANAP	: Anavatan Partisi
BEL-MEK	: Ankara Büyükşehir Belediyesi Meslek Edindirme Kursları
BEL-TEK	: Ankara Büyükşehir Belediyesi Teknik Eğitim Kursu
CHP	: Cumhuriyet Halk Partisi
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
IMF	: Uluslararası Para Fonu
İSMEK	: İstanbul Belediyesi Meslek Edindirme Kursları
KADEM	: Konya Aile Destek Merkezi
KBB	: Konya Büyükşehir Belediyesi
KOMEK	: Konya Meslek Edindirme Kursları
Md	: Madde
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü
TOKİ	: Toplu Konut İdaresi Başkanlığı
Vb	: Ve Benzeri

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo-1: Konya Büyükşehir Belediyesi'nin 2007-2019 Yılları Arası Dezavantajlı Bireylere Yönelik Sağlık Alanındaki Stratejik Planlarında Yer Alan Hedefleri 77
Tablo-2: 2007-2011 Yılları Arası Dezavantajlı Gruplara Yapılan Sağlık Yardımları 81
Tablo-3: 2012-2016 Yılları Arasında Alo Doğum Hizmeti 82
Tablo-4: 2012-2016 Yılları Arasında Alo Cenaze Hizmeti 82
Tablo-5: Konya Büyükşehir Belediyesi 2007-2019 Yılları Arası Dezavantajlı Bireylere Yönelik Ayni/Nakdi Yardım ve Hizmetler Alanındaki Stratejik Planlarda Yer Alan Hedefleri 84
Tablo-6: Konya Büyükşehir Belediyesi 2007-2019 Yılları Arası Ekmek Yardımları 88
Tablo-7: 2010-2018 Yılları Arasında Kişisel Sosyal Karta Yüklenen Para 89
Tablo-8: 2007-2011 Yılları Arası Gıda Bankası Tarafından Dağıtılan Gıda Paketi Yardımı Alan Aile Sayısı 94
Tablo-9: 2007-2011 Yılları Arası Öğrencilere Verilen Eğitim Desteği 95
Tablo-10: 2012-2016 Yılları Arası Eğitim Yardımı 95
Tablo-11: 2012-2016 Yılları Arası Sosyal Kart Yardımı 96
Tablo-12: 2012-2016 Yılları Arası Nakdi Yardım Yardımı 96
Tablo-13: 2012-2016 Yılları Arası İlköğretim ve Ortaöğretim Öğrencilerine Eğitim Yardımı 97
Tablo-14: 2012-2016 Yılları Arası Dezavantajlı Öğrencilere Eğitim Yardımı 97
Tablo-15: 2015-2019 Yılları Arası Engelsiz Mekân Projesi 98
Tablo-16: 2015-2019 Yılları Arası Sosyal Kart ile Ayni Yardım 98
Tablo-17: 2015-2019 Yılları Arası Öğrencilere Verilen Eğitim Desteği 99
Tablo-18: 2015-2019 Yılları Arası Muhtaçlara Yardım Fonundan Yapılan Nakdi Yardım 99
Tablo-19: Konya Büyükşehir Belediyesi 2007-2019 Yılları Arası Dezavantajlı Bireylere Yönelik Eğitim ve İstihdam Alanındaki Stratejik Planlarda Yer Alan Hedefleri 100

Tablo-20: Konya Büyükşehir Belediyesi 2007-2019 Yılları Arası Genç KOMEK Yaz Okulu Kursiyer Sayısı 107
Tablo-21: Konya Büyükşehir Belediyesi 2007-2019 Yılları Arası Genç KOMEK Yaz Okulu Engelli Kursiyer Sayısı 108
Tablo-22: Konya Büyükşehir Belediyesi 2007-2019 Yılları Arası Kariyer Merkezinden Faydalanan Kişi Sayısı 109
Tablo-23: 2007-2011 KOMEK Branş Sayısı 111
Tablo-24: 2007-2011 KOMEK Kayıt Yaptıran Kursiyer Sayısı 111
Tablo-25: 2007-2011 KOMEK Sergi Salonu Açma 112
Tablo-26: 2012-2016 KOMEK ve ASEM Kursiyerlerine Verilen Seminer Sayısı. 112
Tablo-27: 2012-2016 KOMEK Branş Sayısı 113
Tablo-28: 2015-2019 ASEM (Hanımlar Lokali) Merkez Sayısı 113
Tablo-29: 2015-2019 KOMEK Sergi Salonu ve Satış Merkezi 114
Tablo-30: Konya Büyükşehir Belediyesi 2007-2019 Yılları Arası Dezavantajlı Bireylere Yönelik Sosyal, Kültürel ve Spor Hizmeti Alanındaki Stratejik Planlarda Yer Alan Hedefleri 115
Tablo-31: Konya Büyükşehir Belediyesi 2007-2019 Yılları Arası Dezavantajlı Bireylere Yönelik Konut Edindirme ve Konaklama Alanındaki Stratejik Planlarda Yer Alan Hedefleri 123

GİRİŞ

Yaratıldığı günden beri insanoğlunun hayatta kalabilmesi için temel gereksinimleri (beslenme, barınma, giyinme vb.) ve yaşarken karşılaştıkları riskler (hastalık, yaşlılık, engellilik vb.) var olduğundan dolayı sosyal refah hizmeti uygulamaları tarih sahnesinde var olmuştur. Fakat bu gereksinimler ve karşılaşılan riskler, insanoğlunun sürekli bir gelişim içerisinde olmasından dolayı çeşitlenmiş ve sosyal refah hizmetini sunan kurumlar da farklılık göstermiştir.

İlk Çağ ve Orta Çağda sosyal refah hizmetlerini sunmada aktif olmayan devlet, Batılı ülkelerde ortaya çıkan sanayileşme döneminin yarattığı ve sayıca çok olan işçi sınıfının baskıları sonucunda aktif hale gelmeye başlamıştır. Sanayi devriminden sonra yaşanan gelişmeler neticesinde devlet anlayışı ülkenin güvenlik ve huzurunu sağlama görevine sahip olan klasik devlet anlayışından ülkede ekonomik ve sosyal konularda da görevli olan sosyal refah devleti anlayışına dönüşmüştür. Modern anlamda sanayileşme dönemi ile hayata geçen sosyal refah devleti, 1945-1975 yılları arası altın çağını yaşamış ve 1980'li yıllarda önemini kaybetmiştir.

Sanayileşme dönemine Batılı ülkeler ile birlikte başlayamayan Osmanlı Devleti'nde kurulduğu 13. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar toplumda refahı sağlamada aile, meslek örgütleri ile devlet büyükleri ve özel şahıslar tarafından kurulan vakıflar aktif olmuştur. 19. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin Batılı ülkelerde yaşanan sanayileşme sürecini yaşayamaması ve ekonomik sıkıntılar yaşaması sonucunda tahta çıkan padişahlar tarafından siyasal ve ekonomik reformlar yapılmaya başlanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasından itibaren ise devlet sosyal refah devletinin aracı olan sosyal politikaları uygulamış, fakat 1961 anayasası ile sosyal devlet anlayışının anayasaya girmesiyle bir dönüm noktası yaşanmıştır. Fakat dünyada yaşanan küreselleşme olgusu, Türkiye'nin uluslararası örgütlerle olan ilişkisi, AB'ye üye olmayı istemesi gibi dış etkenler ile ülkenin yönetiminde bürokrasinin yarattığı sorunlar gibi iç etkenler neticesinde 1980'li yıllarda neo-liberal politikalar kabul edilmiştir. Dünyada ve Türkiye'de 1980'li yılarda kabul edilen devletin küçülmesini öngören neo-liberal politikaların kabulü ile devletin vatandaşlarına sunduğu sosyal politikalardan yerel yönetim kuruluşları da sorumlu tutulmuş ve bu da sosyal refah devleti anlayışının yerelde karşılığı olan sosyal belediyeciliği doğurmuştur. Yerel

yönetim kuruluşlarından en önemlisi olan belediyeler sosyal belediyecilik anlayışı ile vatandaşlarına sosyal yardım, sosyal hizmet, istihdam, eğitim, sağlık, konaklama ve kültürel alanlarda hizmetler sunmaya başlamışlardır.

Çalışmanın konusu olan sosyal belediyeciliğin önemi; devletlerin tehditlere karşı korunmaları için güvenlik sistemlerinin gelişmiş olması gerekliliğinin yanında vatandaşlarının da eğitim, kültürel ve ekonomik olarak gelişmişlik seviyelerinin yüksek olmasının özellikle bilgi çağının yaşandığı bir dönemde dış tehditler ve içeride oluşabilecek toplumsal sıkıntıların giderilebilmesi için önemli bir konu olması, eğitim, kültürel ve ekonomi konularında vatandaşlarının ihtiyaçlarına yönelik daha sağlıklı ve hızlı hizmet sunabilecek bir kuruluş olan belediyelerin sosyal belediyecilik ile daha aktif hâle gelmesi ve hayata ekonomik ve sosyal anlamda eşit olarak başlayamayan vatandaşlarına devletin yakın olan kuruluşu vasıtası ile destekte olmasıdır. Sosyal belediyeciliğin belirtilen önemlerinden dolayı çalışma da sosyal belediyecilik konusu ve Türkiye'de sosyal belediyecilik alanında "sosyal kart", "engelsiz mekânlar", "özel gençler mehter takımı" gibi önemli projeleri geliştiren ve incelenen faaliyet raporlarında vatandaşlarına her zaman sosyal ve kültürel alanda hizmet sunmayı görev edinen Konya Büyükşehir Belediyesi'nin sosyal belediyecilik faaliyetleri incelenmiştir.

Çalışmanın temel amacı, Konya Büyükşehir Belediyesi'nin 2007-2019 yılları sosyal belediyecilik anlayışını incelemektir. Bu kapsamda Konya Büyükşehir Belediyesi'nin 2007-2019 yılları arasında sunduğu üç stratejik planından, toplumun dezavantajlı grubuna dâhil olan yaşlı, engelli, kadın ve yardıma muhtaç bireylerine yönelik sağlık, ayni-nakdi yardım, eğitim, istihdam, kültürel, sosyal, spor, konut edindirme ve konaklama gibi alanlarda gerçekleştirmeyi hedefledikleri faaliyetleri belirlenip, açıklanan faaliyet raporları vasıtası ile gerçekleştirdikleri faaliyetleri sunmak ve gerçekleştirdiği faaliyetler ile stratejik planındaki faaliyetleri ne kadar gerçekleştirebildiği, sosyal refah devletinin hangi amacını, sosyal belediyeciliğin hangi işlevini gerçekleştirdiği, Türkiye'deki diğer belediyelere hangi projelerle ile örnek olduğu sorularına yanıt bulmaktır.

İncelenen Türk literatüründe sosyal belediyecilik konusu hakkında çok sayıda makale ve tez olarak çalışma yapıldığı görülmektedir. Konya Büyükşehir

Belediyesi'nin sosyal belediyecilik faaliyeti ile ilgili tez olarak iki çalışma (Erkmen, 2018 ve Gülenç, 2018) yapılmıştır.

Gülenç, 2018, "Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Uygulamalarının Sorunlar ve Beklentiler Bağlamında Değerlendirilmesi Konya Büyükşehir Belediyesi Örneği" adlı çalışmada; Belediye'nin sosyal belediyecilik hizmetleri sosyal belediyecilik işlevlerine (mobilize etme, yardım ve gözetme gibi) göre incelenmiş ve bu başlıklara uygun olan hizmetlerin durumunu değerlendirmek için de 2016-2017 yılı faaliyet raporları yazılarak çıkarımlarda bulunulmuştur.

Erkmen, 2018, "Sosyal Belediyecilik Anlayışı Çerçevesinde Sosyal Yardımların Konya'daki Kurumsal Uygulamaları" adlı çalışmada; Belediye'nin sosyal belediyecilik hizmetini sunan daire başkanlığı ve onların alt birimleri sundukları birimlere göre ele alınmış ve çıkarımda bulunmak için 2016-2017 yıllarında sunulan faaliyet raporlarından faydalanılmıştır.

Konya Büyükşehir Belediyesi'nin 2007-2019 yılları arası sosyal belediyecilik faaliyetlerinin incelendiği bu çalışma da ise Belediye'nin dezavantajlı gruba yönelik sosyal belediyecilik faaliyetleri 12 yıllık süreç gibi uzun bir dönem kapsamında sağlık, ayni-nakdi yardım, eğitim, istihdam, kültürel, sosyal, spor, konut edindirme ve konaklama başlıkları altında açıklanmaya çalışılarak, bilgi almak isteyenler ya da faydalanmak isteyenler için daha derli bir şekilde sunulmaya çalışılmıştır.

Çalışma planı üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, sosyal refah devleti anlayışı kavramı, amaçları ve araçları ile dünyada ve Türkiye'de tarihsel gelişimi incelenmiştir. İkinci bölümde, sosyal belediyeciliğin kavramı, işlevleri, Türkiye'deki tarihsel gelişimi, sosyal belediyeciliği etkileyen faktörler ve sosyal belediyecilik hizmetleri incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise Konya Büyükşehir Belediyesi'nin 2007-2019 yılları arası stratejik plan ve faaliyet raporları incelenerek dezavantajlı gruba yönelik sosyal belediyecilik uygulamaları ele alınmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. SOSYAL REFAH DEVLETİ

Çalışmanın konusu olan sosyal belediyeciliğin incelenen Türk literatüründe genelde sosyal refah devletin yereldeki karşılığı olarak kabul edilmesinden dolayı bu bölümde sosyal refah devleti açıklanmaya çalışılacaktır. Bu kapsamda sosyal refah devleti kavramı, tarihsel gelişimi, amaçları, araçları ve Türkiye'de sosyal refah devletin gelişimine değinilecektir. Açıklanan sosyal refah devleti sayesinde sosyal belediyecilik daha iyi anlaşılabilecek ve vatandaşlarının karşılaşabilecekleri sosyal risklere karşı yanında olan sosyal refah devletinin önemi anlaşılmış olacaktır.

1.1. Sosyal Refah Devleti Kavramı ve Türkiye'deki Gelişimi

Siyaset ve sosyal bilimcilerin "Devlet nedir?" sorusunu baz alarak tanımını yapmaya çalıştıkları ve düşünce farklılıklarından dolayı farklı şekilde yorumlanan[1] devlet (Kapani, 2014: 35-36) genel kabul gören görüşe göre insanların üretim teknolojisini geliştirmeleri ile toplumda oluşan iş bölümleri ve bu iş bölümlerinin bir sonucu olarak toplumda meydana gelen sınıflar arasında mal ve değerlerin dağıtımı için belli düzenin oluşması ve düzenin devam ettirilmesi için ortaya çıkmış bir kurum ve toplumsal evrimin bir aşamasıdır (Şaylan, 1981: 8).

Toplumsal bir kurum olan devlet, 16. yüzyılda siyasi iktidarlığın maddi temelinin toprağı kontrol etme gücüne dayalı olduğu ve iktidar kaynağının dinle bağdaştırıldığı tarımsal toplumdan ticaretin gelişmesi ile iktidarın ekonomik güçle özdeş hale geldiği ve aklın ön planda tutulduğu kapitalist topluma geçiş ile değişim yaşamıştır (Şaylan, 1981: 18, 22, 25). Bu değişim ile beraber belli sınırlara sahip ve bu sınırlar içinde yaşayan bir insan topluluğu, istikrarlı bir siyasi örgüt ve kurumsallaşmış bir iktidarın olduğu modern devlet ortaya çıkmıştır (Kapani, 2014: 42; Şaylan, 1995: 21).

[1]Bazı düşünürler devleti, sınıf yapısı olarak görürler ve devleti "Bir sınıfın diğer sınıfları egemenliği altında bulundurduğu bir örgütlenme" olarak açıklarlar. Bazı düşünürlere göre ise, devlet sınıf kavramı ile açıklanamaz; sınıf kavramının üstünde tüm toplumu kapsayan ve birleştiren bir kuruluştur. Bazı düşünürlere göre ise, devlet toplumda düzen ve barışın devamlılığını sağlayan bir araçtır (Kapani, 2014: 36).

Kapitalist düzenin gelişmesi ile güç dengeleri değişmiş, ayrıca işçi ve işveren olmak üzere iki sınıf doğmuş ve bu sınıflar arasında çatışmalar yaşanmaya başlanmıştır. Toplumu oluşturan bu sınıflar arasındaki münakaşaların giderilmesi ve dengenin sağlanması ihtiyacı doğmuştur (Serter,1994: 35).

Toplumsal bir kurum olan devlet sosyal ve ekonomik anlamdaki bu farklılıkları gidermek için iç ve dış tehditlere karşı var olan toplumsal düzeni korumak amacıyla zor kullanma; toplumsal düzen ve bu düzenin içerisinde insanların ilişkilerinin nasıl olması gerektiğini açıklayan kuralları oluşturarak bunların hayata geçmesini sağlama ve kendisine silahlı güç ve yargı örgütünü yürütmek için kaynak bulmak olan üç temel ve değişmez işlevine ek olarak birçok ekonomik, toplumsal ve siyasal işlevler yüklenmiş (Şaylan, 1981: 9) ve bunun sonucunda sosyal devlet doğmuştur (Serter,1994: 35).

Sosyal refah devletinin detaylı incelemesine geçmeden önce literatürde sosyal refah devleti, refah devleti ve sosyal devlet olmak üzere farklı terimler kullanıldığı için bu terimlere açıklık getirilmesi yararlı olacaktır.

Sosyal devlet kavramı Alman dilinin konuşulduğu ülkelerde kullanılmıştır (Serter, 1994: 35). Kavram Almanya'da sağlık, çalışma hayatı, eğitim, mülkiyet hakkı gibi konular hakkında hükümler bildiren Weimar Anayasası'nın (Bulut, 2001: 329) devlete sosyal anlamda fazla görev verdiğini belirtmek için kullanılmıştır (Kara, 2004: 22). İlk olarak "wohlfahrstaat" refah devleti kavramı kullanılmış daha sonra "sozialstaat" yani sosyal devlet kavramı ağırlıkta kullanılmaya başlanmıştır (Kara, 2004: 22). İngilizce literatüründe Almanya'da olumsuz manada kullanılan refah devleti kavramı olumlu anlamda kullanılmıştır (Kara, 2004: 22). Türkçe literatürde sosyal devlet, refah devleti ve sosyal refah devleti terimlerinin üçü de görülebilmekte ve bu terimlerin üçü de aynı kavram ve olguyu belirtmektedir (Aktan ve Özkıvrak, 2008: 16). Bu çalışmada da üç terim de birbirinin yerine kullanılacaktır.

1.1.1. Refah Devleti Kavramı

Refah devleti terimini İngiltere'de ilk kez 1941 yılında Catenbury'nin Başbiskoposu Temple, "Citizen and Churchman" adlı eserinde kullanmıştır. Temple, refah devleti kavramını savaş sonrası müttefik devletlerin yeniden inşa edilmesi

tutkusu ve ümidi anlamında Nazi Almanya'sının otoriter devleti yerine kullanmayı tercih etmiştir. Bu terim İngiltere'de ulusal düzlemde ise savaş zamanı koalisyon hükümetinde yer alan üç siyasi partinin de üzerinde anlaşmaya vardığı yeniden inşa ve minimum sosyal reform programı anlamına gelmiştir (Pierson, 1998: 99; Titmuss, 1963: 2).

İlk kez 1941 yılında kullanılan refah devleti ifadesine değişik anlamlar yüklenmiştir (Wedderburn, 1965: 127). Sosyal devlet veya refah devletini tam olarak açıklayan, tüm düşünürlerin kabul ettiği kapsamlı tek bir tanım bulunmamaktadır (Aktan ve Özkıvrak, 2008:16). Refah devleti tanımı farklı görüşe sahip düşünürlerin tanımlama yaparken vurgulamak istedikleri konuya göre değişiklik göstermektedir; bazıları sosyal ifadesini temel alırken bazı düşünürler refah kavramını temel alarak bir tanımlama ortaya koymuşlardır. Farklı görüşe sahip düşünürlerden bazıları refah devletinin bulundurması gereken özelliklerinden yola çıkarak, bazıları ise amaçlarına (A. Gümüş, 2010: 121) veya araçlarına (Aktan ve Özkıvrak, 2008: 16) göre tanım yapmışlardır.

Refah devleti tanımına ilk olarak, refah devleti tanımlamasını yaparken refah devletinde bulunması gereken özellikleri de ortaya koyan Brigss'in (Kalkışım, 2015:7) tanımı ile değinmeye başlanılacaktır. Çünkü Briggs'in bu uzun tanımı, onun yeterli derecede refah devletinin özünü kavrayıp açıkladığını göstermektedir (Goul Andersen, 2007: 4). Refah devletini incelemek için refah devleti fikrinin şekillendiği tarihsel temele inmeyi amaçlayan Briggs'in refah devleti tanımı şu şekildedir:

"*Refah devleti, ilk olarak bireylerin sahip oldukları mülkler ya da işlerinin piyasa değerine bakılmaksızın bireyler ve ailelere minimum bir geliri garanti ederek; bireysel ve ailesel krizlere neden olabilecek hastalık, yaşlılık ve işsizlik gibi belirli sosyal riskleri bireyler ve ailelerin karşılayabilmesi için güvensizlik kapsamını daraltarak ve son olarak da statü ya da sınıf ayrımı yapmadan bütün vatandaşlar için kesin kabul edilmiş bir dizi sosyal hizmetleri en iyi standartlarda sunmayı garantileyerek piyasa güçlerinin işleyişini değiştirmek için örgütlü gücü bilinçli bir şekilde politikalar ve idare yoluyla kullanan devlettir" (1961: 227-228).*

Refah devletine çok fazla anlam yüklendiğini ve bunların ayrı bir çalışma konusu olabilecek değerde olduğunu dile getiren ve refah devletini amacı ve özelliğine göre açıklayan Wedderburn'a göre refah devleti: "*Herkes için minimum bir reel geliri*

garanti etmek amacı ile piyasa güçlerinin işleyişini değiştirmeyi taahhüt ettiğini belirten devlettir." (Wedderburn, 1965: 127-128).

Refah devleti anlayışını benimsemiş ülkelerde vatandaşların iyi olma halinin diğer ülkelere göre daha yüksek olup olmadığını inceleyen ve çalışmasında devlet refahını refah bütçesinin büyüklüğü ile ölçen, bunun için de Uluslararası Çalışma Örgütü'nün sunduğu en güncel envanterini kullanan Veenhoven refah devletini; devlet kontrolü altında birçok refah hizmetini üreten ve sunan modern toplumlar için kullanılan bir kavram olarak tanımlamaktadır. Üretilen ve sunulan hizmetlerin türü tam olarak belirtilmese de genellikle hastalık, işsizlik ve iş göremezlik hali için sigortadır (2000: 91, 97-98).

Türkçe literatürde yer alan tanımlara bakıldığında, yine refah devleti ya da sosyal devletin amacı, özelliği ya da araçları temelli tanımların yapıldığı görülmektedir. Duman (1997: 13)'a göre sosyal devlet: "*İnsan onur ve kişiliğine yaraşır yaşam koşullarını gerçekleştirmekle görevli, bir hizmet, dağıtım ve bölüşüm devletidir."* Sosyal sözcüğü, devletin toplumdaki bütün sınıfların ekonomik ve kültürel alanda paylarına düşeni almalarını sağlayan dağıtım ve bölüşüm ilkesi anlamına gelen "sosyal adalet" gereklerine göre inşa edildiğini açıklamaktadır.

Göze (1976: 90-92)'ye göre sosyal devlet; kapitalist ekonomik düzen içerisinde toplumun ortak ihtiyaçlarına cevap verebilmek için hizmet sunan, bireylerin onurlarının korunduğu bir hayat idame ettirebilmeleri için gerekli gördüğü zaman piyasanın sunduğu hizmetleri üstlenen ve ülkenin gelişmesi için de planlı bir şekilde ekonomiye müdahale eden devlet anlayışıdır. Sözer (1998: 5)'e göre sosyal devlet; klasik hak ve özgürlüklere sahip olan bireylere, bireyler arasında oluşmuş eşitsizlikleri en kötü ihtimalle en aza indirmek için sosyal haklar da veren, bireyi, aileyi, çocuklar ve gençleri koruma, mesleki eğitim verme, iş bulma, çalışma koşullarını iyileştirme, sosyal güvenlik, engelli, yaşlı ve muhtaçlara yardım etme gibi görevlerini üstlenen devlettir.

Tanımlardan çıkarım yapılacak olursak sosyal refah devleti; her vatandaşının yaşam standartlarının iyileşmesini ve herkesin ihtiyaçlarını karşılayabildiği gerçek bir gelire sahip olmasını amaç edinen, bunun için de ekonomik ve sosyal düzene müdahale eden ve vatandaşı kaderine mahkûm etmeyerek vatandaşlara ekonomik ve sosyal

haklar veren, var olan eşitsizliklerin giderilmesi için politikalar üreten ve hizmetler sunan devlettir.

1.1.2. Sosyal Refah Devletinin Tarihsel Gelişim Aşamaları

Bu çalışmada refah devletinin gelişimi literatürden yola çıkarak dört başlık altında incelenecektir. İlk dönem, Sanayi Devrimi öncesi ve hemen sonrası sosyal politikaların uygulandığı dönem olan ve literatürde sanayileşme öncesi dönem olarak kabul edilen 1880 yılı öncesidir. İkinci dönem, 1880'li yıllarda Almanya Devleti'nin işçilere yönelik uyguladığı sosyal sigorta uygulamasının modern anlamda refah devleti uygulamalarının başlangıcı olarak kabul edildiği literatürde refah devletinin doğuşundan, refah devletinin kurumsallaştığı yıla kadarki süreç olan 1880-1945 yılları arasıdır. Üçüncü dönem refah devletinin kurumlaşmasından sorgulanmaya başladığı yıla kadarki süreci açıklayan 1945-1975 yıllarıdır. Son dönem ise, devletlerin sosyal harcamaları artırması ve her alanda etkili olmasının devletlere yüklediği külfet ve ekonomik krizlerin baş göstermesi gibi nedenlerle refah devletinin sorgulandığı ve refah devletinin krizi olarak kabul edilen 1975 yılından günümüze kadar gelen süreçtir.

Refah devleti olgusu, İkinci Dünya Savaşı'ndan hemen sonraki yıllarda neredeyse tamamen İngiliz olgusu olarak kabul edilmiş; fakat farklı siyasi görüşlere sahip olan sosyologlar tarafından ele alınması sonucu "bütün kapitalist toplumların ortak" olgusu olduğu gözlemlenmiştir (Wedderburn, 1965: 127). Bu yüzden refah devleti, 16. yüzyılda var olmaya başlayan kapitalist düzenin oluştuğu Batı toplumlarında doğmuş ve gelişmiştir (Sallan Gül, 2004: 141).

16. yüzyılda başlayan kapitalist düzen 18. yüzyılın ortalarında İngiltere'de makinelerin geliştirilmesi ve üretimde kullanılmaya başlanması ile büyümüştür; bu gelişim sonucunda ise emeğini kiraya vererek hayatını sürdürmeye çalışan işçi sınıfı doğmuştur. Sanayileşmenin oluşum aşamasında karşılaşılan sorunlara açıklık getirmede, felsefi temelleri doğal durum kuramcıları tarafından oluşturulan liberalizm öğretisi etkili olmuştur (Şaylan, 1981: 46-49). Bireyciliği ve aklı ön planda tutan bu öğretide bireylerin refahlarının sağlaması aşamasında devletin etkin olmasının kişisel özgürlükleri sınırlayacağı düşünülür. Tam bir görüş birliği olmasa da genellikle devletin ekonomiye müdahalesinin sınırlı olması istenmiştir (Sallan Gül, 2004: 30).

Ekonomide var olan serbestliğin tüm topluma refah getirerek sosyal ekonomik demokrasiyi getireceğine inanan liberal düşüncenin bireyi yasa önünde eşit saymasına rağmen bireylerin sosyal ekonomik bakımından eşit koşullarla hayata başlamadığı konusunun üstünde durmaması ve liberal ekonomik düzenin çok hızlı gelişmesi, üretim araçlarının mülkiyeti ve sermayenin belirli ellerde toplanması sonucu ekonomik düzeni yönetenler ile yönetilenler arasındaki uçurumun olması, liberallerin ortaya attığı sosyal ekonomik düzenin kendiliğinden var olacağı savını çürütmüştür (Göze, 1976: 19-21). Liberal ekonomik sistemde kendiliğinden var olmayan sosyal ve ekonomik düzeni sağlamak için devlet, daha aktif hale gelmiş ve sosyal refah devleti ortaya çıkmıştır (Çankaya, 2020: 583).

Refah devleti anlayışının başlangıcı, yoksullara yardımın devlet tarafından düzenlendiği 16. yüzyıla kadar götürülebilir (Kara, 2004: 56-57). Hatta sosyal yardım konusunda devletin aktif olmasını Antik Çağ'a kadar götürebiliriz. İsrail, Yunanistan ve Roma ülkelerinde aile içi yardımlaşmanın yanında devlet de sosyal yardımda bulunmuştur (Dilik, 1988: 42).

Ulusal refah devletlerinin kurulduğu tarihi kesin olarak tayin etmenin zor olduğunu dile getiren Pierson, çalışmasında refah devletinin kökenlerini sosyal sigortanın ilk uygulanması, vatandaşlığın gelişmesi ve sosyal harcamanın artması olmak üzere üçe ayırmıştır. Pierson, refah devletinin tarihsel olarak gelişim aşamalarını 1880-1914 yılları arası refah devletinin doğuşu, 1920-1975 yılları arası refah devletinin büyüme çağı ve 1975 yılı sonrasını ise altın çağ sonrası krizden yapısal uyum dönemi olarak ele almıştır. Pierson çalışmasında 1920-1975 yılları arası dönemi, 1918-1940 yılları arasına birleştirme ve gelişme ve 1945-1975 yılları arasına altın çağ olarak iki başlık altında incelemiştir. 1945-1975 yılları arası dönemi de 1945-1950 yılları arasını yeniden yapılanma, 1950-1960 yılları arasını göreceli durgunluk ve 1960-1975 yılları arasını büyük genişleme dönemi olarak ele almıştır (Pierson, 1998: 102-136).

Koray, sosyal refah devletinin gelişimini dört aşamada incelemektedir. Birinci aşama işçi sınıfı ve hareketlerinin yoğunlaşması sonucunda toplumsal bir kaosa gidilmemesi için işçi sınıfı ve yoksullara yönelik sosyal güvenlik politikalarına başvurulan 1870'li yıllarda başlayan "*başlangıç, deneyim kazanma*" dönemidir. İkinci aşama, Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarını kapsayan ve bu savaşların yarattığı

ekonomik sıkıntıları giderme ve toplumun uzlaşmasının sağlanması için politikaların üretildiği 1930-1940'lı yılların sonlarına kadar devam eden "*pekiştirme-sağlamlaştırma*" dönemidir. Üçüncü dönem 1950'lerden 1970'lerin ortalarına kadar uzanan "büyüme-yayılma" dönemidir. Dördüncü ve son dönem ise, ekonomik durgunluk yaşanması ve refah devletinin tartışılmaya başlandığı 1970'li yılların ortalarından günümüze kadar uzanan "sorgulama ve yeniden biçimlenme" dönemidir (2020: 88-89).

Refah devletinin tarihsel gelişiminin belirli dönemlere ayrılmasının zor olduğuna fakat ülkelerin bazı konularda aynı yönelimlere sahip olması ile refah devletinin gelişiminin belirli dönemlere ayrılarak incelenmesinin uygun hale geldiğini dile getiren İ. Gümüş, refah devletini dört bölümde incelemektedir. Birinci dönem, Sanayi Devrimi öncesi ya da refah devleti öncesi olarak adlandırılan 1880 öncesi dönemdir. İkinci dönem Sanayi Devriminin başlaması ve toplumlarda etkisini göstermeye başladığı dönem ile Birinci ve İkinci Dünya Savaşı'nın yaşandığı dönemleri ile 1929 Ekonomik Buhranı kapsayan refah devletini olgunlaşma dönemi olan 1880-1945 dönemidir. Üçüncü dönem, refah devletinin epey geliştiği 1945-1975 yılları arası dönemdir. Son dönem ise, refah devletinin yeniden yapılandırıldığı 1975 yılından günümüze kadar olan süreçtir (2018: 37).

1.1.2.1. Sanayi Devrimi Öncesi Yıllardan Modern Anlamda Refah Devleti'nin Doğuşuna Kadar Olan Dönem: 1880 Öncesi

İnsanlık tarihi boyunca yetimler, engelliler, maddi bakımdan iyi olmayan bireyler ve hastaların sorunlarına çözüm bulma problemi bütün toplumlarda karşılaşılan ortak sorun olduğu için sosyal refah hizmeti uygulamaları çok eski dönemlerden başlamıştır (Ersöz, 2011: 27).

Ancak bu hizmetleri sunmak için aktif olan kurumlar çağların yaşam koşullarına göre değişmiştir. Sosyal güvenliğin sağlanması bakımından ilk çağ dönemlerinde ve orta çağ döneminde aile kurumu çok aktif olmuş; bunun yanında komşu ve akrabalar da birbirine destekte bulunduğu için toplumda ekonomik sıkıntı yaşayanlar, hastalar, yaşlılar, engelliler ve çocuklar gibi çalışamayan grubun yaşamını idame ettirebilme problemi büyük sıkıntılar doğurmamıştır (Dilik, 1988: 41-42).

İlk çağdan itibaren toplumlarda dini inanışlara bağlı olarak ya da büyük olaylar sonucunda devletin sıkıntı yaşayan sınıfın isyan çıkarmasını engellemek istemesi gibi nedenlerden dolayı sosyal yardımlar da var olmuştur (Dilik, 1988: 41-43). Zenginlik ölçütünün sahip olunan toprak miktarı ile ölçüldüğü, üretimin küçük işletmeler tarafından sınırlı şekilde sağlandığı ekonomik durgunluğun hâkim olduğu Orta Çağ'da (Bozkır Serdar, 2020:5-7) yaşanan kıtlık, savaş, bulaşıcı hastalıklar ve feodal düzenini çözülmesi gibi nedenlerden dolayı birçok insanın korunmasız kalması devletin doğrudan müdahalesini gerektirmiştir (Ersöz, 2011: 29).

Dini yardım kuruluşlarının eskisi gibi etkili olmaması ve loncaların da eski gücünü kaybedip yok olmaya başlaması sonucu ihtiyaç sahiplerine yardım hizmeti sağlayacak yeni kurumların gerekmesi sonucunda devletin aktif hale geldiği (Sallan Gül, 2004: 203-204) ve yardımların yasal olarak düzenlediği "İngiliz Yoksul Yasaları", modern refah devleti anlayışı öncesi dönemde devletin sosyal alanda etkili olduğunu göstermektedir (Kara, 2004: 57).

İngiltere'de çıkarılan 1601 tarihli Yoksul Yardım Yasaları genel olarak Batı'daki refah devleti uygulamalarının ilk örneği olarak kabul edilir (Aktan ve Özkıvrak, 2008: 80). Yasada yardım alan ya da dilenen kişiler çalışabilenler ve çalışamayanlar olarak ayrılmış ve ona göre maddeler oluşturulmuştur. Birinci grup, çalışabilecek duruma sahip olan yoksullardır; bu kişilerin hafif işlerde çalışmasına karar verilmiş ve çalışmaya direnirse hapis cezası alması ve kimse tarafından kişiye yardım edilmemesi kararlaştırılmıştır. İkinci grup, bedensel ve fiziksel engelliler, yaşlılar ve çocuklu kadınlardır ve bu kişilerin Almshouse isimli kurumlarda yaşamalarına karar verilmiştir. Üçüncü grup ise, ailesi tarafından bakımı sağlanamayan çocuklardır ve onlarında çırak ya da hizmetçi olarak ailelere verilmesi kararlaştırılmıştır (Ersöz, 2011: 30). 1601 yılında çıkarılan bu yasa, İngiltere'de 1784 yılında ilk buhar makinesinin icadı ve gelişmesi ile başlayan sanayileşme süreci ve iktisatçıların[2] bazılarının eleştirileri sonucu yürürlükten kaldırılmış ve yerine 1834

[2] Jeremy Bentham, yardım alan insanların ahlaki olarak dejenerasyona uğradıklarını, Malthus, yardımların nüfus artışına neden olmasını, Ricardo, yardımların ücretleri düşürerek fakirliği arttırdığını ve Spencer ise, yardımların bireyi zayıf kıldığı düşüncelerinden dolayı, devlet tarafından sağlanacak yardımları eleştirmişlerdir (Aktan ve Özkıvrak, 2008: 81; Sallan Gül, 2004: 30-31).

tarihli Yoksullara Yardım Yasası yürürlüğe konmuştur (Aktan ve Özkıvrak, 2008: 81-82; Özdemir, 2007: 179).

1834 Tarihli Yoksul Yasası, klasik liberallerin benimsediği "laissez faire" görüşüne bağlı olarak hazırlanmıştır. Bu yasa ile yardım alma koşulları daha da ağırlaştırılmış hastalar ve yaşlılar haricinde çalışabilecek herkesin tembel olmasının engellenmesi için çalışması zorunlu hale getirilmiştir (Aktan ve Özkıvrak, 2008: 82). Ekonomi politik kurallarının oluşumunda etkili olduğu bu Yasa'ya anti- ekonomi politik olan sosyal devletin ideal devlet olduğunu savunan muhafazakâr Oastler karşı çıkmıştır. Oastler'ın muhafazakâr temelli hareketi, dönemde var olan işçilerin mücadeleleri ile karışmıştır. Bu dönemden itibaren İngiltere'de işçiler, işçi sınıfları için sadece politik değil sosyal haklara da sahip olmak için oy hakkının genişletilmesini öne sürmüşlerdir (Briggs, 1961: 234-235). Sanayileşmenin İngiltere'de başlamasından dolayı Yoksul Yasaları gibi çalışma hayatı ile ilgili yasalar 1788 yılından itibaren yürürlüğe girmeye başlamıştır. 1788 tarihli "Baca Temizleme Yasası", 1802 tarihli "Fabrika Yasası", 1819 tarihli "İkinci Fabrika Yasası", 1833 tarihli "Fabrika Yasası" ve "1842" tarihli yasa kabul edilmiştir. Bu yasalar ile çalışma saatleri, çalışma yaşı ve çalışma koşulları düzeltilmeye çalışılmıştır (Serter, 1994: 17-18). Çalışma koşullarına yönelik yasalarda İngiltere haricinde Fransa'da 1874 tarihli Fabrika Yasası kabul edilmiştir. Bu yasa ile 12 yaş altında olan çocukların çalışma saatleri kısaltılmıştır (Briggs, 1961: 250).

Bu dönemde devlete sosyal anlamda edimler yükleyen anayasal gelişmelerin ilki, 1848 yılında başlayan işçi hareketi sonucunda hazırlanan 1848 tarihli Fransız Anayasası'dır (Bulut, 2001: 329). Bu Yasa ile vatandaşlarının refahını arttırmak ve mutluluğunu sağlamak için devlete, vatandaşlarını koruma ve onlara eğitim imkânı sunma ile yardımda bulunma görevleri yüklenmiştir. Fakat bireylerin bu görevleri devletten isteyebileceği haklar henüz doğmamıştır (Göze, 1976: 137-138).

Sanayileşme öncesi dönem olarak ele aldığımız bu kısımda, toplumların sıkıntıları ve ihtiyaçlarını gidermek için devletlerin görevler üstlenmesini ilk çağdan başlatarak inceledik. Fakat sorunların toplumsal bir sorun halinde ele alınarak toplumsal çözümlerin üretilmesinin modern dönemde olduğunu (Koray, 2020: 42) belirtmek gerekmektedir.

1.1.2.2. Modern Anlamda Refah Devletinin Doğuşundan Kurumsallaşmasına Doğru Giden Süreç: 1880-1945

İngiltere'de ilk makinenin icat edilmesi sonucu daha fazla miktar ve çeşitli malların üretiminin gerçekleştirileceği fabrikaların kurulmasını sağlayan sanayileşme sonucunda bu fabrikaların sahipleri olan girişimci sınıf ile emeğini kiraya vererek yaşamını idame ettirmeye çalışan işçi sınıfı doğmuştur (Kara, 2004: 64; Şaylan, 1981: 47-49). Sanayileşme Devrimi ile birlikte, kırsal bölgelerde tarım alanında sağlanan istihdam da bir düşüş yaşanırken şehirleşme artmış ve şehirde arazisi olmayan işçi sınıfı oluşmuştur.

Sanayileşme sürecinin düşünsel temelini oluşturan liberalizmin (Şaylan, 1995: 28) sosyal ve ekonomik manada bireyleri yasa önünde özgür ve eşit[3] sayan, fakat eşitliğinin sağlanması için yasaları aracı yapmayı reddeden (Göze, 1976: 125-126) görüşleri sanayileşmenin yarattığı olumsuz koşullar ve bunlardan etkilenen sayı olarak da çoğunlukta olan işçi sınıfının baskıları sonucunda (Serter, 1994: 15) devletlerin hukuk devleti ilkesini, sosyal haklarla güçlendirdiği sosyal devlet anlayışını ortaya çıkarmıştır (Bulut, 2001: 324-325). Bireylerin özgürleşmesi ve eşit yaşam koşullarına sahip olabilmesi için devletin müdahaleci olmasının gerekliliğini belirten ikinci kuşak insan hakları refah devleti anlayışını doğmasına yol açmıştır (Şaylan, 1995: 54-55).

Günümüzdeki anlam ve içeriğini 1929 Büyük Buhran sonucunda uygulanan politikalar ile kazanan refah devletinin kökeni, sosyal güvenlik alanında uygulanan politikalara dayanmaktadır (Sallan Gül, 2004: 144). Bunun nedeni, sanayileşme sonucunda karşılaşılan işsizlik veya kişinin iş bulması halinde bile fabrikalarda düşük ücretle ve kötü koşullarda çalışması nedeniyle karşılaştığı sorunlar, ihtiyaçlarını gidermekte sıkıntı çekmesi ve bu durumun da işçiler ve sermaye sahipleri arasındaki gerilimleri artırmasıdır. (Aktan ve Özkıvrak, 2008: 84). Sosyal güvenlik bakımından ilk gelişme ise hastalık, kaza, yaşlılık ve iş kazalarına karşı 1882, 1884 ve 1889

[3] Eşitlik, doğrudan ve temel bir hak olarak 1789 Fransız İhtilali sürecinde ele alınmıştır. Fakat eşitliğin maddi anlamda sağlanması için özel mülkiyet hakkı ve ekonominin işleyişine somut anlamda bir müdahale gerekliliği olduğundan o dönemde eşitlik sadece herkesin yasalar önünde eşit olduğu tanımlanmış, eşitliğin somut halde uygulanması Sanayi Devrimi sonrası oluşan gelişmeler ile var olmuştur (Şaylan, 1995: 30-31).

yasaları ile zorunlu sigortayı getiren Bismarck reformları ile Almanya'da gerçekleşmiştir (Briggs, 1961: 246-247).

Bismarck hem sağ hem de sol kanadın muhalifliklerine karşı işçi sınıfı refahının gelişmesi ve sınıf çatışmalarını engellemek için (Briggs,1961: 248-249) işverenleri, iş başında işçilerin karşılaştıkları kazalardan sorumlu tutmuştur. Bu yüzden o dönemde yardımlaşma ve dayanışma sandıkları kurulmuş ve bugünkü sosyal sigorta sisteminin temeli oluşturulmuştur (Sallan Gül, 2004. 145). Esping-Andersen'in refah devleti rejimi sınıflamasında korporatist model olarak incelediği ve Bismarckyan refah modeli olarak da kabul edilen bu modelde sigortalar çoğunlukla işçiler ve işverenlerin ortak olarak ödediği sosyal katkılar yoluyla finanse edilmektedir. İlk olarak, korporatist planlar genellikle belirli işçi kategorilerini kapsamış, II. Dünya Savaşı'ndan sonra aşamalı olarak nerdeyse tüm işçilerine genişletilmiştir (Goul- Andersen, 2007: 6).

Almanya'da 1884 yılında Hastalık Sigortası Kanunu ile 1885 yılında İş Kazaları Sigortası Kanunu yürürlüğe girmiştir. Almanya'yı 1887 yılında İş Kazaları Kanunu ile 1888'de Hastalık Kanunu'nu yürürlüğe koyan Avusturya takip etmiştir (Dilik, 1988: 80). Sosyal güvenlik açısından diğer önemli gelişme ise Yeni Zelenda'nın kabul ettiği 1898 tarihli "Yaşlılık Aylığı Kanun'udur (Briggs, 1961: 244; Goul- Andersen, 2007: 6). 1908 yılında da İngiltere'de, 70 yaşın üzerindeki bütün erkek ve kadın bireyleri kapsayan ve prim şartı koymayan Emekli Aylığı Kanun'u kabul edilmiştir. 1911 yılında ise, hastalık, işsizlik ve malullük sigortasını kapsayan Ulusal Sigorta Kanun'unu kabul edilmiştir (Dilik, 1988: 80).

Refah devletine yönelik ilk kapsamlı uygulamalar Almanya ve sanayileşmenin başladığı İngiltere'de gerçekleşmiştir, diğer ülkeler de uygulamalar için çalışmalar yapmış hatta kanunlar yürürlüğe koymuştur (İ. Gümüş, 2018: 47).

Fakat bu çalışmalara 1914 yılında I. Dünya Savaşı'nın başlaması durgunluk yaşatmıştır; devletler kaynaklarını savaş için kullanmışlardır (Özdemir, 2007: 183). Savaş sonrası 1920'li yıllarda sosyal giderler artma eğiliminde olmuştur; çünkü savaş öncesi verilen emeklilik haklarının vadesi gelmiş ve demografik değişimler yaşanmıştır. Savaş nedeniyle yakınını kaybetmiş insanların emekli aylığı, sağlık, barınma ve rehabilitasyonlarının sağlanması devletlerin sosyal giderlerinin artmasına neden olmuştur. 1920'lerin sonlarında ise refah devleti ilk ekonomik krizi olarak tanımlanabilecek sürece girmiştir. Bu süreçte ilk olarak sosyal refah koşullarında

büyük kesintilere gidilmiştir; fakat sonradan bu kesintilerin yapılmasının ekonomik problemleri azaltmaktan çok çoğalttığının farkına varılmıştır. 1930'lı yıllarda yaşanan bu ekonomik sıkıntı ile sosyal refahın sağlanması ve hatta yoksulluğun giderilmesinde gönüllü kaynakların devlet müdahalesine gerek kalmadan sorunları çözeceğine inanan yönetici sınıfların düşüncesine bir darbe olmuştur (Pierson, 1998: 114).

Refah devletinin ilk ekonomik krizi olarak tanımlanabilen kriz, I. Dünya Savaşı'ndan sonraki süreçte üretim, istihdam, ücret ve kârlarında sürekli gelişme yaşayan Amerika'da 1929 yılının Ekim ayında New York Borsasının hisse senetlerinin değerinin düşmesi ile başlamıştır. Amerika'da başlayan bu çöküş ile Amerika'nın 1929-1933 yılları arası ithalatında %70 azalma yaşanması Amerika'ya ihracat yapan ülkelerde de iflaslar ve işsizlikler doğurmuştur (Stewart, 1980: 55-57; 136-137). Dünyayı etkileyen bu bunalım için ilk önce Ortodoks ya da liberal ekonomi kuramının sunduğu pazar düzeninin işleyişini engelleyen kurumsal yapıların (sendika, toplu sözleşme vb.) tasfiyesi önerisi dikkate alınmıştır. Fakat bu öneriler krizi aşmaya çare olamamıştır; bu dönemde İngiltere'de İşçi Parti'nin bu konuyu görüşmek üzere oluşturulmasını istediği komisyonun başkanlığını yapan Keynes'in görüşleri[4] krizden kurtulmak için yol gösterici olmuştur (Şaylan, 1995: 57-58, 62). Fakat Keynes'in görüşleri evrensel olarak II. Dünya Savaşı'ndan sonraki süreçte daha önem kazanmıştır (İ. Gümüş, 2018: 49).

Krizin başlangıç yeri olan Amerika'da, Keynes'in devletin kamu harcamalarını artırarak daha müdahaleci olma anlayışı, Başkan Roosevelt döneminde, kamusal yatırımların hızlanması, yoksulluğun giderilmesi ve ekonomik kriz sonucu oluşan işsizliğin giderilmesi amacına yönelik oluşturulan kamusal sosyal yardım programı (The New Deal) ile faaliyete geçirilmeye çalışılmıştır (Sallan Gül, 2004: 232). 1929 yılında yaşanan krize kadar sosyal güvenlik programı faaliyete geçirmemiş Amerika'da artık refah devleti anlayışını yansıtan programlar uygulanmaya konmaya başlamıştır (İ.Gümüş, 2018: 49).

---

[4] Liberal ekonomistler, çare olarak kamu giderlerinin gelirlerden daha aşağı seviyeye inmesini zorunlu görürlerken, Keynes ve Robertson, ilk olarak kamu giderlerinin arttırılması ve hükümetlerin evler, yollar inşa etmek için kamu yatırımlarını arttırılmasını çare olarak göstermişlerdir. Bu durumun Hazine'de açık oluşturacağı korkusundan dolayı Hazine ve iktisatçıların çoğunluğu tarafından reddedilmiştir. Keynes, ikinci olarak da faiz hadlerinin düşürülmesini çare olarak sunmuştur; liberallerin de düşüncesinde olduğu için bu duruma karşı çıkılmamıştır ve uygulanmıştır (Stewart, 1980: 65-67).

1930'lu yıllarda Amerika haricinde, İsveç'te 1933-1938 yılları arasında sosyal politika alanında yasalar kabul edilmiştir. 1933 yılında Danimarka'da Büyük Sosyal Reform ve 1938 yılında Yeni Zelenda Sosyal Güvenlik Yasası kabul edilmiştir (Pierson, 1998. 119). Almanya'da, Nazilerin iktidara geldiği 1933 yılında da kamu harcamaları artırılmıştır; 1936 yılında işsizlik sıkıntısı giderilmiştir (Stewart: 1980: 142). Batı ülkelerinde sosyal- ekonomik anlamda yapılan çalışmalara 1929 yılında yaşanan büyük ekonomik krizden on yıl sonra II. Dünya Savaşı'nın başlamasından dolayı durdurulmuştur. Fakat 1942 yılında İngiltere'de, ülkede var olan yoksulluk ve toplumsal sorunların giderilmesi için hazırlanan Beveridge Raporu sunulmuştur ve bu Rapor, refah devleti sistemlerinin çoğunun temelini meydana getirmiştir (Özdemir, 2007. 183, 193). William Beveridge başkanlığında hazırlanan raporda; yoksulluk, pislik, cehalet, hastalık ve işsizliği beş büyük sorun olarak açıklanmış ve bu sorunlarla mücadele edilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır (Aktan ve Özkıvrak: 2008: 93). Beş büyük sorunla mücadelenin gerekliliğini sunan raporda tam istihdamın sağlanması, evrensel sağlık hizmetlerinin sağlanması, evrensel aile yardımlarının gerçekleştirilmesi, evrensel sosyal sigorta ve yaşlı aylığı ödemelerinin sağlanması önerilmiştir (Sallan Gül, 2004: 209).

Bilimin ve teknolojinin ilerlemesinin üretim tarzındaki yansıması olan sanayileşme, toplumlarda sermaye sahibi olmayan ve sayıca çoğunlukta olan kitle için büyük olumsuzluklar doğurmuştur. Çoğunluğu oluşturan işsiz ya da kötü çalışma koşullarında çalışan işçilerin haklarını araması ve bunun sonucunda sosyalizm riskinden korkan devletlerin kapitalist düzen işleyişinde çalışan işçilerine sosyal güvenlik sağlamak için politikalar oluşturması ile refah devleti anlayışı gün yüzüne çıkmıştır. Refah devletinin doğuşu ile altın çağı olarak adlandırılan çağa giden süreçte dünyada, iki büyük savaş ve her ülkeyi sarsan önemli bir ekonomik kriz yaşanmıştır. Özellikle ekonomik krizden sonra sanayileşme çağına yön veren klasik liberalizm öğretisinin krizi sonlandırmada yetersiz kalması sonucu devletler devletin müdahaleci olduğu refah devleti anlayışına daha da sıcak bakmaya başlamışlarıdır. 1933 yılına kadar sosyal güvenlik ile ilgili çalışması olmayan Amerika'da sosyal güvenlik konusunda yasalar yürürlüğe girmiştir. 1942 yılında İngiltere'de sunulan Beveridge Raporu, kapitalist düzenin devam ettiği, fakat kapitalizmin yarattığı olumsuzlukları iyileştirmek için devletin sosyal ve ekonomik olarak müdahalede bulunmaya başladığı

refah devleti anlayışının altın çağı olarak kabul edilen dönemi yaşamasında önemli bir rol oynamıştır.

1.1.2.3. Refah Devletinin Kurumsallaşmasından Sorgulanmaya Başlanmasına: 1945-1975

Refah devleti anlayışının modern anlamda mevcudiyeti 19. yüzyılın sonlarından itibaren varlığını gösterse de günümüzdeki şeklini büyük oranda II. Dünya Savaşı'ndan sonraki dönemlerde kazanmış ve bu dönem, "altın çağ" olarak adlandırılmıştır. Bu dönemde refah devletleri bazı Batılı ülkelerde tam olarak kurulmuştur (Özdemir, 2007: 198, Aktan ve Özkıvrak: 2008: 91). Aynı zamanda II. Dünya Savaşı sonrası dönemde kapitalist toplumlarda sıkıntıların giderilmesine yönelik tezlerinin önem kazanması ve bu döneme şekil vermesinden dolayı bu döneme, "Keynezyen refah devleti" de denilmektedir (İ. Gümüş, 2018: 55). Keynezyen olarak da adlandırılan bu dönemde, Keynes'in fikirlerinin etkili olduğu İngiltere'de sunulan Beveridge raporu (İ. Gümüş, 2018: 55), bu yüzden bu dönem için önem teşkil etmektedir. Savaş sonrası refah devleti modeli daima İngiliz deneyimi ile bağdaştırılmaktadır (Pierson, 1998: 122).

II. Dünya Savaşı sonucu oluşan kıtlık ve bombanın tahrip edici etkileri çok geniş kapsamlı olmuş ve tüm sınıfları etkilemiştir; bu yüzden de toplum ve siyasilerin fikir ve tutumlarında değişiklik meydan gelmiştir (Aktan ve Özkıvrak, 2008: 15). Siyasi anlamda değişimi savaş sonrası 1946 yılında İngiltere'de gerçekleşen seçimlerde savaş döneminin Muhafazakâr Parti lideri Churcill'in yerine İşçi Partisi lideri Attlee'nin seçilmesi değişimleri yansıtmaktadır (Şaylan, 1995: 75). İşçi Partisi'nin hükümette bulunduğu 1945-1950 yıllarında var olan sosyal refah mevzuatı elli yıllık sosyal ve siyasi tarihin doruğu olmuştur. Kapsamlı refah önerilerinin sunulmasında sosyalizmin cazibesi ile savaş deneyimi etkili olmuştur (Briggs, 1961: 223).

Refah devletinin günümüzdeki anlamıyla gelişmesinde etkili olan İngiltere'de, savaş sonrası iktidara gelen İşçi Partisi, hammadde, üretim kapasitesi ve finansal kaynak bakımından yoksun olduğu için ülkenin yeniden inşası ve Attlee hükümetinin politik programlarının uygulamasında sıkıntılar yaşanmıştır. Fakat, İşçi hükümeti, tam istihdam ve evrensel refah politikaları vasıtasıyla kollektif güvenliği garanti etmeyi

taahhüt etmiştir ve evrensel sosyal refah sağlanması için TUC (Trade Union Congress) lideri ile işbirliği yapmıştır. (Whiteside, 1996: 86, 87, 89). 1946-1950 yılları arasında İşçi Partisi iktidarda iken kömür madenleri, elektrik-gaz sektörü, demiryolları ve demir- çelik fabrikaları devletin mülkiyetine geçirilmiştir. Kapitalizm tarihi boyunca ilk defa bir devletin bütün vatandaşlarına sınırsız sağlık hizmeti sunmasını sağlayan "Ulusal Sağlık Örgütü" kurulmuştur (Şaylan, 1995: 76).

II. Dünya Savaşı sonrasında refah devletinin gelişiminde İngiltere'nin yanında ABD'nin de üzerinde durulması gerekmektedir. Çünkü 1944 yılından itibaren yeni ekonomik düzenin belirleyicileri Amerika ve İngiltere olmuştur (Bayraktar, 2012: 256). Birçok yazar için refah devletinin temeli olan sosyal politikaların gelişmesini anlayabilmek için Amerika'da, II. Dünya Savaşı sonrası "sermaye işçi anlaşması" ve İngiltere ile Batı Avrupa ülkelerinde "savaş sonrası sosyal konsensüs" olarak adlandırılan gelişmenin incelenmesi gerekmektedir (Pierson, 1998: 124). Pierson (1998: 125) uzlaşmanın inşa edilmesinde temel kamu politikalarını üç maddede açıklar. Bunlardan bir tanesi: uluslararası olarak, uluslararası açık pazarın onayı ve Batı dünyasının kollektif savunulması için taahhüttür; bunların her ikisi de Amerika liderliğinde olacaktır. Amerika ordusu ve ekonomik gücü, savaş sonrası diğer Batılı ülkelerinin yeniden inşası ve refah devletinin gelişimi için gerekli olan yeni sosyal ve ekonomik düzenin oluşmasını desteklemiştir (Pierson, 1998: 132). Savaş sonrası, Başkan Truman zamanında lider ülke olmayı hedefleyen Amerika'nın uluslararası alanda etkin olmaya başladığı görülmektedir. Amerika, ülke içinde refah devleti gelişimini sağlamak için 1946 tarihli "Tam İstihdam Kanunu" nu kabul etmiştir. 1950'li yıllardan itibaren ise, ülke içinde etnik ve ırk ayrımının giderilmesine yönelik kararlar alınmıştır; 1948 yılından itibaren devlet, özel sektöre refah yardımı sağlaması için baskı yapmıştır. 1966 yılında ise yoksulluğun bitmesi için çalışmalar yapılmıştır (Sallan Gül, 2004: 234-235).

Diğer ülkelerin gelişmesine örnek verirsek; 1937 yılında demiryolları, silah ve havacılık sanayileri devletleştirilen (Şaylan, 1995: 53) Fransa'da 1945 ve 1946 yılında hastalık ve engelli sigortası, emekli aylığı sigortası ve yaşlı fakirler için yasaların yürürlüğe girmesi taahhüt edilmiştir (Pierson, 1998: 131). Refah devleti uygulamalarını sağlamada en başarılı sayılan İskandinav ülkelerinden birsi olan Finlandiya (Şaylan, 1995: 76), 1945 ve 1946 yılları arasında çocuklar ve aileler, sağlık

bakımı, savaş mağdurları için yardımlar, devlet destekli konut sağlama gibi politikaları hayata geçirmek için çaba sarf etmiştir (Pierson, 1998: 131).

II. Dünya Savaşı'ndan itibaren, gelişmiş ülkeler başta olmak üzere birçok ülkede, ilk başta gelen sosyal güvenlik ve sağlık harcamalarını içeren sosyal harcamalar arttığı görülmektedir. Hemen hemen her ülke, ölüm, hastalık, iş kazaları, meslek hastalıkları ve malullük ile ilgili sigortaları kabul etmiştir (Özdemir, 2007: 202). Aslında savaş sonrasından 1970'li yıllara kadar refah devleti anlayışının altın çağını yaşamasının en önemli nedenlerden birisi, Batılı ülkelerin ekonomilerinin gelişmesi ve onun da sonucu olarak alınan vergilerdir. Böylelikle devlet, eğitim, konut, sağlık ve tam istihdamın sağlanması için gerekli sosyal politika yasaları için çalışmalar yapmıştır (Ersöz, 2011: 36). 1950-1955 yılları arası, ortalama olarak yılda %0,9 olan sosyal güvenlik harcamaları 1970'li yıllarda %3,4'e yükselmiştir (Pierson, 1998: 123). Kapitalizmin altın çağı olarak da adlandırılan bu dönemde ekonomik gelişme 1973 yılına kadar yükseliş göstermiş; OECD üyesi ülkeler 1960 yılında yılında %5'lik bir büyümeye ulaşmışlardır. Fakat bu büyüme 1970'li yıllarda yüzde %3'e düşmüştür (İ. Gümüş, 2018: 55). Ülkelerin ekonomik gelişmelerinin gerilemesi ile yeni bir döneme girilmiş ve refah devleti anlayışı sorgulanmaya başlanmıştır.

II. Dünya Savaşı sonrası Batılı ülkelerde ekonomik gelişmelerinin sağlanması fırsatı ile de refah devleti anlayışını aktifleştiren sosyal politikaların uygulanmaya başlandığı görülmektedir. Beveridge raporunu sunan İngiltere ile II. Dünya Savaşı sonrasında ekonomik güce sahip olan Amerika, bu dönemi şekillendirmede önemli devletler olmuşlardır. Bu süreç birçok yorumcu tarafından savaş sonrası sıkıntıların giderilmesi için hem işçi hem de sermaye arasında aşırılıklardan kaçılmaya çalışılarak uzlaşmanın sağlanmaya çalışıldığı bir dönem olarak okunmuştur. Refah devleti anlayışının zirvesi olarak kabul edilen süreç 1970'li yıllarda bir sonraki bölümde değineceğimiz nedenlerden dolayı çıkmaza girmiş ve yeni bir arayış süreci başlamıştır.

1.1.2.4. 1975 Sonrası Refah Devleti

II. Dünya Savaşı sonu ve refah devletinin altın çağının yaşandığı zamanda etkili olan Keynesyen politikanın temeli, sağlık, eğitim, sosyal yardım ve hizmetler için gerekli olan kaynakları ve tam istihdamı güvence altına alan ekonomik faaliyetleri

teşvik etmekti (Pierson, 1998: 126). Keynesyen politikanın hâkim olduğu 1960'lı yıllarda OECD ülkelerinde ekonomik büyüme %5 iken 1980'li yıllarda %2' ye düşmüştür (İ. Gümüş, 2018: 57). Ekonomik gelişme 1973 yılından sonra yarıdan daha fazla düşüş gösterirken enflasyon ise 1974 yılında yüzde 14'lere kadar çıkmış; işsizlik ise, 1983 yılında en yüksek seviyeye çıkarak yaklaşık yüzde 8,5 olarak ölçülmüştür (Pierson, 1998: 127).

II. Dünya Savaşı sonrası ABD, ekonomi, siyasi ve askeri alanlarda hükmetme gücüne ulaşarak dünya sistemine belli bir düzeni kabul ettirebilecek bir güce kavuşmuştur. Ülkesi içerisinde Keynes'in adalet politikalarını uygularken uluslararası ilişkilerde de ekonominin kalkınması amaçlı yardım programlarının (Marshall ve Truman Doktrini gibi) uygulanmasını gerçekleştirmiştir (Sallan Gül, 2004:183). Bütün dünyayı etkileyen 1929 ekonomik krizi sonrası II. Dünya Savaşı döneminde, ülkelerin birbirine karşı korumacı ekonomik politikalar uygulayarak dünya ticaretinin durma noktasına gelmesini engellemek için 1944 yılında ABD'nin Bretton Woods kasabasında "Birleşmiş Milletler Parasal ve Mali Konferansı" düzenlenmiştir (Sallan Gül, 2004:183; Yiğenoğlu, 2016:328). II. Dünya Savaşı sonrası dönemde bir sanayi gücü olarak dünya sahnesine çıkan ABD'nin para birimi doların rezerv para olmasından dolayı Bretton Woods'ta gerçekleşen konferansta; 1 ons altının karşılığı 35 ABD doları olarak kabul edilmiştir. Bu sayede ABD, uluslararası ekonomi ve siyaseti istediği doğrultuda şekillendirme fırsatını yakalamıştır (Yiğenoğlu, 2016:329-330). Fakat ABD'nin, 1955 yılında başlayan Vietnam Savaşı'na dâhil olması ve bu süreçte savaş maliyetinin yük olmaya başlamasından dolayı savaştan çekilmesi (Çakı, Gazi ve Çakı, 2019:954,958) ABD'nin hegemonyasını sarsmıştır (Sallan Gül, 2004: 184). ABD, 1971 yılında doların altına çevrilemediğini ilan etmiş ve 1973 yılında da sabit kurları bırakmak zorunda kalmıştır ve 1973 yılında Bretton Woods sistemi sona ermiştir (Sallan Gül, 2004:184 ve Yiğenoğlu, 2016:331).

Bretton Woods sisteminin çöküşünden sonra Arap-İsrail çatışmalarının savaşa dönmesi ile petrol üretici ülkelerin birleşerek İsrail'e yardım eden ABD'ye engel olmak için uyguladığı petrol ambargosu, ABD'yi sarsan diğer bir olay olmuştur. Ambargo sonucunda sanayide üretim yapan gelişmiş ülkeler ile bu ülkelere ihracat yapan gelişmekte olan ülkeler karşılıklı ve olumsuz bir şekilde etkilenmişlerdir. Bu çıkmaz sonucunda enflasyon, işsizlik ve faiz oranlarında yükselme yaşanmıştır (Örki,

2019: 5-6). Yaşanan krizler sonucunda daha önceki krizlere benzemeyen ve tam anlamıyla açıklanamayan derin ve uzun dönemli bir bunalım süreci başlamış ve bunun sosyo-polilitik yaşamdaki etkisi refah devletinin çöküşü olmuştur (Şaylan, 1995:81-82). Bretton Woods sisteminin çökmesi ve yaşanan petrol krizleri, II. Dünya Savaşı Sonrası sanayi ülkelerinde refah devleti anlayışının gelişmesi sonucu altın çağ olarak adlandırılan dönemin sonunu getirmiştir (Özdemir, 2007: 255).

BrettonWoods sisteminin çökmesi, petrol krizlerinin yanında 1970'lerden sonra teknolojinin gelişmesi, sağlık alanında iyileşme ve yaşlı nüfusun toplam nüfus içerisinde artması, küreselleşme, sanayileşme neticesinde hizmet alanının büyümesi, bireylerin refah devleti anlayışı ile her şeyi devletin yapmasını istemeye başlaması gibi nedenler de refah devleti anlayışını sarsmıştır (Aktan ve Özkıvrak, 2008:77). Bu durum sonucunda, refah devletinin oluşumunda etkili olan Keynes'in politikalarının yerine geçecek klasik liberal düşüncenin yeniden yorumu olan neo-liberal politikalar önem kazanmıştır; bu politikaları faaliyete geçiren öncü ülkeler de Amerika ve İngiltere olmuştur (Özdemir, 2007: 254, 262).

Derinleşen kriz sonucunda ideolojik alanda tekrar bireysellik ön plana çıkmış; ABD'de 1981 yılında başkan olarak seçilen Reagan döneminde, girişimcinin piyasada önünde olan engellerin kaldırılması, federal devletlerin harcamalarında kısıntı yapılması, sosyal güvenlik harcamaları ve programlarının azaltılması, federal hükümetin iç politika ile ilgili sorumluluklarını eyalet yönetimlerine devretmesinin amaçlanarak refah devleti anlayışının sınırlandırılması yoluna başvurulmuştur (Sallan Gül, 2004:244; Şaylan, 1995:85).

Amerika ve İngiltere'nin uyguladığı politikalar ile refah devletinin yeniden yapılandırılması sürecine girilmiş ve bu politikalar evrensel olarak ülkelerin politikalarını oluşturmada etkili olmuştur. Refah devletinin yeniden yapılanması sürecinde, refah devletinin altın çağında oluşturulan toplumsal anlaşma sona erdirilmiştir. (Şaylan, 1995: 129-130, 131). Reagan ve Thatcher hükümetlerinin politikaları sosyal- politik bakımdan, toplumsal bölüşümün sermaye lehine olmasını sağlamış; devlet müdahalesini, adil ve eşit bir toplum için müdahaleden, özelleştirme, sermayeyi engelleyen kuramları kaldırması ve regresif vergi reformlarını (vergi oranı ya da toplam verginin bireyin gelirine göre değişmemesi) sermaye lehine kaydırmış ve küreselleşme sürecini hızlandırmıştır (Şaylan, 130-136).

1880 yılında uygulanan politikalar ile modern anlamda tarih sahnesinde görülmeye başlayan refah devletinin, II. Dünya Savaşı'ndan sonra ekonomik gücü nedeniyle dünya lideri olan Amerika'nın 1970'li yıllarda sıkıntılı sürece girmesi ve bu durumun diğer ülkeleri de etkilemesi sonucu çıkmaza girdiği görülmektedir. Yani tarihsel süreç içerisinde refah devletinin, dünyayı sarsan bir ekonomik kriz ile altın çağını yaşamaya başladığı, 1970'li yıllarda yaşanan yeni bir ekonomik kriz ile çıkmaza girmiş olduğu görülmektedir. Bu süreç ile artık devletin etki alanın daraltılmak ve kamu harcamalarının azaltılmak istendiği, sermaye lehine politikaların kabul edildiği bir sürece girilmiştir.

1.2. Sosyal Refah Devletinin Amacı

Sosyal refah devletinin tarihsel gelişiminin incelendiği bölümde görüldüğü üzere, bilimin ilerlemesi neticesinde ortaya çıkan sanayileşme sonucu, dünyada ekonomik, sosyal, siyasal alanda dönüşümler yaşanmıştır. Bu gelişme devletlerin, amaçlarında da değişikliğe neden olmuştur.

Sosyal devlet, Sanayi Devrimi sonrası yaşanan toplumsal sorunların giderilmesi, sosyal adalet ve barışın sağlanması ve tam istihdamın sağlanması amaçlarını karşılamak için devletin müdahalesini gerekli gören bir anlayıştır (Çankaya, 2020: 595).

Sosyal refah devleti anlayışının amaçları, literatürden (Aktan ve Özkıvrak, 2008: 41-52; Kalkışım, 2015: 21-27) yararlanılarak, gelirin adil dağıtılması ve yoksullukla mücadele, fırsat eşitliğin sağlanması, sosyal güvenlik, tam istihdamın sağlanması ve işsizliğe karşı mücadele, sosyal denge ve barış ortamının sağlanması ve ekonomik büyüme ve kalkınmanın sağlanması başlıkları altında ele alınacaktır.

1.2.1. Gelirin Adil Dağıtılması ve Yoksullukla Mücadele

Bir ülkenin ekonomisinde belirli bir dönem içerisinde oluşturulan gelirin, bireyler, toplumsal gruplar ve üretim faktörleri arasındaki bölüşümünü açıklayan gelir dağılımının (Yüksel Arabacı, 2020: 187), ülke içerisinde eşit dağılması önemli bir durumdur (Koray, 2020: 287). Çünkü yoksulluğun en önemli nedenlerinden birisi de ülke içerisinde, gelirin adil bir şekilde dağılmamasıdır (Yüksel Arabacı, 2020: 197).

Gelirin adil dağılımı ise milli gelirin toplumsal gerginliklere yol açmayacak bir şekilde dağıtılmasını sağlamaktır (Aktan ve Özkıvrak, 2008: 45). Gelirin adil dağılımının gerçekleşip gerçekleşmediğinin anlaşılması için kesin bir ölçü olmadığından ülkede belirlenen eşitsizlikler ve adaletsizliklerin giderilmesine yönelik yapılan çalışmalar ile adil dağılım sağlanmaya çalışılır. Bunun için de ülke yönetimini üstlenen yöneticilerin davranış ve tutumları belirleyici olmaktadır (Işık, 2006: 121).

Minimal devlet anlayışına sahip liberaller, ekonomik sistemin temelinin sermaye birikimine dayalı olması, bunun da gelirin eşit bir şekilde dağıtılmasına engel olacağını düşünmeleri ve adil dağılımın, kârı düşürmesinden dolayı gelir dağılımına devletin karışmasını istemezler (Özdemir, 2007: 118-119). Fakat vatandaşlarına klasik bireysel haklarının yanında sosyal ve ekonomik haklar da sunan sosyal devlet (Şaylan, 1981: 111), vatandaşlar arasında gelir dağılımının adil olmasını hedefler (Koray, 2020: 227-228). Gelir dağılımında mevcut olan eşitsizliğin giderilmesi için servet ve gelirler arasındaki farklıların giderilmesi konusu ön plana çıkar (Aktan ve Özkıvrak, 2008: 42). Gelirin adil dağılmasına yönelik çalışmalar, gelirin eşitsiz dağılımından dolayı ortaya çıkan yoksulluğa da mâni olmak açısından önemlidir. Yoksulluk, mutlak, nispi ve öznel olmak üzere farklı şekilde ele alınmaktadır. Mutlak yoksulluk; bireyin ve ailesinin hayatını idame ettirebilmesi için asgari refah seviyesine ulaşamamasıdır; nispi yoksulluk ise, bireyin temel ihtiyaçlarını karşılayabilmesi, fakat kişisel kaynaklarının toplumun genel refah seviyesine ulaşamaması ve sosyal hayat açısından topluma göre geride kalmasıdır. (Yüksel Arabacı, 2020: 193-194). Bireylerin toplumdan soyutlanma riskinin ve toplumda huzursuzlukların oluşması ihtimalinin yüksek olmasından dolayı yoksulluğun giderilmesine yönelik çalışmalar önem teşkil etmektedir. Devlet bunu sosyal politikalar ile sağlamaktadır.

Devlet, gelir dağılımına yönelik üç ana sosyal politika uygulamaktadır. Bunlardan bir tanesi, zenginliklerin toplumdaki herkese doğru yayılmasıdır. Bu politika, kamu servetinin sosyal amaçlar uğruna özelleştirilmesi ya da özel kesimde mevcut olan servetin yeniden dağıtılması gibi yöntemlerle uygulanır. İkinci politika vergiler, vergi dışında daha çok düşük gelirli gruba katkı sağlayacak olan gelir transferleridir. Üçüncü politika ise, sosyal hizmet ve sosyal yardımdır (Koray, 2020: 301-306).

1.2.2. Fırsat Eşitliğinin Sağlanması

Liberal düşüncenin hâkim olduğu, bireyin güvenliği, özgürlüğü ve eşitliğini sağlamayı hedefleyen ve devletin gücünü hukukta bağlayan hukuk devleti, sanayi devrimi ile yaşanan toplumsal olaylar sonucunda sosyal konulara yönelik bir gelişme göstermiştir (Bulut, 2001: 331).

Eşitlik konusu da hukuk devletinin sosyal haklarla tamamlanması ile gelişmiştir. Çünkü liberal düşünceye göre, bireyler doğuştan özgür ve eşittirler ve bu özgürlük ve eşitlik durumunu yasalar ile somutlaştırmışlardır; fakat hiçbir zaman yasa, bireylerin sosyal ekonomik bakımından koşullarının eşit olmasını sağlayacak bir araç olarak görülmemiştir. Liberal düşüncenin bireyleri yasa önünde eşit kabul etmesi, bireyleri diğer bireylere karşı bir kısım ayrıcalık tanınmasına karşı korumakta iken, herkesin aynı sosyal ekonomik koşullarda doğmamasından ve liberal düşüncenin bu ayrıntıya önem vermemesinden dolayı bireylere "fırsat eşitliği" imkânını sunmakta yetersiz kalmaktadır (Göze, 1976: 19-20; 124-125). Sosyal devlet anlayışı, herkesin piyasada yarışa eşit şekilde başlaması ve belirli bir yaşam seviyesine ulaşması için "fırsat eşitliği" sağlamayı hedefleyerek, devletin bunu sağlamada görevli olduğunu kabul etmiştir (Sallan Gül, 2004: 32).

Fırsat eşitliğinin sağlanması için devletin ilk olarak üstlendiği hizmetlerden birisi, bir ülkenin toplumunu ve ekonomisini geliştirmek için en önemli araç olan eğitim olmuştur. Devlet, fırsat eşitliğinin sağlanması için, bütün vatandaşlarına bir karşılık beklemeden eğitim sunmayı kabul etmektedir (Serter, 1994: 40-41). Devlet ve yerel yönetim kuruluşları tarafından verilen burslar ve krediler; herkesin eğitim görmesi için faaliyette bulunan vakıf ve benzeri kuruluşların desteklenmesi ve eğitim yatırımlarının yapılması, eğitim konusunda devletin fırsat eşitliğini sağlama görevini üstlendiğini göstermektedir. Eğitim alanından başka, çalışmak isteyen bireylere iş imkânının sunulması, herkese sağlık hizmetinin karşılıksız sunulması gibi hizmetler de devletin vatandaşları arasındaki fırsatları eşitlemek istediğine örnektir (Duman, 1997: 28).

1.2.3. Sosyal Güvenlik

Sosyal refah devleti anlayışının amaçlarında bir tanesi olan sosyal güvenlik kavramı ilk kez 1935 yılında Amerika'da kabul edilen Sosyal Güvenlik Yasası'nda kullanılmıştır (Alper, 2020: 220). Sosyal güvenlik kavramı dar ve geniş anlamda tanımlanabilir. Dar anlamda sosyal güvenlik; bireylerin karşılaştığı belirli sosyal risklerin oluşturduğu ekonomik sıkıntılara karşı bireyin korunup, güvenliğinin sağlanmasıdır. Geniş anlamda sosyal güvenlik; bireylerin karşılaştığı belirli sosyal risklerin ekonomik sonuçlarına karşı bireyi korumanın yanında istihdam, mesleki alanda gelişmek için gerekli eğitim ile genel eğitim, ekonomide verimliliği arttırma ve meslek seçiminde yardım gibi konuları da bünyesinde barındırır (Dilik, 1980: 77). Sosyal güvenliğin, bireyleri karşılaştıkları sosyal risklere karşı koruma amacı sayesinde bireylerin gelecek kaygısını azaltmada etkili olmakta ve toplumların daha huzur içerisinde yaşamalarını sağlamaktadır (Alper, 2020: 219).

Bireyleri karşılaştıkları sosyal risklere karşı korumayı amaçlayan sosyal güvenliğin kapsamını saptamak için Uluslararası Çalışma Örgütünün somutlaştırması temel alınmaktadır. 1944 yılında Philadelphia'da gerçekleşen konferansta, hastalık, analık, malullük, yaşlılık, aile geçimini sağlayan kişinin vefatı, işsizlik, çok fazla giderin olması, iş kazaları ve meslek hastalıkları sosyal güvenlik kapsamına giren riskler olarak kabul edilmiştir (Dilik, 1980: 77). 1990'lı yıllardan sonra ise, yaşlıların ve tedavisi uzun süren hasta ve engellerin evde bakımının yapılması için "bakım ihtiyacı" da sosyal güvenlik risklerine eklenmiştir (Alper, 2020: 227). Bu risklere karşı bireyi korumak için sosyal sigorta, sosyal tazmin, sosyal yardım ve sosyal hizmet araçlarından faydalanılmaktadır (Aktan ve Özkıvrak, 2008: 47).

1.2.4.Tam İstihdamın Sağlanması ve İşsizliğe Karşı Mücadele

Dar anlamda; yalnızca emeğin üretim aşamasında girdi olarak kullanılması anlamına gelen "istihdam" ile ekonomide genel olarak, üretim faktörlerinden birisi olan emeğin âtıl tutulması ile potansiyel üretim gücünün kullanılamaması anlamına gelen "işsizlik" (Işığıçok, 2020: 126, 132), birbirini etkilemektedir (Kalkışım, 2015: 25). Refah devletinin altın çağının yaşandığı döneme ismini veren Keynes, 1936 yılında, istihdam düzeyini neyin belirlediğini açıklamaya çalıştığı "İstihdam, Faiz ve

Paranın Genel Teorisi" adlı kitabında, kısa dönemde, üretim seviyesiyle istihdam düzeyinin[5] belirlendiğini açıklamaktadır. Üretimi ise tüketim ve yatırıma bağlı olan efektif talebe bağladığı için hükümetlerin tam istihdamın sağlanması için tüketim ve yatırımı oluşturacak çalışma yapması gerekliliğini ortaya koymaktadır (Stewart, 1980: 71, 73, 90). İki büyük dünya savaşının ve önemli bir ekonomik kriz sonrası yaşanan problemlere karşı piyasanın kendiliğinden çözüm bulacağı düşüncesinin gözden düştüğünü ve devletlerin Keynes'in politikasına itibar gösterdiğini tarihsel gelişmeler kısmında da değinilmişti.

20. yüzyılda işsizliğin bireyin kendi hatası olmadığı fikrinin devletlerce kabul edilmesi sonunda devletler işsizlik sorununu gidermek için müdahalelerde bulunmuştur. Devletler genel olarak işsizlik sorununda, tam istihdamı sağlama ve ekonomik büyümeyi hızlandırarak milli geliri arttırma ve işsizliğin yaratacağı toplumsal sorunların önüne geçme olmak üzere iki hedefi gerçekleştirmek istemişlerdir (Işığıçok, 2020: 153,155). İşsizlik sorununu gidermek için aktif ve pasif olmak üzere iki temel politika uygulanır. Aktif politika, işsizlik sorunu oluşmasının önüne geçilmek için politikaların oluşturulmasıdır. Genelde işsizliğin önlenmesi için, iş yaratma, çalışanlara yönelik eğitim, daha çok gençlere yönelik iş, eğitim ve iş kurmak isteyenleri destekleyecek programlar ile devletler işsizliği aktif olarak önlemeye çalışmaktadırlar. Pasif istihdam politikaları ise, işsizliğin kötü sonuçlarını gidermeye yönelik uygulanan politikalardır. Devletlerin sunduğu işsizlik sigortası ve işsizlik yardımı pasif politikaları oluşturmaktadır (Koray, 2020: 226-227).

Bütün ülkelerde işsizlik birey sorunun yanında toplumsal sorunları da getirmektedir (Serter, 1994: 56). İşsizlik ülke ekonomisi üzerinde gelir dağılımının bozulması, vergilerin azalması, çalışan kişilerin bakmaya yükümlü olduğu birey sayısının artması, işsizlik sonucu pirim ödeyen sigortalıların primin kesilmesi ile sosyal güvenlik gelirlerinin azalması (Işığıçok, 2020: 132-133) gibi sorunların oluşması ve sosyal devlet anlayışını barındıran devletlerin hepsinin sağlamayı amaçladığı, sosyal güvenlik, gelirin adil dağıtımı ve yoksullukla mücadele gibi amaçları etkileyen önemli bir amaç olduğunu göstermektedir.

[5] Keynes, istihdam düzeyini nelerin belirlediğini açıklamaya çalışırken, sadece çalışmak istemekte olan bireylerin hangi ölçüde iş bulabildiğini araştırmaya yönelik bir çalışma yürütmemiştir (Stewart, 1980: 71)

1.2.5. Sosyal Denge ve Barış Ortamının Sağlanması

Sanayi devrimi sonucunda ortaya çıkan işçi sınıfı ve endüstri toplumunun haklarını aramasının sonucu olan sosyal refah devletinin, her vatandaşının insan onuruna yaraşır bir hayat yaşama imkânı sunma hedefine ulaşması için (Bulut, 2001: 332) vatandaşları arasındaki sosyal ve ekonomik farklılıkları en aza indirerek toplumda sosyal dengeyi sağlaması gerekmektedir (Koray ve Topçuoğlu, 1995: 36).

Devlet, toplumsal dengeyi sağlamak için, emek-sermaye, güçlü- güçsüz, haksız-haklı arasında bir denge kurmaya çalışır. Ayrıca, sınıf, aile, etnik köken ve din ve mezheplere göre ayrımcılık oluşmasını engelleyerek toplumda bir düzen kurmaya çalışır (Duman, 1997: 33). Ekonomik durumun sosyal hayatı da etkilemesinden devletlerin denge sağlamak için iki alanı da göz önünde bulundurarak politikalar oluşturmaları kaçınılmaz olmaktadır (Koray ve Topçuoğlu, 1995: 36-37).

Ekonomik problemin çözülmesinin toplumsal alanda barışı getirdiğine yönelik, işsizliği inceleyen Steven Rapheal ve R. Winter Ebmer'in ulaştığı sonucu örnek olarak verebiliriz. Yapılan çalışmada işsizlik oranında gerçekleşen %2' lik düşüşün; hırsızlık oranında %9, otomobil hırsızlığında %13, cinayet ve tecavüzde %14 ve bireysel saldırıda %30 oranında düşüş olduğunu göstermiştir (Işığıçok, 2020: 134).

1.2.6. Ekonomik Büyüme ve Kalkınmanın Sağlanması

Ekonomik büyüme, bir ülkenin milli gelirinin zaman içindeki artışını gösterir; bu yüzden o ülkedeki kişi başına düşen gelir, ülkenin ekonomik gelişmişlik düzeyini yansıtır. Bir ülkede milli gelirin artması, bireylerin yaşam kalitelerinde artışa sebep olmakta (Siverekli Demircan, 2003: 98, 99) olduğu için ekonomik büyüme, vatandaşlarının insan onuruna yaraşır bir şekilde yaşamalarını hedefleyen sosyal refah devlet anlayışının hedeflerinden birisi olmaktadır. Çünkü vatandaşlarının ekonomik ve sosyal açıdan iyi durumda yaşamalarını isteyen sosyal refah devletlerinin, gerekli sosyal politika uygulamalarını bireylere sunmaları için ülkelerin ekonomik büyüme ve kalkınmalarını sağlamaları önemlidir (Kalkışım, 2015: 26-27).

Sosyal refah devleti bu amacı gerçekleştirmek için sermaye yatırımlarını teşvik eder; tam istihdamın oluşmasını sağlamaya çalışır, bunun için gerekli ortam ve koşulları oluşturmaya çalışır; eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik gibi alanlarda aktif

olarak ülkenin işgücünü geliştirmek ve işgücünün sağlıklı ve verimli bir şekilde çalışmalarını sağlayacak ortamı oluşturmaya çalışır (Aktan ve Özkıvrak, 2008: 51).

Sanayileşmenin getirdiği yeni düzene uyum sağlamaya çabalayan ülkelerin, kapitalist düzeni bozmadan sınıflar arası çatışmaları yumuşatmak için gelir dağılımının adil olmasını sağlama, herkesin eşit fırsatlara sahip olmasını sağlama, ülke içerisinde ekonomik büyümeyi ve istihdamı artırma, vatandaşların karşılaştığı sosyal riskler sonucu maddi ve manevi yükünü hafifletme ile hepsinin sonucu olarak da görebileceğimiz sosyal denge ve toplumda barışı sağlamayı hedeflediklerini görmekteyiz. Bu amaçların gerçekleşmesi için ise, devletlerin bunlara yönelik politika oluşturmaları ve bu politikaları da uygun araçlar ile sağlamaları gerekmektedir.

1.3. Sosyal Refah Devletinin Aracı: Sosyal Politika

Çalışmada sosyal belediyecilik konusu inceleneceği ve belediyelerin hizmetlerinin daha çok sosyal hizmet, sosyal yardım ve sosyal teşvik içermesinden dolayı sosyal politika araçlarından sadece üç politika aracına değinilecektir.

Sosyal refah devletinin aracı olan sosyal politikanın tarihsel gelişimi, Batı Avrupa'da gerçekleşen Sanayi Devrimi ile başlamakta ve daha sonraki dönemlerde yaşanan olaylara göre kapsamı değişmektedir ve bu tarihsel süreçteki değişimlere göre de tanımı yapılmaktadır (Bozkır Serdar, 2020: 1, 2). Sosyal politika uygulamalarının tarihsel gelişim sürecinde hedef aldığı kitlelerin kapsamına göre dar ve geniş olarak tanımlanmaktadır (Talas, 1992: 15).

Sosyal politikanın dar anlamdaki tanımı, işçi sınıfını ve işçi sınıfının temel sorunlarını içerir (Koray, 2020: 34). Dar anlamda açıklanan sosyal politika, işçi sınıfını sermayeye karşı koruyarak, sömürülmelerini engellemek için devlet tarafından alınan koruyucu ve sınıflar arası denge sağlayıcı önlemler ile sömürülme riski olanların sömürüyü bertaraf edebilmelerine izin verme ve sendika kurma, toplu pazarlık ve grev yapma gibi temel haklarının hem devlete hem de başkalarına karşı korunmasının sağlanmasıdır (Talas, 1992: 16).

Geniş anlamda politika ile sosyal politikanın kapsamı, sadece işçi sınıfının temel sorunlarından toplumun bütününü ilgilendiren çeşitli konuları kapsayarak genişleme

göstermiştir (Talas, 1992: 16). Geniş anlamda sosyal politikanın yaşandığı dönemde artık politikaların temeli sosyal hak ve özgürlüklere dayanmıştır (Koray, 2020: 36).

Sanayi Devrimi'nin olumsuzluklarını hafifletmek için ortaya çıkan ve o dönem için sadece dar bir kesimin sıkıntılarını gidermeyi amaçlayan sosyal politikanın, zamanla sosyal refah devleti anlayışının da gelişmesi ile toplumun hepsini ilgilendirecek derecede genişlediği görülmektedir.

Sosyal refah devletinin amaçlarını gerçekleştirmek için başvurduğu sosyal politika araçları da dar ve geniş sosyal politika araçları olarak iki kısımda incelenmektedir.

Devletin ekonomik alana müdahale etmek için kullandığı kamu politikası kapsamına giren bütün araçlar, geniş anlamda sosyal politika araçları olmaktadır. Bunlar; kamu harcamaları ve vergileme, regülasyonlar ve kontroller, kamu iktisadi teşebbüsleri, planlama ve kamulaştırma ve devletleştirmedir. Dar anlamda kullanılan sosyal politika araçları ise, sosyal refah devletinin toplumda daha zayıf olan kişileri koruma ve çalışanların çalışma koşullarını düzeltme ile gelecek güvencesi sağlama amaçlarını gerçekleştirmek için sosyal sigorta, sosyal yardım, sosyal tazmin, sosyal teşvik ve sosyal hizmetten oluşmaktadır (Aktan ve Özkıvrak, 2008: 54).

1.3.1. Sosyal Hizmet

Sosyal hizmet, çalışma hayatı dışında kalan özellikle sosyo-ekonomik kökenli problemlerin oluşmasını önlemeye ya da problemleri gidermeye çalışan bir sosyal güvenlik aracıdır (Şenocak, 2010: 451-452). Sosyal güvenliğin bir aracı olan sosyal hizmetin amacı; bir ülkenin genel koşulları çerçevesinde bireylerin insanlığa yaraşır bir şekilde yaşamlarını devam ettirebilmeleri ve toplumun bir üyesi olarak yapmaları gereken görevleri yerine getirebilmelerini sağlayacak sosyal ortamı oluşturmaktır (Dilik, 1980: 74).

Sosyal hizmet ile ilgili farklı tanımlamalar yapılmıştır (Şenocak, 2010: 443). Aydın (2008: 29)'a göre sosyal hizmet; toplumda durumu olmayan ve fiziki ya da zihinsel engelli bireylerin, çevreleri ile uyumlu bir şekilde hayatlarını devam ettirebilmeleri için devlet ve gönüllü özel kuruluşlar tarafından maddi ve manevi, sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik hizmetlerdir.

Sosyal hizmetin sosyal refah hizmetlerini ifade etmek için kullanıldığı Beveridge sistemine göre sosyal hizmet; kişi, grup ve toplulukların yapı ve çevre koşullarından doğan veya kendi denetimleri dışında kalan yoksulluk ve eşitsizlikleri gidermek; toplumun değişen koşullarında meydana gelen sorunları önlemek ve insan kaynaklarını geliştirmek; kişi, aile ve toplum refahını sağlamak için düzenlenen hizmet ve programları kapsayan bir alan olarak tanımlanır (Dilik, 1980: 76; Sözer, 1998: 32).

Çeşitli şekillerde tanımı yapılan sosyal hizmet ile ilgili ele aldığımız tanımlardan Aydın'ın tanımında sosyal hizmetin amacı yoksul ve engellilerin ihtiyaçlarına yönelik hizmetleri sağlamak olarak açıklandığı için daha dar kapsamda ele alınırken, Beveridge sistemi, sosyal hizmetleri bütün bireylere hizmet sağlama olarak tanımladığı için kapsam daha geniş olarak ele alındığı görülmektedir.

Sosyal hizmet programları geniş anlamda sadece yoksul ve engelli bireylerin ihtiyaçlarına yönelik hizmetleri değil, bu bireyler haricinde aileler, çocuklar, gençler, yaşlılar, yoksullar, sıkıntı yaşayan kadınlar, sığınmacı ve göçmenler, evsizler, tıbbi ve psikiyatrik olarak yardıma muhtaç olan hastalar, suçlular, özel ihtiyaç grupları (alkol ve madde bağımlıları, kanser, lösemi hastaları, eşcinsel) gibi toplum içerisinde farklı alanlarda hizmete ihtiyaç duyan geniş bir kitleye yönelik genişlemektedir (Şenocak, 2010: 445). Sosyal hizmetler sosyal yapının gelişmesi ve değişmesinin yanında günümüzde, insan kaynaklarının geliştirilmesi, bireylerin yaşam kalitelerinin artması ve yerel düzeyde toplumların kalkınmasının sağlanması için önemli görevler üstlenmektedirler (M. Aydın, 2008: 30).

Sosyal hizmetler, devlet ya da gönüllü özel kuruluşlar tarafından sunulmaktadır. Devlet tarafından sunulan sosyal hizmetlerin finansman kaynağı vergiler olurken gönüllü özel kuruluşlarının finansman kaynaklarını devlet katkıları ile bu kuruluşların kendi gelirleri oluşturmaktadır (Dilik, 1980: 76-77).

1.3.2. Sosyal Yardım

Sosyal yardım, genellikle ayni ve nakdi olarak bireylerin desteklenmeleri olarak algılanmaktadır (Özmete ve Yanardağ: 2014: 95). Sosyal yardım kavramını tanımlama uğraşında fikir birliğinin olmadığı görülmüştür. Bazı tanımlarda sosyal yardım, yalnızca parasal yardımları kapsayacak şekilde dar anlamda tanımlanır (Şenocak,

2010: 437). Geniş anlamda sosyal yardımın tanımı ise şöyledir: Yerel ölçüler içinde en düşük seviyede dahi bireylerin, kendisi ve bakımından sorumlu olduğu kişilerin geçimini, kendi ellerinde olmayan nedenlerden dolayı sağlayamamaları durumunda, bu bireylere, resmi kuruluşlar ya da kanunların verdiği yetki kapsamında yarı resmi ve gönüllü kuruluşlar tarafından bireyin muhtaçlık seviyesinin tespit ve kontrol edilmesine bağlı olarak yapılan ve bireylerin en kısa süre içerisinde kendilerine yeterli hale gelmelerini sağlamak amacını taşıyan maddi ve nesnel sosyal gelirden oluşan bir sosyal güvenlik yöntemi ve sosyal hizmet alanıdır (DPT, 2001: 51). Sosyal yardımlar, muhtaç durumda olan ve sosyal sigorta ve sosyal tazmin gibi diğer Sosyal Hukuk dallarının kapsamı dışında kalan bireyleri kapsar (Sözer, 1998: 30). Sosyal yardım alan bireylerin katkıları olmadığından dolayı sosyal yardımlar, "primsiz sosyal güvenlik" kapsamında yer alırlar (Şenocak, 2010: 437).

Devletler, yoksul olarak dünyaya gelmiş ya da sonradan yoksul olmuş kişileri sorunları ile tek başına bırakmazlar ve bireylere sosyal yardım sağlarlar (Sözer, 1998: 31). Devletler sosyal yardımı, sosyal sigortada istenildiği gibi bir prim ya da katkı payı istenilmeyen ve devlet gelirlerinden ödenen nakdi yardımlar ve eğitim, sağlık ve muhtaç çocuklarının korunması gibi hizmetleri kapsayan ve faaliyet alanı geniş ayni yardımlar olmak üzere iki şekilde sağlarlar (Aktan ve Özkıvrak, 2008: 65). Sosyal yardımlar ile hem muhtaç kişilerin hem de toplumsal düzenin korunması amacı yerine getirilmektedir; fakat sosyal yardımlar ile ilgili asıl amaç, yardım alan bireyin, en kısa süre içerisinde kendi geçimini sağlayabilir hale gelebilmesidir (Sözer, 1998: 31; Şenocak, 2010: 441).

1.3.3. Sosyal Teşvik

Devletin, herkese asgari bir yaşam düzeyine ulaştırma hedefinin çok ötesinde çocuk yardımı, eğitim ve meslek geliştirme teşvikleri gibi olanakları (Sözer, 1998: 33) sunarak vatandaşlarının kendilerini geliştirmelerini sağlamasına yardımcı olduğu bir sosyal politika aracıdır. Devlet, vatandaşlarına bu olanakları sunarak bireyi bulunduğu durumdan daha iyi durumlara getirmeyi hedeflemektedir (Sözer, 1998: 33-34).

Şimdiye kadar, sosyal refah devleti anlayışının ne olduğu, tarihsel süreç içerisindeki gelişimi, amaçları ve araçları genel olarak ele alındı. Bundan sonraki

bölümde ise, sosyal refah devleti anlayışının gelişimi daha özele indirgenerek Türkiye açısından gelişimi açıklanmaya çalışılacaktır.

1.4. Türkiye'de Sosyal Refah Devleti Anlayışının Gelişimi

Sosyal refah devleti anlayışının aracı olan sosyal politikalar ile ilgili ilk adım, Türkiye'de 1920'li yılların başlarında atılmış ve Cumhuriyetin ilanı ile gelişmiştir (Talas, 1992: 33). Fakat devletin sosyal yaşama müdahalesini Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile başlatmanın yetersiz olacağı düşünüldüğünden dolayı (Serter, 1994: 115) sosyal refah devletinin anlayışının gelişimi Cumhuriyet öncesi ve Cumhuriyet dönemi olarak incelenmektedir (Tokol, 2020: 58).

1.4.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem

Türkiye'de, sosyal refah anlayışının gelişimi ve bununla birlikte devlette var olan değişimi görebilmek için tarihsel inceleme, Osmanlı Devleti'nin varlığını devam ettirdiği 19. yüzyıldan başlatılabilir (Kara, 2004:212). 13. yüzyılda kurulan Osmanlı Devleti'nde 19. yüzyıla kadar olan süreçte devlet, modern devleti diğer devlet biçimlerinden de ayıran temel özellik olan sosyal alana müdahale eğiliminde bulunmamıştır (Özbek, 2002: 11-12).

Osmanlı Devleti'nde bireylerin karşılaşacağı sosyal ve mesleki risklere karşı bireylere güvence sağlanması görevini aile, meslek kuruluşları ve vakıflar üstlenmişler; devlet sosyal alanda müdahaleci olmayıp refahı sağlama yükümlülüğünü üstlenmemiştir. Geçim kaynağının tarıma dayandığı devlette, aileler beraber çalışmışlar ve akrabalık ilişkileri kuvvetli olmuştur. Toplumsal yardımlaşma ve dayanışma aile kurumunda sağlanmıştır (Sallan Gül, 2000: 59).

Bireylere güvence sağlayan diğer kurum ise meslek kuruluşları olmuştur. Osmanlı Devleti'nin kuruluş döneminde, Anadolu'da güvenliği sağlamaya çalışarak Osmanlı Devleti'ne yardımcı olan ve düzen oturduktan sonra hayırsever esnaf kuruluşları olarak faaliyete devam eden "ahilik teşkilâtı" (Dilik, 1988: 61) Osmanlı Devleti'nin genişleyip gayri müslim nüfus üzerindeki egemenliğinin artması ve esnaf ve zanaatkârların çoğalması sonucu yerini din ayrımı yapmayan ve ahilikten çok büyük farklılıkları olmayan loncalara bırakmıştır (Tokol, 2020: 48). Esnafların meslek

kuruluşu olan loncalar da kurdukları ve ismi "Orta Sandıkları" ya da "Teavün Sandıkları" denilen yardım sandıkları ile çalışamayan üyelerine yardım sağlayarak o dönemde sosyal güvenlik örgütü işlevi görmüşlerdir (Kara, 2004: 213; Tokol, 2020: 58-59). Sandıklar; hastalık, iş göremez duruma gelme, yaşlılık ve ölüm durumlarında üyelerine yardım yapmıştırlar (Dilik, 1988: 62).

Osmanlı döneminde sosyal güvenlik açısından diğer önemli kuruluş vakıflardır. Osmanlı Devleti'nde vakıflar özellikle de hayri vakıflar ile avarız vakıfları, sosyal güvenlik açısından önemli konumda olmuşlardır. Hayri vakıflar; cami, okul, imarethane, kervansaray, hastane, yol, köprü, hamam gibi hizmetleri sağlamış; avarız vakıfları ise, geliri düşük olan köy ve mahalle sakinlerinin yangın, hastalık ve ölüm gibi durumlar da dahil geçimi sıkıntıya düşüren başka olaylara karşı ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlamışlardır (Dilik, 1988: 68-69).

Aile, loncalar ve vakıfların bireylerin sosyal güvenliğini sağladığı Osmanlı Devleti'nde Sanayi Devrimi'ne kadar bu düzen devam etmiştir. Fakat İngiltere'de başlayan sanayileşme ile Osmanlı Devleti de etkilenmiş ve değişimler yaşamıştır.

16. yüzyılın ikinci yarısına kadar Osmanlı Devleti'nin tarımı ve sanayisi devletin kalkınması için yeterli gelmekteydi; fakat 18. yüzyılın sonlarına gelindiğinde devletin yerli sanayisi Avrupa'da gelişen sanayileşmeye ayak uyduramayarak rekabet edecek güce ulaşamamıştır. Sıkıntılı bir sürece giren imparatorluğun başına gelen padişahlar daha modern bir toplum ve devlet oluşumunu sağlamayı amaçlamıştır. 1839 yılında Tanzimat Fermanı'nın ilanı ile ekonomik ve siyasal yapılarda reformlar yapılmıştır. (Talas, 1992: 35, 39). II. Mahmut ve Tanzimat döneminde gerçekleştirilen reformlar ile devletin sosyal refah sorununa karşı geleneksel konumundan uzaklaşmaya başladığı görülmektedir (Kara, 2004: 213).

19. yüzyılda ayrıca çalışma ilişkileri açısından değişimler yaşanmıştır. Batı'daki sanayileşmeye karşı rekabet edecek gücü bulamayan küçük sanatların zayıflaması sonucunda onların mesleki organizasyonları olan loncalar da olumsuz anlamda etkilenmişlerdir (Serter, 1994:115). Türk sanayisinin modern esaslar çerçevesinde gelişmesinin sağlanması istenmiştir; çalışma yaşamına dair konular dönemin medeni kanunu Mecelle'de düzenlenmiş ve bu kanundaki düzenlemeler sonucunda loncalar kaldırılmıştır. Mecelle'nin kabulü ile ilk kez çalışma ilişkilerinin düzenlenmesi bir yasaya bağlanmıştır (Talas, 1992:39; Serter, 1994:115).

Osmanlı Devleti'nde iş alanındaki ilişkileri düzenleyici nitelikte olan diğer yasalar, Ereğli Kömür Havzasında kömür çıkarılmasının düzenli bir şekilde sağlanması ve çalışma şartlarının oluşturulmasını kapsayan 1865 tarihli "Dilaver Paşa Nizamnamesi" ve 1869 yılında madenlerde zorunlu çalışmayı sonlandıran, iş kazalarına karşı önlemlerin alınmasının öngören ve madenlerde doktor ile ilk yardım için gerekli ilaçların bulundurulması zorunlu kılan "Madenler Nizamnamesi" olmuştur (Talas, 1992:40). Madenler Nizamnamesi, sosyal güvenlik alanında yapılan ilk devlet müdahalesi olarak kabul edilebilir (Serter, 1994:116). Ayrıca Tanzimat ve I. Meşrutiyet'in ilanından sonraki dönemlerde devlet hizmetinde çalışan sivil ve askerlerin emeklilik durumlarını güvence altına alacak ve bu çalışanların dul ve yetimlerini de içerecek bir düzenlemeler yapılmış; mülkiye, askeriye ve ilmiye olmak üzere üç tane emekli sandığı kurulmuştur (Talas, 1992:40-41).

II. Meşrutiyet'in ilanına kadar önemli bir işçi örgütlenmesi ve hareketi görülmemiş; 1871 yılında işçilere sosyal yardım ilkesini esas alarak kurulan "Ameleperver Cemiyeti" ilk işçi örgütlenmesi olarak kabul edilmiştir (Koray ve Topçuoğlu, 1995:59). Fakat II. Meşrutiyet'in ilan edildiği dönemde ağır çalışma şartlarının da eleştirildiği 35'e yakın kanunsuz grevler yapılmıştır. Artan grevler sonucunda 1909 yılında Tatil-i Eşgâl Kanunu (İşlerin Durdurulması Yasası) çıkarılmıştır. Bu kanun ile hükümetten imtiyaz ve ruhsat alarak kurulan ve genel hizmetlerle ilgili faaliyetleri gerçekleştiren kuruluşların sendika kurmaları yasaklanmış ve var olan çalışma koşullarından dolayı işçi ve işveren arasında çıkan uyuşmazlıklara seçilmiş olan temsilcilerin çözüm yolu bulacağının kararı verilmiştir (Serter, 1994:116). Çıkarılan diğer bir kanun Cemiyetler Kanunu'dur. Bu kanunda yasaklama yerine düzenleme yoluna gidilmiştir (Talas, 1992:43).

Osmanlı Devleti'nde 18. yüzyılın sonuna kadar, sosyal güvenlik anlayışı daha çok geleneksel dayanışma ilişkileri çerçevesinde varlığını gösterirken; 19. yüzyıl döneminde ise modern sosyal güvenlik kurumlarının temelleri atılmaya başlanmıştır.

1.4.2. Cumhuriyet Dönemi

Tokol; Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi sosyal refah devleti anlayışının gelişimini 1923-1945 dönemi, 1945-1960 dönemi, 1960-1980 dönemi ve 1980 sonrası

olmak üzere dört dönemde ele almıştır (Tokol, 2020: 61-66). Çalışmada da bu ayrımdan faydalanılarak Cumhuriyet Dönemi incelemesi yapılacaktır, fakat Cumhuriyet ilan edilmeden öncede sosyal politika alanında yasalar çıkarıldığı için birinci dönem 1920- 1945 yılları arası başlığı altında incelenecektir.

1.4.2.1. 1920-1945 Yılları Arası Sosyal Refah Devleti Anlayışının Gelişimi

Osmanlı Devleti'nden modern olmayan bir endüstri devraldığı için Türkiye Devleti, sanayileşmeye ağırlık veren politikalara önem vermiştir. Bu yüzden Cumhuriyet ilan edilmeden önce 17 Şubat-4 Mart 1923 tarihleri arasında İzmir'de İktisat Kongresi düzenlenmiştir. Bu Kongre'de, girişimciliğe önem veren bir sanayileşme politikası benimsenmiş; fakat girişimciliğin istenilen düzeyde olmaması nedeniyle liberal kalkınma yerini 1932 yılında devletçi kalkınmaya bırakmıştır; bu dönemde sosyal politika da ekonomik politika ile paralel olarak gelişmiştir (Koray ve Topçuoğlu, 1995: 59-60). Devlet sosyal politika ile ilgili ilk çalışmalarını, madenler ve sanayide çalışan işçilere yönelik geliştirmiştir (Talas, 1992: 78). Bunun üzerine çalışma hayatını düzenlemek için çıkarılan yasalardan bir tanesi, 28 Nisan 1921 tarihli 114 sayılı "Zonguldak ve Ereğli Havza-i Fahmiyesinde Mevcut Kömür Tozlarının Amele Menafiî Umumiyesine olarak Füruhtuna Dair Kanun" diğeri ise, 10 Eylül 1921 tarihli 151 sayılı "Ereğli Havza-i Fahmiye Maden Amelesinin Hukukuna Müteâllik Kanun" dur. Bu çıkarılan iki yasa da ülkenin genelini değil, bölgelerin durumuna yönelik çıkarılan yasalardır (Serter, 1994: 117).

Bu yasalardan 151 sayılı Kanun'da; zorla çalıştırılmanın yasaklanması, çalışma süresi, asgari ücret, işe alınma ve işçinin eğitimi gibi konular hakkında emeğin çalışma koşullarını olumlu yönde etkileyen kararların alınması ile işçinin iş kazası geçirmesi halinde işvereni, işçinin sosyal güvenliğini sağlaması bakımından sorumlu tutan kararların alınması, emeğin sermaye karşısında korunduğunu göstermektedir (Yay, 2014: 152). 114 ve 151 sayılı kanunlarda; kömür madenlerinde çalışan işçilerin hastalanmaları, kaza geçirmeleri ve ölmeleri hallerinde işçilerin sosyal sigortalarını sağlayacak "Amele Birliği'nin" kurulması öngörülmüştür; Amele Birliği, Türkiye Devleti'nin günümüzde geçerli olan sosyal sigorta uygulamasının başlangıcı olmuştur (Alper; 2020: 243; Serter, 1994: 118).

1921 yılında çıkarılan 114 ve 151 sayılı Kanunları, belirli bir çalışma gurubuna yönelik olduğu için kapsamı dar olsa da Türkiye Devleti'nde ilk sosyal güvenlik düzenlemeleri olarak kabul edilmektedir (Alper, 2020: 244).

Cumhuriyet'in ilanından sonra kabul edilen 1924 Anayasası'nda devletin sosyal görev ve sorumluluklarını bildiren açık hükümlere yer verilmemekle birlikte, sosyal haklarla ilgili 70. maddede çalışma hakkı ile 80. ve 87. maddelerde de eğitim ve öğretim konuları hakkında hükümler verilmiştir. Eğitim ile ilgili olan hükümde; devlet okullarında ilköğretimin parasız olduğu açıklanmıştır (Kara, 2004: 216; Serter, 1994: 120). 1924 Anayasası'nın 70. maddesi ise, Türklerin, sözleşme, çalışma, toplanma ve dernek kurma haklarına sahip olduğunu belirtmiştir (Talas, 1992: 65). Çalışma hayatına yönelik gelişmeleri sağlayan kanunlardan bir tanesi, 1925 yılında işçilere hafta tatil hakkını veren 1925 tarihli "Hafta Tatili Kanunu" olmuştur (Koray ve Topçuoğlu, 1995: 60).

1929 yılında yaşanan ekonomik buhran sonucunda Türkiye'de de iktisadi alanda değişim yaşandığı görülmektedir. 1929 yılında Amerika'da yaşanan ekonomik buhran, Türkiye'yi tarım ürünlerinin fiyatlarının düşmesi ile etkilemiştir. Buhran öncesi yüksek fiyata göre borç alan çiftçinin Buhran sonrası sıkıntıya düşmesi çiftçinin huzursuz olmasına neden olmuş ve halkın Serbest Fırka Muhalefetini kabul etmeye başlamasına neden olmuştur; bunun sonucunda siyasi liderler, iktisatta yeni atılımların yapılmasının gerekliliğini görmüşlerdir. Bu yüzden, 1932 yılında devletçi ve devletleştirici kanunlar çıkarılarak model değişikliği yapılmıştır (Boratav, 1993: 51-52). Türkiye'de sanayileşmenin geliştirilmesi için atılımların yapılmasından dolayı işçi sınıfı da doğmaya başlamıştır (Talas, 1992: 103). Bu süreçte Cumhuriyet döneminin ilk iş yasası olan 1936 tarihli 3008 sayılı "İş Kanunu" kabul edilmiştir (Gökbayrak, 2010: 144).

Devletin çalışma hayatına yönelik ilk geniş kapsamlı müdahalesi olan bu Kanunla, çalışma hayatı ilk defa sistematik olarak düzenlenmiştir (Tokol, 2020: 62). Türkiye'de ilk defa iş kanunu kapsamında çalışanlar için "sosyal sigortalar kurumu" oluşturulmasına ve bu kurumun kapsamı, finansmanı ve kurumdan yaralanma koşullarına yönelik genel esaslara değinilmiştir (Alper, 2020: 244). Kanun'un en belirgin özelliği ise çalışma hayatına dair düzenlemelerde ilk olarak toplumun yararının gözetilerek yapılmasıdır. Bu yüzden 73. maddede "grev ve lokavt

yasaklanmıştır ve başka maddelerde de grev girişiminde bulunacak bireylere cezai ve hukuki müeyyideler getirilmiştir (Serter, 1994: 124-125). Bu Kanun'un otoriterliği, "içtimai sınıf esasına göre cemiyet kurulamaz" hükmünü getiren ve sendikacılığı yasaklayan 1938 Cemiyetler Kanunu ile pekiştirilmiştir (Koray ve Topçuoğlu, 1995: 62).

Çalışma hayatına yönelik düzenlemeler haricinde sosyal devletin gelişimi açısından en önemli gelişme 1926 yılında eğitimin her kademede parasız yapılması olmuştur (Sallan Gül, 2004: 265). Aynı zamanda sosyal güvenliğin bir aracı olan sosyal yardımların sağlanması için Çocuk Esirgeme Kurumu ve Türkiye Kızılay Cemiyeti önemli görevler üstlenmişler ve faaliyetlerde bulunmuşlardır (Özbek, 2002: 22).

Cumhuriyet'in yeni kurulmuş olması ve Osmanlı'dan gelişmemiş bir sanayi mirası devralmasından dolayı ülke yöneticilerinin ekonomide gelişmeyi gerçekleştirmeye çalıştığı, bunun için de sosyal politika kapsamında çalışma hayatına yönelik kanunlar çıkardığını görmekteyiz. Fakat çalışma hayatına yönelik ilk ciddi Kanun'da yukarıda değindiğimiz gibi ülkenin ekonomik anlamda gelişebilmesi için toplum yararının ön planda tutulması istendiğinden dolayı işçilerin grev ve lokavt hakları elinden alınmıştır. Bu yüzden sosyal politikaların yetersiz kaldığı söylenebilir.

1.4.2.2. 1945-1960 Yılları Arası Sosyal Refah Devleti Anlayışının Gelişimi

Türkiye, II. Dünya Savaşı'na katılmasa da savaşın ekonomi alanında yarattığı sıkıntıları yaşamak zorunda kalmıştır. On altı yıldır süregelen kapalı, korumacı, dış dengeye dayalı ve içe dönük olan iktisat politikası savaş sonrasını izleyen 1946 yılında yerini serbestleşmeye açık, bunun sonucunda da iç pazarda sanayileşme programının yerine dış pazarlara dönük programların benimsendiği bir iktisat politikasına bırakacaktır (Boratav, 1993:74). 1946 yılında Türkiye, siyasi alanda da çok partili hayata geçiş sağlandığından dolayı bir değişim yaşamıştır. Çok partili hayata geçiş ile sosyal refah devleti anlayışına karşı bir yaklaşım değişikliği gerçekleşmiştir. Bu yaklaşım değişikliğini de seçimlerde oy kullanarak siyasi katılımda bulunmaya başlayan seçmen kitlesi oluşturmuştur. Oy kullanma hakkına sahip bireyler seçim

zamanında seçmen kimliği ile bazı ödünleri koparma hakkına sahip olmuşlardır (Kara, 2004:219-220).

Siyasi alanda demokratikleşmenin ilk yılları olan 1945-1950 yılları arası, Türkiye'de sosyal politikanın tarihsel gelişimi açısından ayrı ve önemli bir yere sahiptir (Talas, 1992:125). Bu dönemde sosyal politikanın gelişiminde; sanayileşme çabalarına paralel olarak işçi sayısının artması, sendika konusu hakkında en azından hukuki olarak engellerin kaldırılması ve II. Dünya Savaşı'ndan en çok emeği ile geçinen dar gelirli işçi kesimlerinin etkilendiğinin herkes tarafından kabul edilmesi gibi içsel ekonomik, siyasal ve sosyal faktörler etkili olmuştur. İçsel faktörler ile beraber II. Dünya Savaşı sonrası ortaya çıkan siyasal bloklaşma, Batı'da Beveridge Raporu'nun ilanı ve Türkiye'nin Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ile ilişkileri gibi dışsal faktörler de etkili olmuştur (Gökbayrak, 2010: 144).

İç ve dış faktörlerin sosyal politikanın gelişmesinde etkili olduğu 1945 yılında, 3008 sayılı ilk İş Kanunun uygulanması ve çalışma hayatını ilgilendiren konuların düzenlenmesi, yürütmesi ve denetlemesi için "Çalışma Bakanlığı" ve 1946 yılında da iş gücü piyasasının düzenlenmesi için "İş ve İşçi Bulma Kurumu" kurulmuştur (Koray ve Topçuoğlu, 1995: 63). 1945 yılında ayrıca 4972 sayılı Kanun ile "İşçi Sigortaları İdaresi" adı ile işçiler için sosyal sigortalar kurumu kurulmuştur. 1946-1957 yılları arasında "iş kazaları ve meslek hastalıkları, hastalık, analık, malullük, yaşlılık ve ölüm tehlikeleri" için dört ayrı sosyal sigorta kanunu kabul edilmiş ve bu durumlarda İşçi Sigortaları İdaresi sorumlu tutulmuştur (Alper, 2020: 245). Ayrıca bu dönemde Türkiye'nin, Birleşmiş Milletler'e girme ve Uluslararası Çalışma Örgütü bünyesinde tam delegasyonla temsil edilme gibi isteklerinden dolayı devlet işçilerden baskı gelmeden örgütlenmenin önünü açmıştır. Bunun için 1946 tarihli "Cemiyetler Kanunu'nda" düzenleme yapılmış ve "sınıf esasına göre cemiyet kurma" yasağı kaldırılmıştır. 1947 yılında da "5018 sayılı İşçi ve İşveren Sendikaları ve Sendika Birlikleri Hakkında Kanun" kabul edilmiştir (Tokol, 2020: 63). Fakat bu Kanun'da, sendika kurma hakkının yalnızca İş Kanunu'nda sayılan işçilere ve işverenlere tanınması; sendikaların siyasetle ilgili bir bağının olmasının yasaklanması; sendikaların bakanlar kurulu kararı ile uluslararası kuruluşlara katılabilmesi gibi şartlar getirmesinden dolayı tam özgür sendikacılığın gerektirdiği şartları içerdiği söylenemez (Talas, 1992:129-130; Serter, 1994:129).

1950 yılında iktidara gelen Demokrat Parti dönemi boyunca Hafta Tatili ve Genel Tatilde Ücret Ödenmesi Hakkındaki Kanun (1951), Basın Mesleğinde Çalışanlar ile Çalıştıranlar Arasındaki İş Düzenlenmesi (1952), Deniz İş Kanunu (1954), Öğle Dinlencesi Kanunu (1954) ve Yıllık Ücretli İzin Kanunu gibi çalışma hayatını düzenleyen kanunlar çıkarılırken grev hakkı ve sendika hakkı ve özgürlüğü ile ilgili olumlu anlamda bir atılım sağlanmamıştır (Talas, 1992, 136; Serter, 1994:130). Ayrıca, 1957 yılında, annesi, babası olmayan ya da terkedilmiş muhtaç çocukların bakım evlerinde veya koruyucu aile yanında bakımlarının sağlanmasına yönelik 6972 sayılı Korunmaya Muhtaç Çocuklar Hakkında Kanun kabul edilmiştir (Sallan Gül, 2004: 269).

1950 yılında seçimle iş başına gelen iktidar, 1957'den itibaren üniversiteler, basın, sendikalar, gençlik, meslek dernekleri, bağımsız yargı ve başka demokratik kuruluşlar ile anlaşmazlık içerisine düşmüş ve askeri darbe ile iktidardan indirilmiştir (Talas, 1992:136).

Çok partili hayata geçişin yaşandığı bu dönemde çalışma hayatına yönelik çalışmaların iç ve dış faktörler sonucunda hız kazandığı görülmektedir. Fakat bu dönemde sendikalaşmanın önünün açılması ile atılan olumlu adım, sendikaların tam bağımsız olmamasından dolayı tamamlanmamıştır.

1.4.2.3. 1960-1980 Yılları Arası Sosyal Refah Devleti Anlayışının Gelişimi

Yeni bir anayasanın kabul edildiği bu dönem, Türkiye'de sosyal politikanın gelişimi bakımından bir dönüm noktası olmuştur. Çünkü 1961 Anayasası ile "sosyal devlet anlayışı" anayasaya girmiş ve çalışma hakkı ve emeğin korunması, sendikal haklar, sosyal güvenlik gibi haklar anayasa ile güvence altına alınmıştır (Koray, 2020: 160). Bu güvenceler; angaryanın yasak olduğunu belirten 42. madde, ücrette adaletin sağlanması öngören 45. madde, sosyal güvenliği içeren 48. madde, sağlıkla ilgili olan 49. madde ile öğrenimin gerçekleşmesini sağlayan 50. maddeler ile sağlanmıştır (Talas, 1992:70).

Anayasa'da belirtilen sosyal devlet ilkesinin yerine getirilmesi için yine Anayasa'da devlet, kalkınma planlarının hazırlanmasında görevli sayılmıştır. Ekonomik kalkınmanın bir devlet kuruluşu öncülüğünde gerçekleştirilmesi için

‘Devlet Planlama Teşkilatı’nın kurulmasına karar verilmiştir (Sallan Gül, 2004:270). Ekonomik kalkınmanın planlı olmasının sağlanması için 1963 yılında Birinci Beş Yıllık Plan uygulanmaya konmuştur (Koray ve Topçuoğlu, 1995: 66). Tek amacı yüksek bir kalkınma elde ederek geliri arttırmak olmayan bunun yanında toplum refahı ve insan mutluluğunu arttırmak olan bu plan; işçi ve işverenler arasında uyumlu bir işbirliğinin geliştirilmesi için sendikaların geliştirilmesinin, toplu sözleşme, grev ve lokavt ile ilgili kanunların çıkartılması, uzlaştırma ve tahkim sisteminin iyileştirilmesi, çalışanların çalışma saatleri, ücretli izin almaları ile ilgili konularda iyileştirmesi ile çalışma alanında verimin arttırılması için işletmelerin iyi örgütlenme ve çalışanlarında mesleki eğitiminin sağlanmasını amaçlamıştır (Talas, 1992: 152, 154). Bunun üzerine de 24 Temmuz 1963 tarihinde “274 sayılı Sendikalar Kanunu” ile “275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi Grev ve Lokavt Kanunu” yürürlüğe girmiştir. İşçilerin yanında devlet çalışanları için de 1965 yılında “Devlet Personeli Sendikalar Kanunu” yürürlüğe girmiştir[6] (Tokol, 2020: 65).

1964 yılında, işçi statüsünde olan bireyler için düzenlenen sigorta kolları tek bir yasa ile düzenlenmiş ve İşçi Sigortalar Kurumu, Sosyal Sigortalar Kurumu ismini almıştır. Sosyal güvenlik sistemi, sigorta esasına dayalı ve çalışan bireylerin, memur, işçi ve serbest çalışan olmak üzere ayrıldıkları için hepsine farklı alt sistemler içerisinde koruma sağlayan bir sistem olarak şekillenmiştir. İşçiler için Sosyal Sigortalar Kurumu, memurlar için Emekli Sandığı kuruluşları ile kurumsallaşan sosyal güvenlik hizmetleri, 1972 yılında yürürlüğe giren “1479 sayılı Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu” ile bağımsız çalışanlar için de Bağ-Kur ile kurumsallaşmıştır (Gökbayrak, 2010: 145). Bu gelişmelerin yanında devlet, bireyleri korumak amacı ile ilk defa direk kamu kaynaklı, kapsamı belirgin ve modern nitelikli ilk sosyal yardım düzenlemesi olan 1976 tarihli 2022 sayılı Kanun ile “65 yaşını doldurmuş muhtaç, güçsüz ve kimsesiz yaşlılara” aylık bağlanmasını kararlaştırmıştır (Metin, 2011: 186).

1961 yılından itibaren demokratikleşme ve kalkınmanın sağlanması için çok çaba harcanmıştır; fakat bu çabalara rağmen ekonomik ve siyasi tıkanıkların oluşması

[6] Bu Kanun, kamu görevlilerine sendikalaşma hakkı verirken grev ve lokavt hakkını tanımamıştır. Ayrıca 1961 Anayasası halen yürürlükte iken 1971 yılında Anayasa’da değişiklik yapılarak kamu görevlilerine tanınan sendikalaşma hakkı iptal edilmiştir (Tokol, 2020: 65).

engellenememiştir. Bu yüzden de 12 Eylül darbesi yapılarak demokratik rejime ara verilmiş, ilerleyen zamanlarda da yeni bir anayasa belirlenmiştir (Koray ve Topçuoğlu; 1995:66).

1.4.2.4. 1980 Sonrası Sosyal Refah Devleti Anlayışının Gelişimi

1970'li yıllarda dünyada yaşanmaya başlanan refah politikaları krizine karşı neo-liberal politikalar egemen olmaya başlamıştır (Kökalan Çımrın ve Durdu, 2014: 67-68). 1974'li yıllardan sonra dünyada yaşanan ekonomik bunalımda Türkiye'nin karşılaşacağı politika seçeneklerinin belirleyicileri farklı olmuştur. Bunlar; Türkiye'nin ekonomik politikalarını belirleyebilen IMF (Uluslararası Para Fonu)[7] ve Dünya Bankası gibi dış etkenler ile 1950'li yıllar sonrası takip edilen ekonomik politikalar neticesinde özel sektörün değer kazandığı yıllarda değişen iç siyaset yapma sitili ve onun getirdiği ekonomik istikrarsızlıklar gibi iç etkenlerdir. Türkiye'nin dış ekonomik ilişkilerinde gerek duyduğu istikrar ile iç ilişkilerinin yapısal olarak bulundurduğu istikrarsızlık eğilimine çare bulma durumu, istikrar paketlerinin uygulanmasını hatta askeri müdahaleleri ortaya çıkarmıştır (Tekeli, 1984: 231). Neo-liberal politikaların 24 Ocak 1980 tarihinde alınan ekonomik istikrar paketi kararları ile uygulanması öngörülmüştür (Sallan Gül, 2004: 282). 1975 yılından itibaren Türkiye'de yaygınlaşan terör ve anarşi ortamı, beraberinde ekonomik istikrarsızlığı da getirmiş ve bunun neticesinde yönetime 12 Eylül 1980 tarihinde askeriyenin el koyması sonucu parlamento kapatılmış ve anayasa kaldırılmıştır. 1982 yılında yeni bir Anayasa kabul edilmiştir (Talas, 1992: 230-231).

1982 Anayasası'nın 2.maddesinde devletin hâlâ sosyal bir hukuk devleti olduğu kabul edilerek sosyal devlet ilkesi korunmuş; 5. maddesinde devlete sosyal devlet düşüncesini yerine getirmesi için ödevler yüklenmiş ve üçüncü bölümde yer alan Sosyal ve Ekonomik Haklar başlığı altında çalışma, sendika kurma, toplu iş sözleşmesi, grev ve lokavt hakları, ücrette adaletin sağlanması için devletin önlemler

[7] Türkiye'nin dış açık vererek gelişmesinden dolayı 1961 yılında OECD bünyesinde, Türkiye'ye yardım konsorsiyumu kurulmuştur. 1968 yılından itibaren dış ülkeler, IMF aracılığı ile Türkiye'de devalüasyon yapılması ve dış ticaret rejiminin liberalleşmesi yönünde etki yapmışlardır. Bunun üzerine 1970 yılında 1 dolar, 9 Türk Lirasından 15 Türk Lirasına yükseltilmiş, ithal teminatları ve damga resimleri düşürülmüş ve liberasyon listeleri genişletilmiştir (Boratav, 1998: 103).

alması konuları düzenlenmiş ve herkese sosyal güvenlik hakkı verilmiştir (Koray ve Topçuoğlu, 1995: 66). Bunun üzerine 1983 yılında 2821 sayılı yeni "Sendika Kanunu" ve 2822 Sayılı "Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanu'nu" kabul edilmiştir (Serter, 1994: 155); fakat 1982 Anayasası'nda grev yasaklarının arttırılması ve zorunlu hakem uygulaması olan Yüksek Hakem Kurulu'nun yetki alanını genişletecek hükümlerin var olması Anayasa'nın kısıtlayıcı yönünü de göstermektedir (Koray, 2020: 163).

1980 yılında gerçekleşen askeri müdahalenin ardından Türkiye'de sosyal politika alanında yeni bir dönemin başladığı görülmektedir (Tokol, 2020: 66). 1980'li yıllarda başlayan 1990'lı ve 2000'li yıllarda da mevcudiyetini koruyan neo liberal politikalar neticesinde (Yay, 2014: 158) sosyal devlet anlayışı ve sosyal politikalar sessizce ortadan kalkmaya başlamıştır (Koray, 2020:165). Yine de 1983 yılında çıkarılan kanunlar ile mevsimlik olarak çalışan ve kendi adına çalışan çiftçilerin sosyal güvenlik kapsamına alınmaları ile 1990'lı yılların başlarında Türkiye'de çalışan bütün bireylerin sosyal sigortalı olabilmesini sağlayacak kurumsal yapı ve mevzuatın oluşturulması, 1999 yılında 4447 sayılı Kanun ile işsizlik sigortasının kurulması gibi kararlar sosyal güvenliğin gelişimi açısından önemli adımlar olmuştur (Alper, 2020: 246-247). 1983 yılında Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu kurularak dağınık olan kamu sosyal hizmet uygulamalarının tek bir çatı altında toplanmaya çalışılması, 1986 yılında ise 3294 sayılı "Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu" kabul edilmesi ve Başbakanlığa bağlı "Sosyal Yardımlaşma ve Danışmayı Teşvik Fonu" kurulması (Şişman, 2017: 16) ve 1992 tarihinde 3816 sayılı " Ödeme Gücü Olmayan Vatandaşların Tedavi Giderlerinin Yeşil Kart Verilerek Devlet Tarafından Karşılanması Hakkında Kanun"[8] ile Yeşil Kart uygulamasının başlanması (Metin, 2011: 192) 1980'li yıllarda sosyal yardım ve hizmet ile ilgili çalışmalar olmuştur.

2000'li yıllarda da 2002 yılında tek başına iktidar olan AKP ile neo-liberal politikalar devam etmiştir. Bu dönemde benimsenen neo-liberal görüşü ile paralel olarak özelleştirme, serbestleştirme, kuralsızlaştırma, iş gücü piyasalarında

[8] Yeşil Kart'a sahip olacak vatandaşların, hiçbir sağlık güvencesine sahip olmaması yanında aylık geliri ya da aile içindeki gelir payının asgari ücretin vergi ve sosyal primi dışındaki miktarının 3'te 1'inden az olması gerekir (Metin, 2011: 192).

esnekleşme ve devletin ekonomik alanda faaliyetinin daraltılması ya da hiç olmaması gibi söylemler AKP döneminde devam etmiş ve buna yönelik çalışmalar ile hayata geçirilmiştir (Metin, 2001: 193). Bu dönemde çalışma hayatı ve sosyal güvenlik açısından yaşanan gelişmeler yaşanmıştır. 2003 yılında 4857 sayılı "İş Kanunu" kabul edilmiş ve çalışma hayatında esneklik konusunda düzenlemeler yapılmıştır (Tokol, 2020: 67). 2006 yılında SSK, Bağ-Kur ve Emekli Sandığı'nın kurumsal yapılarını tek bir çatı altında toplayacak ve yönetimi tekleştirecek 5502 sayılı "Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu" kabul edilmiş; 2008 yılında ise 5510 sayılı "Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu" kabul edilerek tüm çalışanların sosyal sigorta hak ve yükümlülükleri tek bir kanunla ile düzenlenmiştir (Alper, 2020: 251).

2005 yılında "Engelliler Kanunu"; 2010 yılında Anayasa Mahkemesine bireysel başvurunun önünün açılması, memurlara sendikal hakların tanınması ve seyahat hakkının güvenceye alınması; 2012 yılında zorunlu eğitimin 12 yıla çıkarılması, yükseköğrenimde öğrenci harçlarının kaldırılması ve engelli ile yaşlı bireylere bakım parası bağlanması gerçekleşmiştir (Şişman, 2015: 17-18). Bu uygulamaların hayata geçmesi sosyal politika açısından önemli gelişmelerdir.

Bu dönemde sosyal yardımlar bakımından önemli bir değişim, geniş bir kitleye sunulan sosyal yardımları sağlayan birimlerin tek bir çatı altında toplanması için 2011 yılında "Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı" kurulmasıdır (Karagöl ve Dama, 2015: 17). Bu Bakanlık, Türkiye'de 2018 yılında yapılan seçimler sonucu Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmesi ile idari yapı yeniden yapılandırılmış ve çalışma hayatı, sosyal güvenlik ve primsiz ödemeler ilgili tüm hizmetler için Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı vazifeli kılınmıştır (Alper, 2020: 251-252).

1982 yılında kabul edilen ve günümüzde de geçerliliğini koruyan 1982 Anayasası'nda sosyal devlet ilkesi benimsense de 1980 yılından sonra dünya genelinde olduğu gibi Türkiye'ye de neo-liberal politikalar kabul edilmesi ile sosyal refah devlet anlayışı önem kaybetmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. TÜRKİYE'DE SOSYAL BELEDİYECİLİK ANLAYIŞI

Bu bölümde yerel yönetim kuruluşlarından önemli olan belediyelerin 2000'li yıllarda çıkarılan belediye yasaları ile sosyal ve kültürel alanlarda hizmet sunmakla görevli ve yetkili kılındığı sosyal belediyecilik anlayışına değinilecektir. Bu kapsamda sosyal belediyeciliğin tanımı, işlevleri, Türkiye'deki gelişimi, sosyal belediyeciliğe neden olan faktörler ve sosyal belediyecilik kapsamında sunulan hizmetler açıklanacaktır. Sosyal belediyeciliğin açıklandığı bu bölüm neticesinde sosyal belediyeciliğin ne olduğuna dair bir harita çıkarılmış olup, bu tez çalışmasında incelenecek olan Konya Büyükşehir Belediyesi'nin sosyal belediyecilik faaliyetleri hakkında yol gösterici olacaktır.

2.1. Sosyal Belediyeciliğin Tanımı ve İşlevleri

Türkiye'de sosyal belediyeciliğin ne anlama geldiğini açıklayabilmek için ilk olarak tanımı ve işlevlerine değinilecektir.

2.1.1. Sosyal Belediyeciliğin Tanımı

Literatürde tek bir tanımı olmayan sosyal belediyecilik kavramı, çoğunlukla sosyal devlet anlayışının yerel yönetimlerde hayat bulması olarak açıklanmaktadır. Sosyal belediyecilik kavramı Türkiye'de, gelişmiş olan Batılı ülkelerinde sosyal hizmet düzeyi iyi durumda olan devlet ve yerel yönetimleri açıklamak için kullanılan "sosyal/refah devlet" ve yerel sosyal/refah devlet" kavramlarının yerine kullanılmaktadır (Ersöz, 2011: 143).

Çelik (2014: 1)'e göre sosyal belediyecilik; sosyal devletin yerele yansımasının sonucu, sosyal devlet anlayışını benimsemiş devletin, halkına sunmakla görevli olduğu sosyal politikaya belediyelerin de dâhil olmasıdır.

Pektaş (2010: 5)'a göre de sosyal belediyecilik; sosyal devlet anlayışının yerel yönetimdeki adı olup, hemşehrilerin daha iyi bir yaşam standardına ulaşması için

hemşehrilere sosyal nitelikte olan mal ve hizmetleri sunan ve hemşehrilerin bütçesine sosyal adaleti sağlayacak şekilde katkı yapan bir belediyecilik anlayışıdır.

Sosyal belediyecilik, devletin faaliyet alanın küçültülerek onun yerine yerel yönetim ve sivil toplum kuruluşlarının daha aktif hale getirilmek istenmesi sonucunda yerel yönetim kuruluşlarının görevlerindeki ve rollerindeki değişimler sonucu ortaya çıkmıştır. Bu da geleneksel belediye anlayışının dışına çıkılmasını sağlamıştır (Yılmaztürk ve Güler, 2017: 109). Belediyelerin artık su, yol, kanalizasyon, park ve temizlik gibi geleneksel görevlerinin yanında sosyal, kültürel, eğitsel ve ekonomik görevler de üstlenmesini gerektiren şartlar oluşmuştur (Toprak ve Şataf, 2009: 12). Zeybekoğlu Dündar (2011: 122)'da sosyal belediyeciliği; yalnızca alt yapı işlerini sunmanın dışında sosyal konularda da sorumluluk alan belediyecilik anlayışı olarak tanımlamaktadır. Alt yapı işlerinin yanında sosyal sorumluluk alarak bu alanda hizmet sunmakla görevli olan sosyal belediyecilik anlayışı, hizmet sunulan kesime göre de tanımlanmaktadır.

Sosyal belediyeciliği, sosyal devlet anlayışının yerelde uygulanması olarak kabul eden Çöpoğlu (2011: 63)'na göre sosyal belediyecilik, hizmet sunulan kesime göre tanımlamaktadır. Yalnızca yoksul ve ihtiyaç sahiplerine yönelik yapılan sosyal belediyecilik hizmetleri dar anlamda sosyal belediyeciliği tanımlarken bütün vatandaşlara ayrım yapmadan hizmet sunulması geniş anlamda sosyal belediyeciliği açıklamaktadır. Dar anlamda sosyal belediyecilik; esas olarak sosyal risk gurubu ve dezavantajlı kesim olarak kabul edilen kadın, yaşlı, yoksul, çocuk, işsizler veya etnik kimlik, cinsiyet ve göç gibi nedenlerden dolayı dışlanmış gruplara yönelik sağlanan hizmetler olarak tanımlanmaktadır (Göktürk ve Yılmaz, 2020: 39 ve Koç ve Ökmen, 2015: 69).

Geniş anlamda sosyal belediyecilik, belediyelerin insan ve toplumu merkeze koyarak bütün bireylere çok kapsamlı hizmet sunmayı hedeflediği belediyecilik anlayışıdır (Kalkışım, 2015: 59). Şengün ve Akman (2020: 7)' da sosyal belediyeciliği; vatandaşlarının hayat standardını yükseltmeye ve sosyal adaleti sağlamayı amaçlayan ve bu doğrultuda eğitim, sağlık, sanat, kültür, sosyal refah ve sosyal yardım alanlarında projeler geliştiren ve uygulayan bir belediye anlayışı olarak tanımlayarak geniş anlamda sosyal belediyecilik tanımı sunmaktadırlar.

Tanımları toparlayacak olursak sosyal belediyecilik; sosyal refah devletini benimsemiş devletlerin küreselleşme çağında yönetim anlayışının değişmesine bağlı olarak vatandaşlarına en yakın devlet kuruluşu olan belediyelerin, klasik görevlerinin ötesinde vatandaşlarına sosyal, ekonomik, kültürel, barınma ve eğitim alanlarında hizmet sunmakla vazifelendirilmesi ile daha aktif hale gelen bir belediyecilik anlayışıdır.

2.1.2. Sosyal Belediyeciliğin İşlevleri

Devletin vatandaşlarına sunmakla mükellef olduğu hizmetlerin sunumu için vatandaşlarına daha yakın olan belediyelerin görevlendirilmesi neticesinde belediyelerin hizmet alanı genişlemiş ve belediyenin işlevleri de buna göre şekillenmiştir.

Sosyal belediyeciliğin işlevleri; sosyalleştirme, sosyal kontrolü sağlama ve rehabilitasyon; mobilize etme, yönlendirme ve kılavuzluk yapma; yardım etme ve gözetme, yatırım yapma ve belediye ile halk iletişimini sağlamadır (Ünlü, 2016: 71)

2.1.2.1. Sosyalleştirme, Sosyal Kontrolü Sağlama ve Rehabilitasyon

Sosyalleşme; bireyin üyesi olduğu ya da olacağı grup veya toplumun kültürünü, değerini ve normlarını öğrenmesi ile toplumda aktif bir birey olmasıdır (https://sosyallesme.nedir.org/, E.T. 03.08.2021). Sosyalleşme ile bireyler, toplumun bir parçası haline gelmekte olduğu için sosyalleşmeyen ya da sosyalleşemeyen bireylerin toplumsal sorunlara neden olabilme ihtimalleri yüksek olmaktadır. Bu yüzden toplumsal düzenin sağlanması ve devam etmesi için belediyeler, bireylere, yaşadığı topluma uygun davranışları, kuralları ve değerleri benimseterek sosyal kontrolü sağlamaktadırlar (Öz, 2010: 31).

Belediyelerin toplumun en önemli birimi olan ailelerin sağlam olması için ailelere yönelik verdikleri eğitimler, konferanslar, spor alanında sunulan imkânlar ve bireylerin meslek kazanmalarına yönelik kursların açılması gibi hizmetler bireylerin sosyalleştirilmesinin önünü açmaktadır (Beki, 2008: 37-38). Bireylerin sosyalleştirilmesi ile bireylerin toplumsal kuralları öğrenmesi sonucunda birey ve

toplum için olumlu bir gelişme sağlanarak toplumun rehabilite edilmesi sağlanmış olmaktadır (Kalkışım, 2015: 62).

2.1.2.2. Mobilize Etme, Yönlendirme ve Kılavuzluk Yapma

Belediyeler, toplumsal kesimlere tüketici danışma merkezi ve buna benzer hizmet birimleri vasıtası ile danışmanlık yapmakta, belli konularda yönlendirmelerde bulunmakta, problemlerini nasıl çözebilecekleri ve hangi kurumlara başvurmaları gerektiklerini açıklamaktadırlar (Pektaş, 2010: 14). Böylelikle belediyeler toplumu yönlendirme ve topluma kılavuzluk etme işlevini yerine getirmiş olmaktadırlar.

Belediyeler, vatandaşlarını belirli gün ve olaylarda yönlendirerek mobilize etme işlevini yerine getirmiş olmaktadırlar. Belediyelerin milli ve dini bayramlar konusunda etkinlik yapmaları vatandaşlarının tarih ve kültürlerini unutmalarının önüne geçerek mobilize olmalarını sağlamaktadır (Şengün ve Akman, 2020: 22).

2.1.2.3. Yardım Etme ve Gözetme

Vatandaşlarının ihtiyaçlarını ve sorunlarını en iyi tespit edebilen belediyeler, ihtiyaçları değişen vatandaşlarına yeme- içme, sağlık, giyinme, yakacak, eğitim ve ulaşım gibi konularda yardımlarda bulunmaktadırlar.

Belediyeler, kendileri hizmet sundukları gibi aracılık yaparak da yardım etme işlevini yerine getirmektedirler (Berkün, 2017: 586). Örneğin Ramazan aylarında belediyeler tarafından verilen iftar yemeklerinin giderleri için gönüllü kişiler maddi anlamda katkı sağlamaktadırlar (Beki, 2008: 40). Belediyelerin aracılığı ile vatandaşlar arasında yardımlaşma gerçekleşmiş olmaktadır.

2.1.2.4.Yatırım Yapma

Belediyeler, yapısı gereği vatandaşlarının işsizlik sorununu tamamen bitirecek bir güce sahip olamasalar da işsizliğin azalmasını sağlayacak çalışmalar (Beki, 2008: 41) ve vatandaşın geçim sıkıntısını temelden gidermese de geçici süreliğine giderecek hizmetler sunma imkânına sahiptirler (Öz, 2010: 32).

Belediyelerin iş arayan ve işveren arasında köprü vazifesi gördüğü istihdam masalarını kurması işsizliğin azaltılması için etkili bir çalışma iken (Beki, 2008: 41) tanzim satış mağazaları, ekmek fabrikaları, aşevleri, sığınma evleri, sağlık ocakları ve mahalle kütüphaneleri (Öz, 2010: 32) gibi hizmetler geçim sıkıntısı yaşayan vatandaşlarının yemek, barınma, sağlık ve eğitim konularındaki sıkıntılarına yönelik rahatlatıcı hizmetlerdir.

2.1.2.5. Belediye ile Halk İletişiminin Sağlanması

Belediyelerin vatandaşları ile iyi bir diyalog kurması vatandaşların daha iyi ve hızlı bir hizmet alması açısından önem teşkil etmektedir (Kocaoğlu, 2017: 161). Vatandaşların istek ve problemlerini anlayan ve bunlara çözüm üreten bir belediyenin var olması belediye ile vatandaşın bütünleşmesini sağlayacaktır (Şengün ve Akman, 2020: 24). Belediyelerde kurulan iletişim masası, çözüm masası ve beyaz masa gibi birimler (Kocaoğlu vd. 2017: 161), belediyenin halkı ile bütünleşmesi işlevini yerine getirmektedir. Ayrıca kent konseyleri de halk ve belediye diyalogunun artmasını sağlayan başka bir araçtır (Beki, 2008: 42).

2.2. Türkiye'de Belediyeciliğin Tarihsel Gelişimi Sürecinde Sosyal Belediyeciliğin Yeri ve Gelişimi

Türkiye'de belediyecilik tarihini öğrenmek için yaptığımız okumalarda Türkiye'nin modern anlamda bir belediye teşkilatına kavuşması için Tanzimat döneminde girişimlerin yapılmaya başlandığını, Tanzimat öncesi dönemde ise mahalli idare birimleri olarak telaffuz edilmese de kadı, vakıflar ve loncalar gibi birimlerin yerel hizmetlerin sunumunda aktif olduğunu görmekteyiz. Bu okumalardan yola çıkarak, günümüz sosyal belediyecilik anlayışını yansıtmasa da Türkiye'de sosyal belediyecilik anlayışının tarihsel analizi Osmanlı Devleti Dönemi'nden başlatılacak, sonra ise Cumhuriyet Dönemi ile devam edilerek sonlandırılacaktır.

2.2.1. Osmanlı Devleti Dönemi

Osmanlı Devleti'nde Tanzimat Fermanı ilanına kadarki süreçte mahalli idare kavramı ve kurumu ya da mahalli idareye yardım eden ve devamlılığı olan kurullardan kesin bir şekilde bahsedilemez (Ortaylı, 2018: 13). Tanzimat öncesi dönemde Osmanlı Devleti şehir yönetim organizasyonu, kamu veya özel birden çok otorite ve kurumdan oluşan bir bütünü anlatmaktadır (Oktay, 2008: 127).

Osmanlı Devleti'nin bu döneminde devlet adına belediye hizmet işini, tüm İslam ülkelerinde olduğu gibi "kadılar" üstlenmişlerdir (Gökaçtı, 1996: 68). Kadıların yanında bu dönemde beledi anlamda esnaf loncaları ve vakıflar da beledi hizmetleri sunmuşlardır (Oktay, 2008: 127).

Osmanlı klasik döneminde şehir yönetiminin idare edilmesi işi için ilmiyye sınıfından olan "kadılar" görevlendirilmiştir (Ortaylı, 2018: 12). Merkezi yönetim tarafından atanan kadılar, şehir yönetimini idare etme görevinin yanında adli ve idari işlerden de sorumlu olmuşlardır (Vural, 2004: 180). 17. yüzyıldan itibaren belediye ile ilgili konularda daha fazla görev üstlenen kadıların görevlerinin bazıları şunlardır: narhı belirlemek, kalite kontrolü yapmak ve sahtekârlık yapan esnaf ile mücadele etmek, işveren ve işçi arasındaki ilişkiyi düzenlemek ve şehrin genel manada düzenini ve temizliğini sağlamaktır (Gökaçtı, 1996: 72-75). Bu görevleri direk yerel hizmet ile ilgili olarak kabul edilirken bir de şehir yönetiminde etkili olan lonca ve vakıflar gibi kamu kurumu olmayan kurumlar üzerindeki denetim yetkisinden doğan dolaylı bir yerel hizmet görevleri var olmuştur (Oktay, 2008: 128-129).

Osmanlı Devleti'nde şehirle ilgili hizmetlerin idare edilmesinde önemli bir rolü olan vakıf; belirli bir malı, kamu yararını gözeten bir hizmet ya da hizmetlere sürekli olarak tahsis etmedir (Eryılmaz, 2017a: 224). Osmanlı'da vakıflar insanların doğumundan vefatına kadar hatta vefatlarından sonra da etkisini gösteren sosyal yardımlaşma müesseseleri olmuşlardır. Vakıflar, din, eğitim, sağlık, askeri, şehircilik ve bayındırlık hizmetlerini de yerine getirmişlerdir (Ertem, 2011: 35-36).

Osmanlı Devleti klasik döneminde belediye hizmetinde etkili olan vakıflar; suyun şehre getirilmesi ve insanlara dağıtılması, şehrin genel temizliğinin yapılması ve şehrin aydınlatılması; halkın hem dinlenmesi hem de gelir elde etmesi için park ve bahçelerin oluşturulması; herkesin parasız bir şekilde defnedilmesi, yol yapımı ve

bakımı ile altyapının sağlanması ve halkın sağlığının korunması için önlemlerin alınması gibi görevleri yerine getirmişlerdir (Gökaçtı, 1996: 64-67).

Fütüvvet ve Ahiliğin bir devamı niteliğinde olmasına rağmen günün koşullarına uyum sağlayan ve kendi kuralları ve prensiplerine sahip lonca (Gürata: 1975: 97), esnafın kendi içinde güçlü dayanışma sistemi olup, Osmanlı Devleti'nde yerel hizmetlerin sağlayıcılarından olmuştur (Eryılmaz, 2017a: 223).

İlk başlarda tasavvufi niteliği olan sonraları tamamen meslek kuruluşuna dönüşen lonca teşkilatı (Gürata, 1975: 96), Osmanlı Devleti'nde esnaf ve zanaatkârları bir araya getirmiştir (Dağlı, 2020, https://derstarih.com/osmanli-devletinde-lonca/, S.E.T. 25.12.2021). Her esnafın bir çarşısı ve esnaf kolu olup bu esnaf kolunda bir tane seçimle iş başına gelen reis olmuştur; bu reislere başta Ahi Baba, sonraları ise kethüda, kâhya ve mütevelli denmiştir (Gürata, 1975: 102). Lonca teşkilatı, esnaf ve zanaatkârların ürünlerinin kalitesini kontrol etme ve halk ile merkezi yönetim arasında iletişimin sağlanması gibi görevleri yerine getirmiştir (Dağlı, 2020 https://derstarih.com/osmanli-devletinde-lonca/, S.E.T. 25.12.2021).

Esnaflar kadı tarafından, belediye hizmetlerini yerine getirmek ile sorumlu tutulmuş ve esnafların hizmetleri kadı tarafından denetlenmiştir. Örneğin çarşı esnafı, çarşının güvenliği ve temizliğinden sorumlu tutulmuşlardır; çarşıya ait giderlerin karşılanmasında da esnaf kethüdası ve esnafın avarız sandığından sorumlu olan avarız mütevellisi kadıya karşı sorumlu olmuşlardır. Aslında geleneksel Osmanlı Devleti şehir yönetiminde belediyeye ait hizmetleri yürütmek, şehir halkına kendi işini kendisinin yapması için bir yaptırım uygulamanın karşılığı olmuştur (Ortaylı, 2018: 127-128).

1839 yılının Kasım ayında Gülhane Hatt-ı Hümayunu'nun ilan edilmesinden 1876 yılına kadarki olan dönemin adı olan Tanzimat döneminde (Eryılmaz, 2017b: 97) Babıâli, şehrin yönetimi ve günlük hizmetleri yürütmesi ve İstanbul'u modern hale getirmesi için bir örgüte ihtiyaç duydu ve 16 Ağustos 1854 tarihinde İstanbul Şehremaneti kurulmuştur (Ortaylı, 2018: 135).

Kelime olarak belediye anlamına gelen şehremanetinin (Vural, 2004: 186) görevi, karşılanması gerekli ihtiyaç mallarının temin edilmesine dikkat etmek, narh koymak ve uygulanıp uygulanmadığını kontrol etmek, yol ve kaldırım gibi altyapı hizmetlerini idare etmek, şehrin temizliğini sağlayıp esnafı denetlemek olarak

belirlenmiştir (Eryılmaz, 2017b; 209; Ortaylı, 2018: 136). Modern anlamda bir belediyenin varlığını isteyen Osmanlı Devleti'nde şehremanetinin görevleri, geleneksel dönemde kadının üstlendiği görevler olmuştur (Eryılmaz, 2017b: 209).

Modern anlamda belediyelerin kurulması ile Osmanlı Devleti klasik döneminde merkezi devlet organları ve vakıflar gibi kurumların yerine getirdiği hizmetlerden şehir halkının sağlığının korunması[9], salgın ve doğal afetlere karşı güvenliğin sağlanması görevleri, tam olarak yerine getirememekle beraber artık belediyeler üstlenmişlerdir. Bu dönemde belediyeler, sosyal yardım, kültürel hizmet ve eğitim konularında başarılı girişimlerde bulunamamışlardır (Ortaylı, 2018: 214, 223). Osmanlı Devleti'nde kurulan belediyelerden ilk olarak şehir yaşamında olan aksaklıkları gidermesi ve modern tarzda şehir hayatının oluşturulması istendiği için belediyeler kentsel hizmetleri sunmakla görevli olmuşlar; fakat sosyal yardım ve hizmet konusunda gelişme gösterememişlerdir (Şengün ve Akman, 2020: 55).

2.2.2. Cumhuriyet Dönemi

Cumhuriyet Dönemi'nde belediyeciliğin tarihsel gelişimi sürecinde sosyal belediyeciliğin yeri ve gelişimi, 1930 tarihinde yürürlüğe giren 1580 sayılı Belediye Kanunu ve 2000'li yıllarda yerel yönetim alanında yapılan reform çalışmaları sonucunda 2004 tarihinde yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu başlıkları altında incelenecektir. Bu iki Kanun yürürlükteyken 2012 yılında kabul edilen 6360 sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerin Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile belediyelerin sosyal belediyecilik alanında yaşanan değişimleri de ele alınacaktır.

2.2.2.1. 1930 tarihli 1580 sayılı Belediye Kanunu

Cumhuriyetin ilanından sonraki ilk yıllarda, başka konularda olduğu gibi belediyelerde de yeni bir oluşum sürecine girilmiştir; fakat belediyelerle alakalı yeni

[9] Bu dönemde sağlık alanında 8 Temmuz 1870 tarihinde "Tababet-i Belediyenin İcrasına Dair Nizamnamesi'nin yürürlüğe girmesi ile belediyeler sağlık alanında şehir halkına sağlık hizmeti sunmak için girişimde bulunmuşlardır (Ortaylı, 2018: 221-222).

bir teşkilat kanunu çıkarılmayarak Vilayet ve Dersaadet Kanunları ve ek tadilleriyle belediye yönetimi sürdürülmüştür. Cumhuriyet ile Ankara'nın başkent olmasından dolayı 1924 yılında Ankara Şehremaneti Kanunu çıkarılmıştır (Dursun, 2004: 47). Cumhuriyet'in ilanından hemen sonraki yıllarda Ankara'ya özgü bir belediye kanunu yapılırken genel anlamda bir belediye kanunu yapılmamasının nedenleri; Kurtuluş Savaşı döneminde Batı Anadolu'daki şehirlerin çok büyük hasar görmesi neticesinde imar edilmelerinin gerekmesi ile başkent olan Ankara ilini başkentliğe yakışır bir hale getirmek için çalışmaların yapılmasıdır (Gökaçtı, 1996: 119-120). Fakat 3 Nisan 1930 tarihinde 1580 sayılı Kanun ile Vilayet ve Dersaadet Kanunu ve ek tadilleri ile 1924 tarihli Ankara Şehremaneti Kanunu kaldırılmıştır (Tekeli, t.y.).

1580 sayılı Kanunu'nu ile yeni bir devire geçiş yapan Türk belediyeciliği, bu Kanun ile çerçevelenmiştir (Gökaçtı, 1996: 127). Bu Kanun'da belediyelerin görevleri, ikinci fasılda 15. maddede açıklanmıştır; bu görevlerin hepsi belediyelerin zorunlu yapacakları görevler olarak sayılmamış; bazı görevler isteğe bağlı sayılmış bazıları da belediyelerin gelirine göre verilmiştir. Bu görevlerden sosyal belediyecilik konusu kapsamına girenleri şunlardır;

- Dilencileri dilenmekten menedecek tedbirler almak (1580 sayılı Belediye Kanunu, md. 15/17),
- Bırakılmış ve bulunmuş çocukları, delileri, dalanmış ve kudurmuşları, sokakta bayılanları, kaza ve afete uğrayanları koruyup gözetmek (1580 sayılı Belediye Kanunu, md. 15/18),
- Hafta Tatili Kanunundan yararlanmak isteyenlere izin vermek (1580 sayılı Belediye Kanunu, md. 15/20),
- Halk için kütüphane ve okuma salonları açmak, belediye bahçeleri, fidanlıkları, çocuk bahçeleri, oyun ve spor yerleri yapmak, belediye koruları yetiştirmek, bunları korumak ve işletmek (bu işler için kâfi mütehassıs bulunamayan belediyelere alâkadar mahalli daireleri yardım eder) (1580 sayılı Belediye Kanunu, md. 15/33),
- Yeri ve yurdu olamayanlara iş bulmak, bu kişilerden garip olup çalışamayanları memleketine göndermek, kimsesiz olan kadın ve çocukları korumak (1580 sayılı Belediye Kanunu, md. 15/48),

- Belediyeye ait ılıcaları işletmek, deniz hamamları ve her çeşit yıkanma müesseseleri açmak, açılması için ruhsat verilenleri denetlemek (1580 sayılı Belediye Kanunu, md. 15/56),
- Eczanesi olmayan yerlere kanuna uygun olarak eczane açmak, fakirlere, parasız ve ucuz ilaç vermek, ücretli ücretsiz muayenehane, dispanser yapmak, fakirler için parasız doğum yardımını sağlamak için ebe çalıştırmak (1580 sayılı Belediye Kanunu, md. 15/57)

Bu maddeler belediyelerin hepsine zorunlu kılınan görevlerdir. İsteğe bağlı kılınanlar ise şunlardır;

- Belediye tiyatrosu, sineması, oteli ve gazinosu, halk müzeleri ve hayvanat bahçesi ve nebetat (bitki) bahçeleri yapmak ve sürdürmek (1580 sayılı Belediye Kanunu, md. 15/59),
- Un ve inşaat malzemesi fabrikaları kurmak (1580 sayılı Belediye Kanunu, md. 15/65),
- Belediyeye ait fırınlar yapmak (1580 sayılı Belediye Kanunu, md. 15/66),
- Ucuza belediye meskenleri yapmak ve belediye adına inşaat yaparak kiraya vermek… (Md. 15/68),
- Fakirler için kalacak yer yapmak (1580 sayılı Belediye Kanunu, md. 15/69),
- Muhtaçlar için yardım sandıkları tesis etmek ve idare etmek (1580 sayılı Belediye Kanunu, md. 15/71),

Belediyelerin gelirlerine göre sorumlu tutulduğu görevler de vardır. Bunlar;

- Yetimhane, acezehane, doğum ve emzirme ve zorunlu olarak meccani (parasız) doğum evleri tesisat ve teşkilat ve yerleri Sıhhat Vekâletince (Sağlık Bakanlığı) belirlenmiş ve onaylanması şartı ile tımarhane, fenni tebhirhane ve tathir (temizleme) istasyonları kurmak (1580 sayılı Belediye Kanunu, md. 15/45),
- Plan ve tesisatı ve mahalleri Sıhhet ve İçtimai Muavenet Vekâletince (Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nın) onayı şartı ile beldenin ihtiyacına göre ücretli, ücretsiz belediye hastanesi kurmak (1580 sayılı Belediye Kanunu, md. 15/53),
- Bu görevler için belediyenin gelirinin 200. 000'den fazla olması gerekmekte iken 500. 000 liradan fazla geliri olan belediyeler için de şu görevler verilmiştir;

- Gençler için yerin ihtiyacına uygun stadyumlar yapmak (1580 sayılı Belediye Kanunu, md. 15/54),
- Belediyeye ait eğlence yerleri tesis etmek (1580 sayılı Belediye Kanunu, md. 15/55)

Bu görevlere bakarak Kanun'da belediyelere, alt yapı, ulaşım, temizlik gibi işlerinin yanında sosyal anlamda da önemli görevlerin verildiğini görmekteyiz. 2005 tarihine kadar yürürlükte kalan bu Kanunu'nun bu görevlerinin ne kadar yerine getirildiğini 1930 sonrası yılları inceleyerek göreceğiz.

Kanunu'nun kabul edildiği 1930 yılından 1945 yılına kadarki süreçte belediyeler, şehirlerin imarı ve yaşanabilir bir yere dönüşmeleri açısından küçümsenmeyecek derecede başarılar elde etmişlerdir. Bu dönemde İzmir Belediye Başkanı Behçet Uz, sağlık ve sosyal yardım açısından önemli çalışmalar yapmıştır. Uz'un başkanlık döneminde; genel sağlık taraması, durumu olmayanların tedavi edilmesi, ücretsiz ilaç verilmesi, sıtmaya neden olan bataklıkların kurtulması gibi sağlığı ilgilendiren konularda hizmet verilmiştir. Sosyal yardım olarak da kimsesiz çocuklar için çocuk yuvası, kimsesi olmayan yaşlılar için de aceze evi açılmıştır (Çökaçtı, 1996: 138-139, 140).

1945 yılından sonraki süreçte ise Türkiye, Batı'ya yakınlaşmış olduğundan yasal ve örgütsel gelişimi de buna göre şekillenmiştir (Ersöz, 2011: 108-109). Türkiye'nin Batı'ya yakınlaşması ile Türkiye'de devletçilik uygulamasından uzaklaşma; sanayileşmeye ağırlık verme yerine tarımda makineleşmeye ağırlık verme ile tarım öncülüğünde kalkınma; kalkınmak için dış borçlanmaya gitme ve ülkenin ulaşımının demiryolu yerine karayoluna dayandırılması gibi önemli dört değişiklik gerçekleşmiştir. Bu değişimler sonucunda da kentleşme çoğalmış ve belediyeler artık çok hızlı şekilde büyüyen kentlerin problemleri ile uğraşır hale gelmişlerdir (Tekeli, t.y, https://www.academia.edu/30687197/Cumhuriyetin_Belediyecilik_%C3%96yk%C3%BCs%C3%BC_1923_1990_).

II. Dünya Savaşı'ndan sonraki yıllarda Türkiye'de şehirlerde nüfusun artmasından dolayı imar ve iskân sorunları yaşanmıştır; Ankara başta olmak üzere, büyük şehirlerde kaçak yapılaşmanın önlenerek planlı şehirleşme korunmak istenmiştir (Gökaçtı, 1996: 143-144). Kentlerde nüfus artışının artması sonucunda

1950'li yıllarda belediyeler, kentsel altyapı ve hizmetlerin sağlanmasına öncelik vermişler; sosyal politika bu hizmetlerin arkasında kalmıştır (Toprak ve Şataf, 2009: 12). Sosyal belediyecilik kapsamına alabileceğimiz bir hizmet örneği; Fahrettin Kerim Gökay'ın İstanbul valisiyken, bir de belediye başkanlığı yaptığı dönemde, belediyenin kentte yaşayan bireylerin hayatlarını ucuzlatmak için "ucuzluk kralı" olarak bilinen İsviçreli Senatör Duttwileri, İstanbul'a tanzim satışlarını incelemesi için davet etmesi ve bunun üzerine Senatörün, İsviçre'deki Migros kurumunun modelini önermesi sonucunda 1955 yılında Migros'un açılmasıdır (Tekeli, t.y.).

1960'lı yıllarda, toplumsal yaşamda özgür bir ortamı sağlayacak 1961 Anayasası (Adıgüzel, 2013: 105) ile Türkiye'de de sosyal devlet anlayışı yasal olarak kabul edilmiştir. Fakat bu dönemde yaşanan aşırı sanayileşme ve kentleşme sonucunda kentlerde sunulacak hizmetler konusunda sıkıntı yaşanmıştır (Adıgüzel, 2013: 105-106). 1950'de başlayan kırsal alandan kente göç, plansız kentleşme, 1970'li yıllarda çok yoğunlaşmış bunun ile birlikte kentlerde yaşanan sosyal problemler için halkın yönetimden beklentileri artmış ve belediye yönetimleri acil önlemler almak ihtiyacında kalmışlardır (Seçkiner Bingöl, 2015: 171). 1973 yılına gelindiğinde kentsel problemlerin, siyasal tercihleri yönlendirdiği görülmüştür (Güler, 2013: 134). 1973 tarihinde yapılan yerel seçimlerde ortanın solu hareketini başlatan CHP, büyük şehirlerde belediye yönetimine gelmiş (Adıgüzel, 2013: 105-106) ve bunun sonucunda geleneksel belediyecilik anlayışından farklı, demokratiklik, üretici, kaynak yaratıcı, tüketimi düzenleyici ve birlik ve bütünlükçü olmak üzere temel ilkeleri benimseyen bir belediye anlayışı ortaya koymuştur. Bu belediyecilik anlayışı, "toplumcu belediyecilik anlayışı" olarak adlandırılmıştır (Güler, 2013: 125-126). Bu dönemde başlayan toplumcu belediyecilik anlayışı günümüzdeki sosyal belediyecilik anlayışının temelini kurmuştur (Seçkiner Bingöl, 2015: 169).

1973 yerel seçimleri ile başlayan toplumcu belediyecilik anlayışı, 1977 yılında gerçekleşecek seçimlerde toplumcu belediye başkanlarının kendi partileri tarafından tasfiye edilmeleri ile sona ermiştir (Güler, 2013: 155). Bu dört yıllık süreçte kentsel gelişmenin planlanması ile şehirlerdeki hizmetlerin üretilmesi ve sunulmasında toplumun geniş bir kısmının hakkını gözeten yeni belediyecilik anlayışı, belli isimlerle özdeşleşerek kalmıştır. Ankara, İstanbul, İzmir, Adana, İzmit ve Mersin şehirlerinde belediyecilik anlayışı, başkanların uygulamaları ile şekillenmiştir (Bayraktar ve

Penpecioğlu, 2013: 159-160). Örneğin, 1973 seçiminde Ankara'nın belediye başkanı seçilen Vedat Dalokay, kendi belediyecilik ilkelerine sahip olmuş ve bunu halka duyurabilmek için de "çevreden merkeze belediyecilik", "belediye kentin anasıdır" ve "kentin vitrin çalışmaları" gibi sloganlar kullanmıştır (Tekeli, t.y.).

1973 yılında başlayan ve dört yıl süren süreçte CHP'li belediyelerin yaptıkları hizmetler, "solun etkin ve sosyal içerikli bir belediyecilik programı olmadığı" iddiası ile eleştirilmiş olmalarına rağmen, belediyeler bu dönemde ihtiyaçları olan mal ve hizmetlerin doğrudan üretimini, asfalt ve ekmek fabrikaları kurulmasını, toplu taşıma ve toplu konutların yapılması için adımlar atmışlardır. Bu uygulamalar neticesinde de toplumcu belediye programının oluşması için katkı sağlamışlardır (Adıgüzel, 2013: 106-107). Örneğin, 1977 yılında Ankara'nın belediye başkanlığını yapmış olan Ali Dinçer zamanında, dar gelirli bireylerin konut sorununu çözmek için Batıkent Projesi geliştirilmiş ve halka daha hesaplı ve sağlıklı ekmeğin sağlanması için ekmek fabrikaları açılmıştır (Bayraktar ve Penpecioğlu, 2013: 183, 190).

1979 yılında yapılan ara seçimle Fatsa belediye başkanlığına gelen bağımsız aday Fikri Sönmez'in (Hamamcı, 2017. https://kentstratejileri.com/2017/09/08/devrimci-halkci-bir-yerel-yonetim-deneyimi-fatsa-belediyesi/ E.T. 14.09.2021), toplumcu belediyecilik anlayışının şekillenmesinde etkili olan Paris Komünü'nü[10] örnek alarak gerçekleştirdiği uygulamalar Türkiye'de toplumcu belediyeciliğin gelişmesine büyük katkı sağlamıştır (Güler, 2013: 127). Sönmez döneminde, Fatsa'nın mahallelerinde "mahalle komitesi" kurulmuş ve bu komiteler sayesinde belediyelere, halkın istekleri iletilmiştir. Çamura Son Kampanyası ile mahallelerin temizlenmesi işi halkın gönüllü katılımı ile sağlanmış; böylelikle halka hem özgüven gelmesi sağlanmış hem de halkın sorunları sahiplenmesi bilinci aşılanmıştır. Diğer bir önemli gelişme sosyal ve kültürel anlamda olmuş, 8-14 Nisan tarihlerinde "Fatsa Halk Kültür Şenliği" düzenlenmiştir. Bunların yanında halkın eşit derecede hizmet alması sağlanmaya çalışılmış ve karaborsacılık, tefecilik ve rüşvetle savaşılmıştır (Hamamcı, 2017: https://kentstratejileri.com/2017/09/08/devrimci-halkci-biryerel-yonetim-deneyimi-fatsa-belediyesi/ E.T. 14. 09. 2021).

[10] Paris Komünü, Paris halkı tarafından, hiç yardım almadan kamu hizmetlerinin sağlanmasına yönelik gerçekleştirilmiş devrimci bir hareketin örneğidir (Güler, 2013: 127).

1946-1980 tarihleri arasında, kentte nüfusun artmasına paralel artan ihtiyaçların yerine getirilmesi belediyelerin gelirlerini arttıramadıklarından dolayı istenilen seviyede olamamış ve bu yüzden de belediyeler, ellerinde olan kaynaklarla kentsel hizmetlere öncelik vererek sosyal politika ve kültürel hizmetler açısından gelişmeler sağlayamamışlardır (M. Aydın, 2008: 102-103). Fakat bu dönemde, toplumcu belediyecilik anlayışı ile sosyal politika ve kültürel hizmetlerin sağlanmaya çalışıldığını da görmekteyiz.

Refah devletinin dünyada ekonomik krizin nedeni olarak sorgulandığı 1980 sonrası dönemde, kamu harcamalarının kısılmasını yeğleyen neo-liberal politikalar, yerel yönetimlerde yönetim ve hizmet sağlama anlayışında da değişiklikler getirmiştir (M. Aydın, 2008: 104). Türkiye'de de yerel yönetim anlayışında bu değişim 1980 askeri darbesi ile olmuştur. Darbe ile toplumcu belediyecilik uygulamalarının önü kesilmiş; 146) 1984 yerel seçimlerinde ANAP'ın başarı sağlaması ile "neo-liberal belediyecilik" anlayışı başlamıştır (Adıgüzel, 2013: 108-109). Doğan (2014: 78)'a göre neo-liberal belediyecilik; "*büyük sermayenin kentleşmesine hizmet eden, inşaat sektörünün spekülatif taleplerine odaklanmış, personel giderlerini düşürmeye, kendisini emek ilişkilerinden soyutlamaya çalışan, kolektif tüketim hizmetlerini budayan ve piyasalaştıran çizginin adıdır*."

1980'li yıllardan sonra toplumcu belediyecilik anlayışı, 1990'lı yıllarda Refah Partisi'nin adaylarının seçildiği dönemde tekrar canlanmış ve "sosyal belediyecilik" anlayışı kavramı (Seçkiner Bingöl, 2015: 177) ile hayat bulmuştur. Fakat bu yıllarda da neo-liberal politikalara paralel olarak hizmetlerin özel sektörden alınması devam ettirilmiştir (Öz, 2010: 40-41). 1990'lı yılarda benimsenen sosyal belediyecilik anlayışında toplumcu belediyecilik anlayışında benimsenen üretici ve katılımcı ilkeleri doğrultusunda gerçekleştirilen uygulamalardan daha çok sosyal yardım ve sosyal hizmet şeklindeki uygulamalar öne çıkmıştır (Seçkiner Bingöl, 2015: 178).

Bu dönemde, herhangi bir yasal ya da belediye gelirlerinde artışa bağlı olmadan yaşanan bu değişikliğin nedeni 1994 yılında yerel seçimleri kazanan başkanların kişisel hizmet anlayışlarından kaynaklanmıştır. İstanbul ve Ankara gibi iki önemli şehrin başkanlığını kazanan adaylar, sosyal ve kültürel anlamda önemli hizmetler sunmuşlar; bu hizmetler diğer belediye başkanları tarafından da benimsenerek genişlemiştir (Ersöz, 2011: 144). 1994 yılında belediye başkanlığını kazanan Recep

Tayyip Erdoğan'ın başkanlık sürecinde kültür, sağlık, sosyal, bilgi ve spor hizmetleri sunulmuştur. O dönemde sosyal belediyecilik kapsamında sunulan hizmetler, daha sonralarda Türkiye'nin her ili ve ilçesinin temel görevlerinden olmuştur (Özaydın ve Dama, 2019: 16).

Örneğin İstanbul'da, Ramazan ayında kurulan iftar çadırı uygulamasından diğer parti belediyeleri de etkilenmiş ve onlarda iftar çadırı hizmetini vermişlerdir. Ayrıca bu dönemde, yaşlılar, engelliler, çocuklar, yoksullar ve acil yardıma gereksinim duyanlar için hizmet sunan kurumlar kurmaya başlanılmıştır (Ersöz, 2011: 144, 145).

1580 sayılı Kanun'un mevcudiyetini koruduğu süreç içerisinde, belediyelerin 1945 yılından sonra yaşanan aşırı kentleşmeden dolayı kentsel hizmetlerin yerine getirilmesine ağırlık verdikleri ve sosyal ve kültürel anlamda önemli uygulamalar yapmadıkları görülmektedir. 1970'li yıllara gelindiğinde ise yerel seçimlerde başarılı olan CHP belediye başkanlarının "üretici ve kaynak yaratıcı" ilkeleri ile başlattıkları hizmetlerle sosyal ve kültürel anlamda hizmetlerde artış olmuştur. Bu belediyecilik anlayışı 1980 askeri darbesi ve dünyada yaşanan refah devleti krizlerinden dolayı sekteye uğramış; 1990'lı yıllarda Refah Partisi adaylarının belediye başkanı olmaları ile tekrardan sosyal ve kültürel anlamda hizmetler önem kazanmaya başlamıştır.

2.2.2.2. 2004 tarihli 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ve 2005 tarihli 5393 sayılı Belediye Kanunu

1580 sayılı Belediye Kanunu'nun, dünyada ve Türkiye'de yaşanan gelişmeler sonucunda tekrar ele alınması dile getirilmiş, fakat bunun faaliyete geçirilmesi 2000'li yılların başında merkezi ve yerel yönetimler ilişkisini yeniden şekillendirmek için çıkarılan yasalar ile olabilmiştir (M. Aydın, 2008: 107). Bu dönemde kabul edilen 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu ile 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda belediyelere, sosyal belediyecilik kapsamına giren uygulamaların gerçekleşmesi için görev ve yetkiler yüklenmiştir (Zeybekoğlu Dündar, 2011: 122).

Bu görevler ve yetkiler şunlardır:

Büyükşehrin bütünlüğüne hizmet eden sosyal donatılar, bölge parkları, hayvanat bahçeleri, hayvan barınakları, kütüphane, müze, spor, dinlence ve eğlenmek için yerler yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettirmek; gerektiğinde amatör spor kulüplerine

malzeme vermek ve gerekli desteği sağlamak, amatör takımlar arasında spor müsabakaları düzenlemek, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara belediye meclis kararıyla ödül vermek (5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, md. 7/ m),

- Gerektiğinde sağlık, eğitim ve kültür hizmetleri için bina ve tesisler yapmak, kamu kurum ve kuruluşlarına ait bu hizmetlerle ilgili bina ve tesislerin her türlü bakımını, onarımını yapmak ve gerekli malzeme desteğini sağlamak (5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, md. 7/n),
- Kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlamak (5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, md. 7/o),
- Mezarlık alanlarını tespit etmek, mezarlıklar tesis etmek, işletmek, işlettirmek, defin ile ilgili hizmetleri yürütmek (5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, md. 7/s),
- Sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile iş birliği yapmak. (5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu, md. 7/v).

Bu Kanun ile büyükşehir belediyelerinin hizmet sunması gerekli olan vatandaşlarının sağlığına, eğitimine, kültürel ve sosyal gelişmesine, istihdamının sağlanmasına yönelik çalışmaların yapılması için görevlendirildiğini görmekteyiz. Ayrıca sadece insanların değil hayvanların da daha iyi bir yaşam sürdürmesi için belediyelere görevler verilmiştir.

Büyükşehir belediyelerinin hizmetlerini düzenleyen kanundan sonra 2005 yılında da 5393 sayılı Belediye Kanunu kabul edilmiş ve geriye kalan belediyelerin görevleri de sosyal belediyeciliği geliştirici görevler ile donatılmıştır. Bu görevleri yerine getirebilmesi için de belediyelere yetkiler verilmiştir.

Bu görevler ve yetkiler şunlardır:

- … defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar, konut, kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor; sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır. Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000'i geçen belediyeler, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açar. (5393 sayılı Belediye Kanunu, md. 14/a),
- Okul öncesi eğitim kurumları açabilir; Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir, her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabilir; sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilir; kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlayabilir; bu amaçla bakım ve onarımını yapabilir, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa edebilir. Gerektiğinde, öğrencilere, amatör spor kulüplerine malzeme verir ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara belediye meclisi kararıyla ödül verebilir. Gıda bankacılığı yapabilir. (5393 sayılı Belediye Kanunu, md. 14/b).
- Belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacı ile her türlü faaliyet ve girişimde bulunmak (5393 sayılı Belediye Kanunu, md. 15/a),
- Mahallî müşterek nitelikteki hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla, belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde taşınmaz almak, kamulaştırmak, satmak, kiralamak veya kiraya vermek, trampa etmek, tahsis etmek, bunlar üzerinde sınırlı aynî hak tesis etmek. (5393 sayılı Belediye Kanunu, md. 15/h),
- Borç almak, bağış kabul etmek (5393, Md. 15/i),
- Beldede ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi ve kayıt altına alınması amacıyla izinsiz satış yapan seyyar satıcıları faaliyetten men etmek, izinsiz satış yapan seyyar satıcıların faaliyetten men edilmesi sonucu, cezası ödenmeyerek iki gün içinde geri alınmayan gıda maddelerini gıda bankalarına, cezası ödenmeyerek otuz gün içinde geri alınmayan gıda dışı malları yoksullara vermek. (5393 sayılı Belediye Kanunu, md. 15/m),
- Belediye; düzenli kentleşmeyi sağlamak, beldenin konut, sanayi ve ticaret alanı ihtiyacını karşılamak amacıyla belediye ve mücavir alan sınırları içinde, özel

kanunlarına göre korunması gerekli yerler ile tarım arazileri hariç imarlı ve alt yapılı arsalar üretmek; konut, toplu konut yapmak, satmak, kiralamak ve bu amaçlarla arazi satın almak, kamulaştırma yapmak, bu arsaları trampa etmek, bu konuda ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşları ve bankalarla iş birliği yapmak ve gerektiğinde onlarla ortak projeler gerçekleştirmek yetkisine sahiptir. (5393 sayılı Belediye Kanunu, md. 69),

- Belediye, kentin gelişimine uygun olarak eskiyen kent kısımlarını yeniden inşa ve restore etmek; konut alanları, sanayi ve ticaret alanları, teknoloji parkları ve sosyal donatılar oluşturmak, deprem riskine karşı tedbirler almak veya kentin tarihî ve kültürel dokusunu korumak amacıyla kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri uygulayabilir. (5393 sayılı Belediye Kanunu, md. 73).

Belediyelerin bu hizmetleri yerine getirmesinde izlenecek yol önce mali imkân daha sonra sunulacak hizmetin ivediliğidir. Ayrıca belediyeler hizmetlerini sunarken özürlü, yaşlı, düşkün ve dar gelirlerinin durumuna uygun bir yöntem uygular (Sodan, 2007: 63). Hizmetlerin sunumunda dezavantajlı grup kapsamına giren bireylere yönelik yöntemlerin geliştirilmesi, Kanunun sosyal politikaya karşı olan duyarlılığını yansıtmaktadır (M. Aydın, 2008: 117).

2012 yılında büyükşehir belediyelerinde değişiklik yapılması için 06.12.2012 yılında On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İl Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair olan 6360 sayılı 154) Kanun'da sosyal belediyecilik ile ilgili maddelere yer verilmiştir.

6360 sayılı Kanun'da sosyal belediyeciliği ilgilendiren konularda yapılan değişiklikler şunlardır:

- Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır. Diğer belediyeler de maddi durumları ve hizmet önceliklerini değerlendirerek kadınlar ve çocuklar için konukevleri açabilirler (6360 sayılı Belediye Kanunu, md. 17),
- Gerektiğinde sporu teşvik etmek için gençlere spor malzemesi verir, amatör spor kulüplerine ayni ve nakdi yardım yapar ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler, sporculara, "teknik yöneticilere ve antrenörlere belediye meclisi kararı ile ödül verebilir (6360 sayılı Belediye Kanunu, md. 17).

2000 yılı sonrası çıkarılan belediye kanunları ile belediyelere, sosyal anlamda hizmetler sunması için görevler ve yetkilerin verildiği görülmektedir. Kanunlarda belirtilen bu görevlerin ve yetkilerin hayata geçmesi için belediyeler neler yapmışlardır? Bunu somutlaştırabilmek için belediyelerin sosyal belediyecilik bilinci ile sunduğu hizmetler ele alınacaktır. Bu hizmetler ele alınmadan önce zaman içerisinde belediyelerin fonksiyonlarında değişime neden olan faktörlerin ele alınması konuyu daha açıklayıcı kılacağı için önce bu faktörler açıklanacaktır.

2.3. Sosyal Belediyecilik Anlayışının Gelişmesine Neden Olan Faktörler

Yerel yönetimlerin işlevlerinde değişim yaşanmasına neden olan faktörler; nüfus artışı, göç ve kentleşme, ekonomi politikaları, küreselleşme ve rekabetin yerelleşmesi, yeni yönetim paradigmaları ve AB üyelik süreci ve yerel yönetimler alanı ile ilgili olan uluslararası belgelerdir (Ersöz, 2011: 84). Bu faktörler çalışmada kentleşme, küreselleşme, yeni kamu yönetimi anlayışı ve Avrupa Birliği üyelik süreci başlıkları altında incelenecektir.

2.3.1. Kentleşme

Kendine ait bir yerel yönetim kuruluşu olan, tarım dışındaki işlerin yoğun olduğu ve tercih edilen bir yerleşim birimi olarak tanımlanabilen "kent" (Dursun, 2004: 73), ayrıca sosyalliğin meydana geldiği, insanların birbirleriyle ilişki kurduğu ortak bir kültür ve kimliğin biçimlendiği yerdir (Sezik, 2019: 703).

Kentleşme ise kent yerleşmesinde nüfusun yoğunlaşması ile oluşan demografik bir olaydır (Dursun, 2004: 74). Fakat kentleşmeyi sadece nüfus hareketi ve kentlerin büyümesi olarak göremeyiz; endüstrileşme ile doğru orantılı bir ilişkiye sahip olan kentleşme, kentin ekonomik ve toplumsal yapısı ile bağlantılıdır (Keleş, 1990: 1; Aktaran; Başaran, 2008: 19-20).

Nüfus yoğunluğunun kentlerde toplanması kentlerde trafik, konut, yoksulluk gibi problemler doğurmuş; bunların yanında da kentlerde yaşayan toplumların alışkanlıkları, davranış biçimleri ve düşünceleri üzerinde önemli etkiler yaratmıştır (Büyükşehir Belediyeleri Kanunu Tasarısı 2004; Aktaran, Sodan, 2007: 716-717). Yalnızca bir mekân olmayan, bunun ötesinde tarihi, sosyal, kültürel, siyasi, ekonomik

gibi özellikleri bünyelerinde bulunduran kentlerde (Başaran, 2008: 18), yaşam kalitesinin arttırılmasından ilk olarak yerel yönetimler sorumludurlar (Sezik, 2019: 703).

Türkiye'de II. Dünya Savaş'ı sonrası nüfus artış hızının çoğalması ve tarımsal kesimde makineleşmenin başlamasından dolayı kentleşme hızı artmıştır (Dursun, 2004: 94). 2020 yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemleri sonucuna göre Türkiye'de nüfusun %93'ü şehirlerde yaşamaktadırlar (TÜİK, 2021, https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2020-37210, E.T. 15.10.2021).

Kentte yaşayan vatandaşların ihtiyaçlarını ve sorunlarını arz edecekleri ilk kurum yerel yönetimlerdir. Bu yüzden halka rehberlik etme, kültürel faaliyetlerde bulunma, halka kentte yaşamanın gerektirdiği kuralları öğretme gibi görevlerde yerel yönetimler daha etkili sonuçlar verebileceğinden (Yüksel, 2007: 292) yerel yönetimlerin bu konularda aktif olması önemlidir. Çünkü kentlerde sorumluluk, vatandaşlık ve kentlilik bilinci gelişmiş bireylerin var olması kentlerin katılımcı, huzurlu, güvenli ve paylaşımcı olmasını sağlayarak kentlerin yaşam kalitesini olumlu anlamda etkileyecektir (Başaran, 2008: 21).

Kentlerde nüfusun artmasına paralel olarak belediyelerin ulaşım, kanalizasyon, içme ve kullanma suyu gibi hizmetlerinde artış olacağı gibi kentte yaşam kalitesini arttırmak için halkın yaşam seviyesini arttıracak hizmetleri sunması da kaçınılmaz olmaktadır. Bu durum da belediyelerin sosyal anlamda faaliyetlerde bulunmasına ve sosyal belediyecilik anlayışının ortaya çıkmasına itici güç olmaktadır.

2.3.2. Küreselleşme

Küreselleşme, sınırların ve ulusal kimliklerin çözüldüğü, sosyal yaşamın da bağımlı hale geldiği, dünyanın ekonomik bütünleşmeye gittiği, toplumların birbirine benzemeye başladığı ve küresel kültür oluşurken aynı zamanda da yerelliğin konuşulduğu bir süreçtir (Başaran, 2008: 13). Belirli özellik ve nitelikleriyle ele alınan küreselleşmenin genel kabul gören ortak noktası, "bütün yönleriyle küreselleşmenin bilgi toplumuna giden yolda önemli bir gelişme ve parametre" olduğudur (Ökmen, 2005: 541).

Küresel ekonomik sistem içinde ulus-devletler, ilerleme ve büyüme imkânına sahip olabilmek amacıyla uluslararası sermaye ve ekonomi politikası oluşturmak durumunda kalmışlardır. Bu durum, ulus devletlerin hukuki ve idari olarak da yeniden yapılandırmasını gerekli kılmıştır (Tok, 2008: 15). Dünyadaki kişi, kurum, sistem, yapı, süreç vb. tüm öznelerin karşılıklı etkileşim halinde olmasına neden olan gelişmelerin sonucu olan küreselleşme, devlet sistemi ve devletin organik yapısını meydana getiren kamu yönetimini de önemli ölçüde etkilemiştir (Köse, 2007: 3). Küreselleşme yönetim alanında merkeziyetçi yapıdan uzaklaşmayı ve yerelleşmeyi zorunlu kılan sonuçları doğurmuştur. İlk bakışta birbiri ile zıt anlamda olarak görünen küreselleşme ve yerelleşme dinamiklerinden küreselleşme, geleneksel yönetim anlayışlarını, uluslararası yapılanmaları ve bunların işleyişlerini hızlı bir şekilde değiştirip dönüştürür (Ökmen, 2005: 539). Küreselleşme sürecinde merkezi yönetimin yetki ve sorumlulukları yerel yönetim ve sivil toplum kuruluşlarına aktarılması devlet yapısı ve yerel yönetimlerin çehresini değiştirmekte ve sosyal devlet konusunda da yeni arayışları ya da yeni uygulamaları gün yüzüne çıkarmaktadır (Yüksel, 2007: 291).

Uluslararası alandaki etkilerinden Türkiye'nin de etkilenmesi ile küreselleşme, Türk kamu yönetiminde yeniden yapılanma ihtiyacını ortaya koyan sebeplerden bir tanesi olmuştur. Türk kamu yönetiminin gelişiminde 1990'lı yılların sonuna doğru ve özellikle 21. yüzyılın başında dış dinamikler daha açık bir şekilde etkili olmaya başlamıştır (Saran, 2005: 41,42). Dış dinamiklerin etkisini daha açık gösterdiği dönemde, yerel yönetimlere ait düzenlemeler yeniden ele alınmış, merkezi yönetimin yetkileri yerel yönetimlere kaydırılmıştır (Köse, 2007: 21). Küreselleşme sürecinde, artan sosyal politika gereksiniminin yerine getirilmesinde merkezi yönetimin güç kaybetmesinden dolayı bu politikaların yerel yönetimler tarafından karşılanması söz konusu olduğundan yerel yönetimlerin sosyal devlet düşüncesinin varlığının devamı için yeni roller üstlenmesi kaçınılmaz olmuştur (Yüksel, 2007: 295).

2.3.3. Avrupa Birliği Süreci

AB'ye üye ülkeler ilk başlarda içişlerini istedikleri şekilde organize edebilmekteyken, zamanla AB'ye daha fazla ülkenin üye olması ve bir kısmının da üye olmayı beklemesi, kamu yönetimi ile ilgili birtakım ilke ve düzenlemelerin

gündeme getirilmesini zorunlu kılmıştır (Balcı, 2007: 320, 321). AB'nin siyasi ve ekonomik bünyesine başarılı bir şekilde katılıp uyum sağlamak ve AB müktesebatını yerine getirmek için ilk gerekli olan, iyi işleyen (etkin, etkili ve kaliteli) bir yönetim mekanizmasının olmasıdır. İyi bir yönetim yapısının AB'nin bütünleşmesi sürecinde önemli bir role sahip olduğunun fark edilmesi neticesinde kamu yönetiminin yapısı, personeli ve işleyişini yakından ilgilendirecek konular, Maastricht, Kopenhag, Madrid ve Helsinki kriterleri ile AB organları tarafından açıklanan çeşitli belgelerde tam üyelik için öngörülen koşullar arasında yer almıştır. Bu durumda AB'ye üye olmak isteyen Türkiye için de kamu yönetiminin yönetsel (idari) uyumu ve yönetsel (idari) kapasitesinin arttırılması önem taşımaktadır (Ömürgönülşen ve Öktem, 2007: 339-340).

1990'lı yılların sonlarında dönüşüm sürecine giren ve bu dönüşüm sürecinde yapısal reformlar yapan Türkiye (Esen, 2007: 371-372), 1999 Helsinki Zirvesi ile AB'ye aday ülke konumuna ulaşmış ve 2004 Brüksel Zirvesi ile de 3 Ekim 2005'ten itibaren tam üyelik müzakerelerine başlamıştır (Ömürgönülşen ve Öktem, 2007: 362). Sosyal devlet ilkesini benimsemiş Türkiye, AB'ye üye olarak kabul edilmek amacıyla AB'nin ekonomik, sosyal ve siyasi anlamda belirttiği şartları yerine getirmek için geniş anlamda sosyal politika dar anlamda sosyal güvenlik ve sosyal hizmet sisteminde reform çalışmaları yapmıştır (H. Aydın, 2009: 41). Merkezi yönetim ile yerel yönetim ilişkilerinde yerel yönetimlerin görev, yetki ve mali yönden güçlü ve verimli kılınmasını sağlayacak politika ve uygulamalara yer veren AB (Ersöz, 2011: 88), sosyal hizmet ve yardımların sağlanmasında yerel yönetimleri görevli görmekte ve bu durumu hizmette yerellik ilkesi çerçevesinde değerlendirdiğinden; Türkiye'de de 2004 ve 2005 yıllarında yapılan kanunlar ile yerel yönetimler yeniden düzenlenmiştir (H. Aydın, 2009: 33-34).

2.3.4. Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı

Refah devleti anlayışını benimseyen Batı Avrupa ülkelerinde, katı hiyerarşinin hâkim olduğu bürokrasiye dayanan, merkezi organlarda önceden belirlenen amaçları gerçekleştirmek için, tek özneli, merkezi, hiyerarşik bir işbölümü içinde üretim yapan, kaynak ve yetkileri kendinde toplayan, sorumluluğun yasalara ve prosedürlere göre

olduğu Geleneksel Kamu Yönetimi, 1980'li yıllarda başlayan bir dizi reform politikaları ile yeni bir modele Yeni Kamu Yönetimi'ne dönüşmüştür (Kösecik ve Özgür, 2005: 3). Kamu yönetimine 1970'lerin sonlarına doğru yapılan eleştirilerin artması, Yeni Sağ anlayışı ve ekonomik teoride değişikliklerin yaşanması ve özel sektör alanında gelişmelerin yaşanması gibi faktörlere bağlı olarak değişim sürecine girmiştir (Eryılmaz, 2017a: 47).

Kamu yönetimde değişimi gündeme getiren faktörlerden birisi Geleneksel Kamu Yönetimi'nin eleştirisi olmuştur. Çünkü ekonomik ve toplumsal alanda çok fazla görev üstlenen bürokratik usullerle işleyen devlet, ekonomik krizin nedeni olarak görülmüştür (Eren, 2008: 74). YKY anlayışını biçimlendiren yeni-liberalizm, yeni-muhafazakârlık ve kamusal seçim kuramları olmak üzere üç temel kaynağı olan ve ekonomik krizin temel nedeni olarak, devletin sosyal ve ekonomik alanda pek çok faaliyette yer aldığı sosyal refah devleti anlayışına bağlayan (Aksoy, 1995: 160, 161) Yeni Sağ anlayışı olmuştur.

YKY'nin sahip olduğu temel özelliklerini hükümetlerin yaptıkları reformlar, beslendiği teorik kaynaklar, bunları yorumlayan kişilerin katkıları da dikkate alarak açıklayabiliriz. Bu kıstaslara göre YKY'nin özellikleri şunlardır: Weber'in bürokrasi modeline dayalı örgütlenme anlayışını eleştirmek, devletin faaliyet alanının daraltma isteği, kamu yönetiminin sadece siyasilere değil, aynı zamanda halka da sorumlu olması gerektiğini vurgulamak ve piyasa yönelimli olmaktır (Eryılmaz, 2017a: 51, 52, 53, 54).

1980-1990'lı yıllar arasında kamu yönetimi örgütlenmesini ve işleyişini iyi hale getirmek için kamu örgütlerinin performansını arttırmaya yönelik örgüt içi işleyiş ile ilgili ve özel sektörden daha fazla yararlanmanın sağlanması ile ilgili konularda Batı Avrupa ülkeleri, Amerika, Kanada gibi ülkelerde reformlar yapılmıştır. Bu reformalar yerel yönetimlerin sorumlukları ve önemi açısından da yeni bir dönemi başlatmıştır. Yerel yönetimler artık sonuç odaklı, standart hedefleri koyan, performans denetimi yapan, toplumsal aktörlerin ve halkın katılımını kolaylaştıran ve onları hizmetin merkezine koyan esnek, yönetilebilir idari yapılar içinde çalışan ve bilişim teknolojilerini kullanma özelliklerine sahip olmuşlardır (Kösecik ve Özgür, 2005: 4-5).

2.4. Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Bilinci İle Sunulan Hizmetler

Belediyelerin büyüklükleri, maddi imkânları, çalışanlarının kalitesi, hizmet alan bireylerin sosyal ve kültürel seviyelerinin değişken olmasına karşın belediyelerin vatandaşlarına sunduğu sosyal belediyecilik faaliyetlerini eğitim, sağlık, konut, sosyal yardım ve hizmet ve sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif hizmetler olarak gruplandırarak ele alabiliriz (Kalkışım, 2015: 105- 113).

2.4.1. Eğitim Alanında Belediyelerin Hizmetleri

Eğitimin bireylerin günlük yaşamını, iş hayatını, toplum içerisindeki statüsünü ve ekonomik durumunu etkileyen önemli bir olgu olması nedeniyle kurumlar, eğitim ile ilgili faaliyetlerin hayata geçirilebilmesi için farklı roller üstlenmişlerdir. Eğitim alanında çalışma yapan kurumlardan bir tanesi de belediyelerdir. Belediyelerin, eğitim alanındaki faaliyetlerinin kapsamı, Türkiye'de, Millî Eğitim Bakanlığınca "örgün eğitim" ve "yaygın eğitim" olmak üzere ikiye ayrılan eğitim sistemine göre belirtilebilir (Gürek, 2016: 136-137).

Bu eğitim sistemlerinden örgün eğitimin tamamlayıcısı olan, vatandaşlara öğrenim zemini oluşturan, yaşama hazırlayan, okul dışında devamlı eğitim etkinliği olan yaygın eğitim (Eser, 2010: 5), genellikle belediyelerin verdiği eğitim türüdür (Gürek, 2016: 138). Yerelleşme çalışmalarından dolayı yerel yönetimler, örgün eğitim sağlanmasında destekleyici bir rol üstlenirlerken yaygın eğitim alanında faaliyetler gerçekleştirmeleri gerekli olmuştur (Kalkışım, 2015: 105).

Belediyelere yönelik 2000'li yıllarda çıkarılan belediye kanunlarından 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nun 7. Maddesinin v bendi ile 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14. Maddesinin a bendinde "belediyelere "meslek ve beceri kazandırma" görevinin verilmesi belediyelerin eğitim alanında aktif olmasını sağlamıştır.

1996 tarihinde İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından kurulan İSMEK (İstanbul Belediyesi Meslek Edindirme Kursları) ile belediyeler ilk kez eğitim alanında hizmet sunmaya başlamıştır. Bunu 1999 yılında Ankara Büyükşehir Belediyesi BELTEK (Belediye Teknik Eğitim Kursları) ve BELMEK (Büyükşehir Belediyesi Meslek Edindirme Kursları) kursları takip etmiştir. Bu iki büyükşehir

belediyesinin girişimini daha sonra diğer illerde açılan meslek ve beceri kazandırma kursları takip etmiştir (Gürek, 2016). Belediyeler 2004 yılında gerçekleştirilen son düzenlemeler ile eğitim verme konusunda yasal olarak yetkili olmuşlar ve hizmetlerini arttırarak eğitim hizmetine devam etmişlerdir (Eser, 2010: 2).

Belediyelerin açtıkları bu kursların bireylerin mali ve sosyal anlamda gelişmesine katkıları vardır (Gülenç, 2018: 55). Bu kurslar sayesinde vatandaşlar ilgi duydukları konu hakkında bilgi sahibi olmakta ve kendilerini geliştirmiş olmalarından dolayı bunu kendilerine maddi imkân sağlayacak bir fırsata dönüştürebilmelerinin yanında farklı insanlarla bir araya gelmelerinden dolayı kendilerini sosyal anlamda da geliştirme fırsatı bulmaktadırlar. Böylelikle belediyelerin sosyal belediyecilik kapsamındaki işlevlerinden olan sosyalleştirme işlevi sağlanmış olmaktadır.

2.4.2. Sağlık Alanında Belediyelerin Hizmetleri

Özellikle sosyal devlet ilkesini benimsemiş ülkeler olmak üzere çoğunlukla diğer ülkelerin de kamu harcamalarının çok yüksek olduğu sağlık alanını (Kök ve Sayım, 2009: 277) ilgilendiren hizmetler, hastalığa sebebiyet veren faktörlerin engellenmesini içermektedir. Sağlık alanında engelleyici hizmetlerin yapılması da belediyelerin sağlık alanında rol üstlenmesine neden olmaktadır (Şahin, 2009 https://www.sdplatform.com/Yazilar/Kose-Yazilari/181/Saglikta-yerel-yonetimlerin-rolu.aspx, E.T. 23.09.2021).

Belediyelerin sağlık hizmetleri, koruyucu, tedavi edici ve rehabilitasyon olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Bunlardan koruyucu olan hizmetler kişilere ve çevreye yönelik hizmetleri kapsamaktadır (Kök ve Sayım, 2009: 284). Aşı yapılması, içme suyu ve yiyeceklerin denetiminin yapılması, atıkların denetlenmesi, hayvanların hastalıklarının denetlenmesi, hava ve su kirliğinin belirlenmesi belediyelerin koruyucu sağlık hizmetlerine girmektedir. Bu hizmetlerin yerine getirilebilmesi için belediyelerin bünyesinde bulunan Sağlık İşleri Müdürlüğü, Çevre Müdürlüğü, Temizlik İşleri Müdürlüğü ve Zabıta Müdürlüğü sağlığın korunmasında doğrudan ya da dolaylı olarak ilgili olan bölümlerdir (Şahin, 2009 https://www.sdplatform.com/Yazilar/Kose-Yazilari/181/Saglikta-yerel-yonetimlerin-rolu.aspx, E.T. 23.09.2021).

Büyükşehir belediyelerine sağlık hizmetleri hakkında 2004 tarihli 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nun 7. maddesinin n bendinde, "gerektiğinde sağlık, eğitim ve kültür hizmetleri için bina tesisler yapmak" ve v bendinde de "sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri hizmetlerini yürütmek" görevleri verilmiştir. 2005 tarihinde çıkarılan 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda ise diğer belediyelerin sağlık hizmetleri konusu, belediyelerin görevlerinin açıklandığı 14. maddenin b bendinde "sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilir" olarak belirtilmiştir.

Belediyelere yasalarda sağlık tesisi kurabilme ve işletebilme imkânı sunulmasına rağmen belediyelerin çok azı bu hizmeti yerine getirmiştir (Kalkışım, 2015: 108). Örneğin, İstanbul Büyükşehir Hastanesi bünyesinde cildiye, çocuk sağlığı ve hastalıkları, fizik tedavi ve rehabilitasyon, dahiliye ve psikiyatri alanlarında hizmet veren üç sağlık merkezi açılmıştır. Fakat belediye sınırları içinde yaşayan vatandaşlarının ihtiyacına göre sağlık hizmetleri farklılaşabilmektedir. Belediyeler sağlık tesisleri kurmanın yanında evde sağlık hizmetleri, psikolojik danışma ve sağlık tarama hizmetlerini sağlamaktadırlar (Özaydın ve Dama, 2019: 19).

2.4.3. Konut Alanında Belediyelerin Hizmetleri

İnsanların sadece sığındığı bir yer olmayan, kişisel mahremiyetlerinin muhafaza edildiği ve kendisini güvende hissettiği, günlük yaşamına daha kaliteli devam edebilmesi için enerji topladığı bir yer olan konut (Yılmaz, 2016: 33) yapımı ve politikalarının yapılmasında, halka en yakın olan yerel yönetim birimlerinin etkin bir şekilde yer alması kaçınılmaz bir durumdur (Erçetin, 2015: 4)

Belediyelerin konut alanında rolleri, ülkede yaşanan değişimlere göre değişim yaşamıştır; bu değişimleri Karasu (2009: 246); 1923-1960 yılları arası, 1960-1980 yılları arası, 1980-2000 yılları arası ve 2000 yılından günümüze olarak dört döneme ayırarak ele almıştır.

Yeni bir devletin kurulması ve başkentin değişmesi nedeniyle 1923 yıllarında Ankara'nın imar konusuna önem verilmiştir. Bunun haricinde belediyenin konut alanında girişimlerinin incelendiği ilk dönemde Ankara Belediye Başkanı Haydar Bey tarafından yaptırılan 198 tane tek katlı konutun olduğu Bahçeli Evler Projesi", İzmir

Belediye Başkanı Behçet Uz ve Kayseri Belediye Başkanı'nın yaptıkları çalışmalar olmakla birlikte bunlar belediye başkanlarının kendi gayeleri ile var olmuştur (Karasu, 2009: 247,248). 1960'lı yıllara gelindiği zaman kentleşmenin hızlanmış olmasından dolayı Türkiye'de konut konusu, ekonomik, toplumsal ve siyasal sorun olarak görülmeye başlanmış ve konut sorunu için politikalar belirlenmeye başlanmıştır. Bu dönemde yaşanan aşırı gecekondulaşma sürecini durdurmak veya yavaşlatmak için gecekondu yasaları çıkarılmış ve bu yasalar ile gecekonduların ıslahı, tasfiyesi ve önlenmesi için yerel yönetimlere sorumluluk verilmiştir (Keleş, 2015: 1-2).

775 sayılı Gecekondu Kanun'u, göçün durmasında yeterli olamamış; belediyelere tek artısı arsa sağlanması olmuştur. Belediyelere 800 bin konutluk arsa sağlanmasına rağmen belediyeler mali ve idari yetersizliklerinden dolayı 150 bin civarında konut inşa edebilmişlerdir (Karasu, 2009: 251).

1970'li yıllarda, belediyelerin öncü olduğu kooperatif birliği eliyle konut arzı, konut sunumu için yeni bir yöntem olarak ortaya çıkmıştır. 1974-1979 yılları arasında İzmit'te sanayileşen bölgenin konut ihtiyacını karşılanmak istenmesi sonucunda İzmit Belediyesi'nin öncülük ettiği "İzmit Yeni Yerleşmeler Projesi" (Erçetin, 2015:6) ve Ankara'da 1979 yılında hazırlanan "Batıkent Projesi" Türkiye'de belediyelerin toplu konut anlayışının yerleşmesinde önemli katkı sağlamıştır (Karasu, 2009: 252).

1980'li yıllara gelindiğinde dünyada yaşanan küreselleşmenin Türkiye'yi de etkilemesi ve küresel sermayenin kentlere çekilmesi amacı ile yerel yönetimlere esnek, etkin ve dinamik yönetim imkânını kazandırıcı düzenlemelerin yapılması önem kazanmıştır (Karasu, 2009: 253-254). Bu yıllarda 1984 yılında dar gelirli ailelere yönelik konut yapmak için Toplu Konut İdaresi (TOKİ) görevli kılınmış ve bu yıllarda önemli konut üreticilerinden olmuştur (Yılmaz, 2016: 37). 2000'li yıllarda belediye kanunlarında konut yapımı ile ilgili belediyelere görevler ve yetkiler verilmiştir.

Belediyeler, 2000'li yıllarda konut üretimini sağlamak için 2003 yılında TOKİ ile iş birliğine girmiştir (Yılmaz, 2016: 38), 5104 sayılı Kanun ile TOKİ, "Kuzey Ankara Kentsel Dönüşüm Projesi'nin bir ortağı olmuştur (Karasu, 2009: 260). TOKİ'nin 2000'ler sonrasında merkezi idarenin temsilcisi olarak konut sunum politikalarını uygulaması ve yetkilerinin genişletilmesi yerel yönetimlerin konut sunumuna direk katılmasının önüne geçebilmektedir (Erçetin, 2015: 14).

Türkiye'de kentleşmenin artması ile konut probleminin yaşanmaya başlandığı görülmektedir. Belediyelerin sosyal anlamda görevlendirildiği ve yetkilendirildiği kanunların çıkarıldığı 2000'li yıllarda ise merkezi idarenin temsilcisi TOKİ daha aktif halde olmuştur.

2.4.4. Sosyal Hizmet ve Sosyal Yardım Alanlarında Belediyelerin Hizmetleri

Sosyal sorunların çözümünde yerel yönetimleri aracı olarak gören ve yerel yönetimlere sorumluluklar yükleyen sosyal belediyecilik anlayışının temel amacı; muhtaç, çaresiz ve güçsüz olan vatandaşların hayat koşullarını kolaylaştırıcı yardımları yapmak ve gerekli olan altyapı yatırımlarını yapmaktır (Göktürk ve Yılmaz, 2020: 33). Yerel yönetimlerin sosyal politika ekseninde sosyal hizmetler sunması anlayışı benimsenen sosyal devlet ilkesi ile yakından ilgilidir; yerel yönetimi birimi olan belediyeler de sosyal devletin sunduğu sosyal hizmet faaliyetlerinden sorumlu olan kamu tüzel kişileridir (Genç, 2009: 61-62).

Sosyal hizmet programlarını ise ekonomik olarak sıkıntıda maddi imkânı olmayan bireylere yönelik yapılan "sosyal yardım" ile maddi imkâna sahip olmakla birlikte çevresel, kişisel ya da sosyal engelleri tek başına aşamayan bireylere yönelik sunulan "sosyal refah hizmetleri" oluşturur (Özkaran, 1993: 67-68, Aktaran: Göktürk ve Yılmaz, 2020: 55). Belediyelerin ekonomik sıkıntı yaşayan bireylere yönelik sunduğu gıda ve kömür yardımı, serbest toplu taşıma kartları, aşevi, toplu sünnet ve toplu nikâh gibi hizmetleri sosyal yardıma örnek teşkil ederken; belediyelerin sosyal konut, huzurevi, yaygın eğitim, danışma merkezleri, kreş, paso ve halk ekmek gibi hizmetleri sosyal refah hizmetlerine örnektir (Göktürk ve Yılmaz, 2020: 55-56).

Belediyelerin hizmet sunacağı yerlerde yardım, bakım, destek, korunma ve ilgiye ihtiyaç olan tüm sosyal kesimler sosyal hizmetlerin kapsamına girmekle birlikte daha çok ihtiyaç sahipleri, çocuklar, gençler, engelliler, yaşlılar ve kadınlar için sunulacak hizmetler başta gelmektedir (Genç, 2009: 64). Yoksul aile çocuklarının çocuk kulüpleri ile refah hizmetlerinden faydalanması, yakacak ve yardımının sağlanması, engelliler için spor tesisi ve eğitimin verilmesi, kadınların ürettikleri ürünler için yer tahsisinin yapılması, şiddete uğramış kadınlar ve çocukları için konukevlerinin açılması (Özaydın ve Dama, 2019: 22-23) yaşlılara evde bakım

hizmeti, barınma ve dolaylı gelir desteği (Genç, 2009: 64) gibi hizmetler belediyelerin sosyal hizmet ve sosyal yardım alanlarındaki hizmetlerine birer örnektir. Belediyelerin sosyal belediyecilik kapsamında sundukları sosyal hizmetlerin çeşitliliği, kalitesi ve yoğunluğu belediyelerin imkânları ile hizmet sunulacak toplumun yapısı ve özelliklerine göre değişebilmektedir (Zeybekoğlu Dündar, 2011: 123).

2.4.5. Sosyal, Kültürel, Sanat ve Spor Konularında Belediyelerin Hizmetleri

Belediyeler, mali ya da siyasi nedenlerle sosyal belediyecilik hizmetlerinden birisi olan sosyal yardım hizmetini daha çok sunmaktadırlar; fakat sosyal belediyecilik sadece sosyal yardım hizmetlerine indirgenemez, sosyal belediyecilik anlayışı kapsamında belediyeler sportif ve kültürel hizmetleri de sunar (Toprak ve Şataf, 2009: 14-15). Hatta kültürel alanda yapılan hizmetler ile artık zamanla sosyal belediyecilik anlayışından farklı olan kültürel belediyecilik anlayışı ortaya çıkmıştır; kültürel belediyeciliğe ulaşılabilmesi için sosyal belediyecilik bir aşama olmuştur (Kutlu ve Göksel, 2014: 83).

Belediyelerin kütüphaneler kurmaları, tarihi ve kültürel mirası korumak, tanıtmak ve yaşatmak için müzeler kurmaları, sinema ve tiyatro etkinlikler sunmaları, sanat ve kültür faaliyetlerinin gerçekleşmesi için çok amaçlı sanat galerileri, sanat ve kültür merkezleri inşa etmeleri gibi hizmetleri (Gülenç, 2018: 66, 67) belediyelerin kültür ve sanat alanında yaptıkları genel hizmetleri özetlemektedir.

Belediyelerin sosyal ve kültürel anlamda sorumluluklar üstlenmesi ve bireylerde kent kültürü ve kentlilik bilincini aşılamak için bölge tarihi ve dokusu ile bağ kuran, kültürel özelliklerini ortaya koyan projeler geliştirmesi kentlerde yaşayan bireylerin kaynaşması ve bireylerin yaşadığı şehre aidiyetlerinin sağlanması konusunda fayda sağlamaktadır (Batal, 2016: 28). Sanat ve kültürel faaliyetlerin faydaları gibi spor ile ilgili faaliyetlerin de bireylerin ve ülkenin gelişmesine katkısı bulunmaktadır. Spor, bireylerin sağlıklı olmasını sağlama, bireylerin negatif enerjilerinin kimseye zarar vermeden atılmasını sağlama, kötü alışkanlıklardan koruma gibi faydalarının yanında ülkenin diplomatik ilişkilerinin gelişmesi ve ekonomik kalkınmasına faydaları olmaktadır (Doğu, Kesim ve Sivrikaya, 2002: 92).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. KONYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ'NİN DEZAVANTAJLI BİREYLERE YÖNELİK SOSYAL BELEDİYECİLİK FAALİYETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde, Konya Büyükşehir Belediyesi'nin 2007-2019 yılları arasında sosyal belediyecilik faaliyetleri incelenecektir. Konya Büyükşehir Belediyesi'nin sosyal belediyecilik faaliyetleri incelenmeden önce Konya ilinin sosyo-demografik yapısı daha sonra Konya Büyükşehir Belediyesi'nin tarihsel gelişimine değinilecektir.

3.1. Konya'nın Sosyo-Demografik Yapısı

Konya, Anadolu Yarımadası'nın ortasında olan İç Anadolu Bölgesi'nin güneyinde, kendi adı ile anılan Konya Bölümü'nde yer alan, yüzölçümü 38.873 km^2 (göller hariç) olduğu için Türkiye'nin en büyük yüzölçümüne sahip ilidir (https://www.konyakultur.gov.tr/index.php?route=pages/pages&page_id=2, E.T. 26.05.2022). Konya'nın 2021 yılı nüfusu, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine göre 2.777.017'dir. Nüfusun %66.7'sini 15-64 yaş grubunda bulunan çalışma çağında olan kişiler oluşturmaktadır (https://www.konyadayatirim.gov.tr/konya/demografik-durum, E.T. 26.02.2022). Nüfusun %70'i ilk, orta ve lise eğitimini, %15'i üniversite ve üstü eğitimini tamamlamışken, kalan %15'i ya okuryazar değil ve okuryazar eğitimsizlerden oluşmaktadır (https://www.endeksa.com/tr/analiz/konya/demografi, E.T. 26.02.2022).

3.2. Konya'nın Tarihsel Gelişimi

M.Ö. 7 bin yılından itibaren yerleşim yeri olan Konya, birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Fetih tarihi (1072, 1074 gibi) hakkında uzlaşma olmasa da Selçuklu Kutalmışoğlu Sultan Süleyman Şah'ın Konya'yı fethi ile Konya'da Türk-İslam egemenliği dönemi başlamıştır. Konya, 1097 yılından Selçuklu Devleti'nin yıkıldığı 1308 tarihine kadar Konya, Anadolu Selçuklu Devleti'nin başkenti olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu'nda ise 1470 yılında Fatih Sultan Mehmet, merkezi Konya

olmak üzere 4. eyalet olarak Karaman Eyaleti'ni kurmuştur. Karaman Eyaleti, 17. Yüzyılda 11 sancağa ve 80.00 km^2 büyüklüğe ulaşmıştır (https://www.kto.org.tr/bilgi-bankasi/konya/konya-tarih, E.T: 26.05.2022). Osmanlı Devleti'nde Konya Belediye teşkilâtının ilk kuruluşu, 1830 yılında Konya'da Âşık Şemi' nin İhtisap Ağası olarak şehirde görevli kılınması ile olmuştur (i.y, 2021 Erişim Adresi: https://www.pusulahaber.com.tr/osmanlidan-gunumuze-konya-belediye-baskanlari-1429177h.htm, Erişim Tarihi: 09.11.2021).

1854 yılında Avrupa tarzında ilk belediye teşkilatı İstanbul'da kurulduktan sonra taşradaki beledi hizmetler 1864 yılında çıkarılan Vilayet Nizamnamesi ile başlamıştır. Konya belediye teşkilatı ile ilgili olarak en eski resmi bilgilere de Vilayet Nizamnamesi'nden dört yıl sonraki tarih olan 1868 yılında rastlanmaktadır (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2015-2019 Stratejik Planı: 4). Bazı kaynaklarda Konya belediyesinin kuruluşu 1868 yılı olarak verilmesine rağmen 1869-1876 yılları arasında kaynakta herhangi bir belediye başkanı belirtilmediğinden Belediye'nin kuruluş tarihi 1876 yılı olarak kabul edilmektedir (Konya Büyükşehir Belediyesi 2012-2016 Stratejik Planı: 5).

1877 yılında Vilayetler Belediye Kanunu'nu yürürlüğe girmiştir ve Konya Belediyesi de ona göre teşkilatlanmıştır. 1930 yılında 1580 sayılı Belediye Kanunu, 1953 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu ve 2290 sayılı Belediye Yapı ve Yollar Kanunları ile Cumhuriyet Dönemi belediyeciliğinin temelleri oluşturulmuştur. Tarih 1987 yılına geldiğinde 3399 sayılı Kanun ile Konya, Meram, Selçuklu ve Karatay olmak üzere üç ilçeden meydana gelen "Büyükşehir" statüsüne kavuşmuştur. 1987 yılından sonra "büyükşehir" statüsüne kavuşan Konya, 2004 tarihinde 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun kabul edilmesi ile sosyal ve kültürel belediyecilik anlayışını benimsemiş ve bunları yerine getirmek için önemli görevler üstlenmiştir (Konya Büyükşehir Belediyesi 2015-2019 Stratejik Planı: 5, 7, 8).

Konya ilinde 1876 yılında kurulduğu kabul edilen belediyenin ilde ilk kez sundukları klasik hizmetler şunlardır:

- 1884-1888 yılları arasında şehirde ilk kanalizasyon yaptırılmıştır,
- 1987-1905 yılları arasında Çayırbağı içme suyu getirtilmiştir,
- 1916-1917 yılları arasında ufak çaplı bir elektrik tesisatı kurulmuştur,

- 1917-1918 yılları arasında ilk atlı tramvay hizmete geçmiştir,
- 1924-1925 yılları arasında belediye itfaiye teşkilatı kuruldu,
- 1929 yılında genel aydınlatma yapılmıştır,
- 1942 yılında ilk şehir planı yapılmıştır,
- 1946 yılında şehir içi toplu taşıma başlamıştır (i.y, 2021 Erişim Adresi: https://www.pusulahaber.com.tr/osmanlidan-gunumuze-konya-belediye-baskanlari-1429177h.htm, E.T. 10.11.2021).

Belediyenin günümüzdeki sosyal belediyecilik anlayışının işlevlerini yansıtan hizmetleri şunlardır:

- 1923-1927 yılları arasında fenni fırın inşa edilmiştir,
- 1930-1938 yılları arasında buz fabrikası tesis edilmiş, Konya harası kurularak Anakara Gazi çiftliği paralelinde modern tarım çalışmalarına başlanmış ve Alâeddin Tepesine sinema ve tiyatro binası yapılmıştır,
- 1955-1957 yılları arasında Alâeddin Torans Gazinosu inşa edilmiş,
- 1974 yılında imarda ilk önemli revizyon yapılması sonucunda gecekondulaşmayı önlemek için Dört Numaralı Gecekondu Önleme Bölgesi olan Cumhuriyet ve Binkonut mahalleleriyle "gecekondusuz şehir" için ilk adım atılmıştır,
- 1973 yılında Koyunoğlu Müze ve Kütüphanesi devralınmıştır,
- 1990 yılında Uygun Satış Mağazaları (USAM) açılmış, 1995 yılında marketçiliğin yaygınlaşması nedeni ile 1995 yılında özelleştirilmişlerdir,
- 2004 yılından sonra meslek edindirme kursları (Komek) adı ile toplumda istihdamı arttırmaya yönelik bir misyon üstlenilmiştir,
- 2004 yılından sonra büyük parklar, İstiklal Harbi Şehitliği, Büyükşehir Kılıçarslan Gençlik Merkezi, hanımlar lokali gibi birçok sosyal tesis inşa edilmiştir (Konya Büyükşehir Belediyesi 2015-2019 Stratejik Plan:5, 6, 7, 8).

3.3. Araştırma Bulgularının Analizi

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın amacı, yöntemi ve sınırları kapsamında Konya Büyükşehir Belediyesi'nin 214) 2007-2019 yılları arası belirlediği stratejik planlar ve bu planlarda belirtilen hedeflerin gerçekleşme düzeyini yansıtan faaliyet raporları sosyal belediyecilik anlayışı doğrultusunda incelenmiştir.

3.3.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Konya Büyükşehir Belediyesi (KBB)'nin 2007-2019 yılları arasında sosyal belediyecilik kapsamındaki faaliyetlerini incelemektir. Bu kapsamda KBB'nin toplumun dezavantajlı kesimleri olarak ifade edilen yaşlı, engelli, kadın ve yardıma muhtaç bireylerine yönelik sağlık, sosyal yardım, eğitim, istihdam, kültürel, sosyal ve spor, konut edindirme ve konaklama gibi alanlardaki faaliyetleri incelenecektir.

3.3.2. Araştırmanın Yöntemi

Çalışmada teorik kısımda konular ile ilgili kitap, makale, tez ve dergi gibi yazılı kaynakların incelendiği "literatür taraması" kullanılmıştır. KBB'nin sosyal belediyecilik kapsamındaki faaliyetlerinin incelenmesinde ise doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman kelimesi, Türk Dil Kurumu (TDK) Sözlüğü'nde (2022) "belge" olarak tanımlanmaktadır. Doküman analizi kavramı, araştırma konusunu ilgilendiren dokümanların bilimsel esaslara uygun bir şekilde incelenmesidir. Doküman analizinin aşamaları ise dokümana ulaşma, dokümanı sınırlandırma, dokümanın orijinalliğini kontrol etme ve dokümanı ayrıntılı olarak okuma şeklindedir. (Kıral, 2020: 183, 185). Doküman analizi yönteminden faydalanılarak yapılan çalışmada KBB'nin sosyal belediyecilik alanındaki faaliyetlerini belirlemek için 2007-2019 yılları arası stratejik planlar ve faaliyet raporları incelenecektir.

3.3.3. Araştırmanın Sınırları

Sosyal belediyecilik anlayışı denildiğinde belediyelerin sınırları içerisindeki tüm vatandaşlarına eğitim, sağlık ve kültürel, sosyal aktivite ve spor hizmetleri sunması anlaşılmaktadır. Ancak bu çalışma kapsamında KBB'nin, toplumun daha savunmasız kesimini ifade eden kadınlar, yaşlılar, engelliler ve yoksullara yönelik 2007-2019 yılları arasında gerçekleştirdiği sosyal belediyecilik uygulamaları ele alınacaktır. Belediye'nin sosyal belediyecilik anlayışı uygulamalarına dair inceleme de

Belediye'nin halka sunduğu stratejik planları ile faaliyet raporları inceleneceği için bilgiler Belediye'nin raporlarda yayımladıkları ile sınırlı kalacaktır.

3.3.4. Konya Büyükşehir Belediyesi'nin Dezavantajlı Bireylere Sağlık Alanında Sunduğu Hizmetler (2007-2019)

Konya Büyükşehir Belediyesi'nin sağlık alanında sunduğu hizmetler hakkında bilgi sahibi olmak için önce Belediye'nin sağlık alanında yapmayı hedefledikleri planlar gösterilecek daha sonra da faaliyet raporlarında verilen bilgiler derlenip aktarılacaktır**.**

3.3.4.1. 2007-2019 Yılları Arasında Konya Büyükşehir Belediyesi'nin Dezavantajlı Bireylere Yönelik Sağlık Alanındaki Stratejik Planları

Bu yıllar içeresinde Belediye üç adet stratejik plan hazırlamıştır. Bu planlardan sağlık alanını ilgilendirenleri şunlardır:

Tablo-1: Konya Büyükşehir Belediyesi'nin 2007-2019 Yılları Arası Dezavantajlı Bireylere Yönelik Sağlık Alanındaki Stratejik Planlarında Yer Alan Hedefleri

2007-2011 SAĞLIK	
Stratejik Amaç 9	**Sosyal belediyecilik kapsamında hizmet seviye ve kapasitesini yükselterek, sosyal refahı ve mutluluğu artırmak**
Stratejik Hedef 9.1	**Sosyal hizmet ve yardım ile sağlık hizmetlerinin düzenli şekilde**
Faaliyet 9.1.3	Dezavantajlı gruplara sağlık yardımı yapılması
Performans Ölçütü	2000 kişi/yıl
Birimi	Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı
2012-2016 SAĞLIK	
Stratejik Amaç 24	**Konya'da sağlıklı yaşama şartlarının gelişmesine katkı sağlamak**
Stratejik Hedef	**Önleyici sağlık hizmetlerini yaygınlaştırmak**
Faaliyet 24.1.1	Kadınlara yönelik sağlık taramaları yapmak
Performans Ölçütü	5000 kişi/yıl
Birimi	Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı
Faaliyet 24.1.2	İhtiyaç sahibi yaşlılara evde sağlık hizmeti sunulması
Performans Ölçütü	50 kişi/yıl
Birimi	Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı
Faaliyet 24.1.3	Alo doğum hizmet seviyesini artırmak
Performans Ölçütü	1000 kişi/yıl
Birimi	Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı
Faaliyet 24.1.4	Alo cenaze hizmet seviyesini artırmak

Performans Ölçütü	1000 kişi/yıl
Birimi	Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı
2015-2019 SAĞLIK	
Stratejik Amaç 23	**Sosyal hizmet ihtiyaçlarını etkin olarak karşılamak**
Stratejik Hedef	**İhtiyaç sahiplerine ayni ve nakdi yardım yapmak**
Faaliyet 23.1.4	Alo doğum hizmet seviyesini artırmak
Performans Ölçütü	Alo doğum hizmet sayısı/yıl
Birimi	Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı
Faaliyet 23.1.5	Alo cenaze hizmet seviyesini artırmak
Performans Ölçütü	Alo cenaze hizmet sayısı/yıl
Birimi	Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı

Kaynak: https://www.konya.bel.tr/kurumsalayrinti4.php?id=71

Tablo-1'de görüleceği üzere 2007-2019 yılları arasında Konya'da sağlık kapsamındaki sosyal belediyecilik faaliyetlerinden Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı sorumludur.

3.3.4.2. Konya Büyükşehir Belediyesi'nin Faaliyet Raporlarına Göre Dezavantajlı Bireylere Sunulan Sağlık Hizmetleri (2007-2019)

2007-2019 yılları arasında Belediye'nin yaptığı çalışmaların sunulduğu faaliyet raporları incelendiğinde sağlık alanında Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı bünyesinde olan Sağlık Şube Müdürlüğü ile Evde Bakım Şube Müdürlüğü'nün sağlık hizmetleri ile ilgilendiği görülmektedir.

3.3.4.2.1. Sağlık İşleri Şube Müdürlüğü

Belediye; 1982 Anayasası'nın 2. maddesinde, Türkiye Devleti'nin sosyal bir hukuk devleti olarak tanımlanması ve çevre ve toplum sağlığının korunması ile ilgili maddeleri içeren diğer kanunlardan yola çıkarak toplumun bütün kesimlerine sağlık hizmeti sunmayı amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda toplumda sağlık bakımından riskli kabul edilen yaşlılar, engelliler, kadınlar, çocuklar, yoksullar ve acil yardıma muhtaç olanlara yönelik hizmetleri faaliyete geçirmişlerdir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2007 Faaliyet Raporu: 200).

Sağlık İşleri Şube Müdürlüğü'nün görevleri şunlardır:

- Konya Büyükşehir Belediyesi mücavir sınırları içerisinde hayatını idame ettiren bireylerin sağlığını doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyecek olumsuzluklar ile

ilgili mevzuatların verdiği yetkiler kapsamında önlem alınması ve giderilmesine yönelik çalışmalar yapmak, koruyucu sağlık hizmetleri vermek, bunlar için projeler geliştirmek ve bunları faaliyete geçirmek,

- Sağlık alanında özellikle sosyal güvencesi olmayan yoksul vatandaşların, doğum yapacak kadınların, felçli ve hastaneye gitmek için imkâna sahip olmayan yaşlıların evlerinden alınıp hastaneye götürülmesi ve hastaneden alınarak evlerine bırakılmasını içeren ücretsiz hizmeti sunmak ve bu alanda yeni projeler yapmak,

- Hastaların ve cenazelerin şehir içi ve şehir dışı nakillerini gerçekleştirmektir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2007 Faaliyet Raporu: 199-200).

Sağlık İşleri Şube Müdürlüğü'nün görevlerini yerine getirmesi için kurum tabipliği, alo doğum, alo cenaze, evde bakım hizmetlerini faaliyete geçirdiklerini görmekteyiz.

3.3.4.2.2. Kurum Tabipliği

Kurum tabipliği, Büyükşehir Belediyesi'nin bütün memur ve bu memurların bakmakla yükümlü olduğu aile bireyleri ve tüm işçilerin muayene edilmesidir. Fakat bu tabipliğin hizmeti sadece Belediye bünyesinde olan kişi ve aileleri sınırlı kalmamaktadır. Tabiplik, Belediye'ye müracaatta bulunan sosyal güvenceye sahip olmayan yoksul hastaların muayenesini de yapmakta ve gerekli ilaçları vermektedir. Bunlara ek olarak bazen ilaç toplama kampanyası yapılarak toplanan ilaçlar, ihtiyaç sahibi olan hastaya ulaştırılmaktadır (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2010 Faaliyet Raporu, 221).

3.3.4.2.3. Alo Doğum- Alo Cenaze

Sosyal belediyecilik anlayışı kapsamında 25 Ağustos 2004 tarihinde "Alo Doğum" hizmeti faaliyete geçirilmiştir. Bu hizmet ile sosyal güvencesi olmayan maddi durumu kötü olan anne adayları evlerinden alınarak ebe nezaretinde sağlık kurumlarına ulaştırılır ve doğum gerçekleştikten sonra tekrar anne ve bebeği evlerine bırakılır. Böylelikle anneler ve bebekleri tehlikeli durumlardan korunmuş olmaktadırlar (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2011 Faaliyet Raporu: 182). Alo doğumdan faydalanmak için sosyal güvence olmaması şartı aranmamaktadır. Sosyal

güvencesi olan ve Konya Büyükşehir Belediyesi mücavir alan sınırlarında yaşayan her vatandaş 188'i arayarak alo doğum hizmetinden faydalanabilir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2013 Faaliyet Raporu: 230).

2004 yılında faaliyete geçmiş "Alo Doğum" hizmeti, 2015 yılında doğum hizmetlerinin Sağlık Bakanlığı 112 Acil Servisi'ne devredilmesinden dolayı sonlandırılmıştır (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2015 Faaliyet Raporu: 259).

Alo Cenaze hizmeti de sosyal belediyecilik anlayışı kapsamında 25 Ağustos 2004 tarihinde faaliyete geçen bir diğer hizmettir. Yakınlarını kaybetmiş olan bireyler, Alo 188 hattını aradıkları takdirde Belediye tarafından cenaze evden alınıp camiye götürülmekte ve oradan da mezarlığa nakledilmektedir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2011 Faaliyet Raporu: 182).

3.3.4.2.4. Evde Bakım Hizmetleri Şube Müdürlüğü

17 Şubat 2012 tarihinde kurulan müdürlük; engelli, yaşlı, kronik hasta ya da iyileşme döneminde olan bireylere bulundukları ortamda destek olarak sosyal yaşama ayak uydurabilmelerini ve bu bireylerin hayatlarını mutlu ve huzurlu bir şekilde geçirerek toplumsal entegrasyonlarının sağlanması için kurulmuştur. Bunun içinde müdürlük kapsamında psiko-sosyal ve fizyolojik hizmetler sunulmaktadır. Evde bakım hizmeti ile bireylerin bağımsızlıklarını sağlama, hayat kalitelerini arttırma ve ihtiyaçlarının en iyi şekilde giderilmesi amaçlanmaktadır (Konya Büyükşehir Belediyesi: 2013 Faaliyet Raporu: 242).

Evde bakım hizmetleri müdürlüğü, bireylere sadece tıbbi hizmet vermekle kalmamakta ayrıca yemek yeme, banyo, tuvalet, ev işleri alışveriş gibi sosyal bakımda sağlamaktadır (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2014 Faaliyet Raporu).

Evde bakım ünitesi, 2012 yılında Evde Bakım Şube Müdürlüğü'nün kurulması ile onun altında faaliyetlerine devam etmiştir. Bu yüzden evde bakım ünitesine bütünlüğü korumak amacı ile Evde Bakım Hizmetleri Şube Müdürlüğü'nün altındaki başlıkta değinilecektir.

3.3.4.2.4.1. Evde Bakım Ünitesi

Evde bakım ünitesi, belediye başkanı olarak göreve gelen Tahir Akyürek'in Konya'da yaşayan her bireyin sorumluluğun yerel yönetimlerde olduğu dile getirmesi ve bunun içinde çalışmaları başlatması sonucu faaliyete geçmiştir. Evde Bakım Ünitesi Projesi ile Konya genelinde yaşayan özellikle sosyal güvencesi olmayan engelli, yaşlı, hasta ve bakıma muhtaç bireylerin tespit edilerek, tedavilerinin yapılıp ihtiyaçlarının karşılanması böylelikle de toplumun bedensel, zihinsel ve sosyal sağlığının korunması amaçlanmaktadır (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2010 Faaliyet Raporu: 223).

Evde bakım ünitesi içerisinde check-up, aylık kontroller, kişisel bakım, koruyucu bakım, kronik hasta bakımı, rehabilitasyon bakımı ve girişimsel sağlık bakımı gibi hizmetler sağlanmıştır. Bunun yanında evde bakımdan faydalanan bireylere danışmanlık ve rehberlik, ev bakımı, gıda, giysi ve yakacak yardımı ve aktifleşmeleri için sosyal faaliyetle ve destekleyici bakım (yaşlıların akrabaları ile ilişkilerinin kuvvetlendirilmesi gibi) içeren sosyal bakım da gerçekleştirilmiştir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2008 Faaliyet Raporu: 222). Bunların yanında ilaç ve bez raporu, yaşlı maaşı bakımı ve engelli maaşı müracaatı işlemleri de yapılmaktadır. 23 Eylül 2016 tarihinde evinden çıkamayacak durumda olan yaşlı, engelli ve bakıma muhtaç erkeklere yönelik Evde Berber Hizmeti faaliyete geçmiştir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2016 Faaliyet Raporu: 256).

KBB, 2007-2019 yılları arası incelenen stratejik planlarda sağlık konusu ile ilgili dezavantajlı gruplara sağlık yardımı yapma, kadınlara yönelik sağlık taramaları yapma, ihtiyaç sahibi yaşlılara evde sağlık hizmeti sunma, alo doğum ve alo cenaze hizmet sayılarını artırma faaliyetlerinin gerçekleştirilmesini hedeflenmiştir. İncelenen faaliyet raporlarına göre bu hedefler hakkında ulaşılan bilgiler şunlardır:

a. KBB'nin 2007-2011 yılları arası stratejik planında performans ölçütü her yıl 2.000 kişi olmak üzere dezavantajlı gruplara sağlık yardımı yapılması faaliyetinin, aşağıda yer alan tablo-2'de belirtilen toplam kişi sayılarına göre gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo-2: 2007-2011 Yılları Arası Dezavantajlı Gruplara Yapılan Sağlık Yardımları

YILLAR	Kurum Tabipliği	Alo Doğum	Alo Cenaze	Evde Bakım	TOPLAM	HEDEF	GERÇEKLEŞME
	Aile	Kişi	Kişi	Kişi	Kişi	Aile	Kişi	%
2007	241	1376	1984	400	3760	241	2000	188,00
2008	145	1388	2261	400	4049	145	2000	202,45
2009	261	1482	2644	8	4134	261	2000	206,70
2010	515	1209	2880	59	4148	515	2000	207,40
2011	300	987	3218	37	4242	300	2000	212,10

Kaynak: 2007-2011 Yılları Arası Konya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporlarından Yararlanılarak Tarafımızca Oluşturulmuştur.

b. KBB'nin 2012-2016 yılları arası stratejik planında performans ölçütü her yıl 1.000 kişi olmak üzere alo doğum hizmet seviyesini artırma faaliyetinin, Tablo-3'te belirtilen kişi sayılarının 1.000'nin aşağısında kalmasından dolayı gerçekleşmediği görülmektedir.

Tablo-3: 2012-2016 Yılları Arasında Alo Doğum Hizmeti

	ALO DOĞUM	HEDEF	GERÇEKLEŞME
YILLAR	**Kişi**	**Kişi**	**(%)**
2012	928	1000	92,80
2013	686	1000	68,60
2014	540	1000	54,00
2015	-	1000	-
2016	-	1000	-

Kaynak: 2012-2016 Yılları Arası Konya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporlarından Yararlanılarak Tarafımızca Oluşturulmuştur.

c. KBB'nin 2012-2016 yılları arası stratejik planında performans ölçütü her yıl 1.000 kişi olmak üzere alo cenaze hizmet seviyesini artırma faaliyetinin, Tablo-4'te belirtilen kişi sayılarının 1.000'i geçmesinden dolayı gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo-4: 2012-2016 Yılları Arasında Alo Cenaze Hizmeti

	ALO CENAZE	HEDEF	GERÇEKLEŞME

YILLAR	Kişi	Kişi	(%)
2012	3.698	1.000	369,80
2013	4.191	1.000	419,10
2014	4.600	1.000	460,00
2015	5.081	1.000	508,10
2016	5.826	1.000	582,60
2017	4.207	-	-
2018	-	-	-
2019	-	-	-

Kaynak: 2012-2016 Yılları Arası Konya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporlarından Yararlanılarak Tarafımızca Oluşturulmuştur.

d. KBB'nin 2012-2016 yılları arası stratejik planında performans ölçütü her yıl 5.000 kişi olmak üzere kadınlara sağlık taramasının yapılması hedefi hakkında faaliyet raporlarında herhangi bir bilgi yer almamıştır.

e. KBB'nin 2012-2016 yılları arası stratejik planında performans ölçütü her yıl 50 kişi olmak üzere ihtiyaç sahibi yaşlılara evde sağlık hizmeti sunma faaliyeti hakkında incelenen faaliyet raporlarında net bir bilgi bulunmamaktadır. Faaliyet raporlarında, evde bakım hizmetinden faydalanan yaşlı ailelere sunulan alışveriş, ev temizliği, ev tamiri, rapor çıkarma, yaşlı maaşı müracaatı ve tıraş hizmeti hakkında bilgiler verilmiştir. Bu yüzden sağlık hizmeti ile ilgili faaliyet hakkında yorum yapılamamaktadır.

f. KBB'nin 2015-2019 yılları arası stratejik planında yer alan alo doğum ve alo cenaze hizmet seviyelerini artırma faaliyeti için performans ölçütü belirtilmemiştir. Bu yüzden performans ölçütüne ulaşılıp ulaşılmadığı hakkında yorum yapılamazken, alo cenaze hizmetlerinin bu yıllarda da devam ettiği; alo doğum hizmetinin, 2015 yılında doğum hizmetlerinin Sağlık Bakanlığı 112 Acil Servisi'ne devredilmesinden dolayı devam etmediği görülmektedir.

Ulaşılan bilgiler özetlenecek olursa KBB'nin 2007-2019 yılları arası stratejik planlarında performans ölçütünü sayı olarak açıkladığı için yorum yapılabilen, gerçekleştirmeyi hedeflediği faaliyetlerinden; 2007-2011 yılları arası stratejik planında belirttiği dezavantajlı gruba sağlık hizmeti sunma ve 2012-2016 yılları arası stratejik planında belirttiği alo cenaze hizmet sayısını artırma faaliyetlerini gerçekleştirebilmiştir.

Faaliyet raporlarından edinilen bilgilere dayanarak KBB'nin, dezavantajlı gruplara (kadın, yaşlı, engelli ve muhtaç) sunduğu sağlık hizmetleri ile sosyal belediyecilik anlayışı kapsamında vatandaşlarına yardım etme ve gözetme işlevini yerine getirdiği söylenebilir.

3.3.5. Konya Büyükşehir Belediyesi'nin Dezavantajlı Bireylere Sunduğu Ayni/Nakdi Yardım ve Hizmetler (2007-2019)

KBB'nin ayni ve nakdi yardım alanında sunduğu hizmetler hakkında bilgi sahibi olmak için önce KBB'nin ayni/nakdi yardım ve hizmetler ile ilgili yapmayı hedefledikleri planlar gösterilecek daha sonra da faaliyet raporlarında verilen bilgiler derlenip aktarılacaktır.

3.3.5.1. 2007-2019 Yılları Arasında Konya Büyükşehir Belediyesi'nin Dezavantajlı Bireylere Yönelik Ayni/Nakdi Yardım ve Hizmetler İçin Stratejik Planları

Bu yıllar içerisinde belediye üç adet stratejik plan hazırlamıştır. Bu planlardan ayni/nakdi yardım ve hizmetler alanını ilgilendirenleri şunlardır:

Tablo-5: Konya Büyükşehir Belediyesi 2007-2019 Yılları Arası Dezavantajlı Bireylere Yönelik Ayni/Nakdi Yardım ve Hizmetler Alanındaki Stratejik Planlarda Yer Alan Hedefleri

2007-2011 AYNİ/NAKDİ YARDIM ve HİZMETLER	
Stratejik Amaç 9	**Sosyal belediyecilik kapsamında hizmet seviye ve kapasitesini yükselterek, sosyal refahı ve mutluluğu artırmak**
Stratejik Hedef 9.1	**Sosyal hizmet ve yardım ile sağlık hizmetlerinin düzenli şekilde**
Faaliyet 9.1.1	İhtiyaç sahibi ailelere yönelik, ihtiyaçlarını karşılayabileceği gıda bankası kurulması ve yardımların gıda bankası aracılığıyla yapılması
Performans Ölçütü	12500 hane/yıl (bağışlar)
Birimi	Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı
Stratejik Hedef 9.2	**Toplumun farklı kesimlerine yönelik özel yardım ve hizmetlerin verilmesi**
Faaliyet 9.2.2	Eğitim yardımı, dershane, kurs, kamp ve seminer hizmetleri verilmesi
Performans Ölçütü	25000 öğrenci/yıl
Birimi	Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı
2012-2016 AYNİ/NAKDİ YARDIM ve HİZMETLER	

Stratejik Amaç 25	**Sosyal hizmet ihtiyaçlarını etkin olarak karşılamak**
Stratejik Hedef	**Okullara eğitim, giyim ve kırtasiye konusunda yardımcı olmak**
Faaliyet 25.1.1	Üniversitede okuyan dar gelirli öğrencilere sabah kahvaltısı verilmesi
Performans Ölçütü	8 ay – 5000 kişi/ay
Birimi	Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı
Faaliyet 25.1.2	Dar gelirli öğrencilere eğitim yardımı yapmak
Performans Ölçütü	50 kişi/yıl
Birimi	Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı
Stratejik Hedef	**İhtiyaç sahiplerine ayni ve nakdi yardım yapılması**
Faaliyet 25.3.1	Sosyal kart aracılığı ile gıda, kırtasiye ve temizlik malzemesi yardımı
Performans Ölçütü	1000 kişi/yıl
Birimi	Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı
Faaliyet 25.3.2	İhtiyaç sahiplerine, muhtaçlara yardım fonu aracılığı ile nakdi yardım
Performans Ölçütü	500 kişi/yıl
Birimi	Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı
Stratejik Amaç 26	**Dezavantajlı gruplara yönelik hizmetleri etkinleştirmek ve yaygınlaştırmak**
Stratejik Hedef	**Dezavantajlı gruplara yönelik hizmetleri yaygınlaştırmak**
Faaliyet 26.3.1	Dezavantajlı ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerine eğitim yardımı
Performans Ölçütü	5000 kişi/yıl
Birimi	Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı
Faaliyet 26.3.2	Öksüz, yetim, şehit-gazi, parçalanmış aile çocukları ve kendisi %40 ve üzeri özürlü, SBS sınavında Türkiye geneli ilk 1000'e giren öğrencilere
Performans Ölçütü	50 kişi/yıl
Birimi	Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı
Faaliyet 26.3.3	Dezavantajlı öğrencilere ve ailelerine eğitim ve sosyal destek projeleri
Performans Ölçütü	1000 kişi/yıl
Birimi	Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı

2015-2019 AYNİ/NAKDİ YARDIM ve HİZMETLER

Stratejik Amaç 5	**Konya'nın yaşam kalitesini artırmak için yeni fiziki mekânlar oluşturmak, mekânların bakım ve onarımlarını yapmak**
Stratejik Hedef 5.2	**Yeni kamu ve hizmet binaları projesini, inşaatını, bakım ve onarımını**
Faaliyet 5.2.6	İhtiyaç sahibi engelli evlerini engelsiz mekânlar haline dönüştürmek
Performans Ölçütü	20 adet/yıl
Birimi	Fen İşleri Dairesi Başkanlığı
Stratejik Amaç 23	**Sosyal hizmet ihtiyaçlarını etkin olarak karşılamak**
Stratejik Hedef	**İhtiyaç sahiplerine ayni ve nakdi yardım yapmak**
Faaliyet 23.1.1	Sosyal kart aracılığı ile ayni yardım yapmak
Performans Ölçütü	Kart ve ayni yardım sayısı/yıl
Birimi	Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı
Faaliyet 23.1.2	İhtiyaç sahibi öğrencilere eğitim yardımı yapmak
Performans Ölçütü	Eğitim yardım sayısı/yıl
Birimi	Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı
Faaliyet 23.1.3	İhtiyaç sahiplerine, muhtaçlara yardım fonu aracılığı ile nakdi yardım

Performans Ölçütü	Nakdi yardım edilen kişi/yıl
Birimi	Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı
Stratejik Hedef	**Engellilere ilişkin çalışmalar yapmak**
Faaliyet 23.2.6	İhtiyaç sahibi engellilere ayni yardım yapmak
Performans Ölçütü	Ayni yardım sayısı/yıl
Birimi	Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı

Kaynak: https://www.konya.bel.tr/kurumsalayrinti4.php?id=71

Tablo-5'de görüldüğü üzere Belediye, ihtiyaç sahibi vatandaşlarına yiyecek, eğitim, temizlik malzemesi ve ev tadilatı (engelli vatandaşlar için) gibi konularda ayni yardımlar sağlamayı hedeflemiş; yardım fonu aracılığı ile muhtaçlara nakdi yardım sağlamayı hedeflemiştir. Bu hizmetlerden Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı sorumlu tutulmuştur. Sadece engelli bireylere ev tadilatı hizmeti sunulmasından Fen İşleri Daire Başkanlığı sorumlu tutulmuştur.

3.3.5.2. Konya Büyükşehir Belediyesi'nin Faaliyet Raporlarına Göre Dezavantajlı Bireylere Sunduğu Ayni ve Nakdi Yardım Hizmetleri (2007-2019)

2007-2009 yılları arası faaliyet raporları incelendiğinde Belediye'nin bu yıllar içerisinde beslenme, giyinme, eğitim görme ve ulaşımı sağlama gibi konularda vatandaşlarına yardımlarda bulunduğu görülmektedir.

Bu yardımlar Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı bünyesinde olan Sosyal Hizmetler Şube Müdürlüğü ve Eğitim Destek Birimi altında yapılmıştır. Ayrıca dezavantajlı grup içerisinde yer alan engelli bireylere hizmet için olan Engelliler Şube Müdürlüğü bünyesinde de engellilere yönelik yapılan ayni ve nakdi yardımlar açıklanmıştır. Bu yüzden bu bölümde bu müdürlüklerin yaptığı hizmetler incelenecektir.

3.3.5.2.1. Sosyal Hizmetler Şube Müdürlüğü

Sosyal hizmet; herhangi bir nedenden dolayı sosyal ve ekonomik anlamda sıkıntı içinde olan bireylere ve ailelere destek verme ve bireylerin insan onuruna uygun bir şekilde yaşamalarını sağlamaya yardım etme hedeflerini gerçekleştirmek için sunulan hizmetlerdir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2011 Faaliyet Raporu: 183).

Sosyal Hizmetler Şube Müdürlüğü de fon yardımları, ekmek yardımı, gıda bankası, sosyal kart, sosyal kart içinde ön ödemeli su kartı ve el kart gibi hizmetlerle bu hedefleri yerine getirmektedir.

3.3.5.2.2. Fon Yardımları

Muhtaçlara yardım fonu, Konya Büyükşehir Belediyesi Eğitim Yardımı Fon Yönetmeliği ve 17.07.1995 tarihli 31 numaralı Belediye Meclisi Kararı ile kurulmuştur. Maddi açıdan sadece belediye bütçesine bağlı olan Fon, 1997 tarihinden itibaren bağışları da kabule başlamıştır (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2010 Faaliyet Raporu: 227).

Fon yönetim kurulu, bir yıl içerisinde fona gelen müracaat dilekçelerini değerlendirmekte ve kime yardımda bulunulacağına karar vermektedir. Fon ile insanlara genel ihtiyaç, barınma, fatura ödeme, tedavi olma, eğitim ve yolda kalmışlar için otobüs ve tren biletlerini karşılama gibi yardımlar yapılmaktadır (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2014 Faaliyet Raporu: 252).

3.3.5.2.3. Ekmek Yardımı

13.03.2006 tarihinde faaliyete geçen bu yardımdan faydalanabilmek için vatandaşların Belediye'den alacakları "yardım müracaat formunda" gerekli yerleri doldurarak başvurmaları gerekmektedir. Başvuruda bulunan vatandaşların iş gücü, sosyal güvencesi ve sabit bir gelirin olup olmadığı gibi öncelikli kriterler incelendikten sonra yardım alması gerekli görülen kişilerin aile mevcudiyetleri göz önünde bulundurularak günlük ekmek adetleri belirlenir ve günlük ekmek adetlerinin bulunduğu ekmek barkotları aylık dönemler şeklinde ihtiyaç sahiplerine verilir. Barkoda sahip olan aileler ekmeklerini mahallelerinde belirlenmiş olan bakkallardan alırlar (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2007 Faaliyet Raporu: 207).

Ekmek yardımı müracaatında bulunmaya kendisi gelemeyecek durumda olan vatandaşlar yerine kişilerin yakını, komşusu ya da mahalle muhtarı talepte bulunabilmektedir (Konya Büyükşehir Belediyesi: 2011 Faaliyet Raporu: 185). Ekmek fişini almak için Belediye'ye gidemeyen bireylere ekmek fişleri Belediye

tarafından teslim edilmeye başlanmıştır (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2015 Faaliyet Raporu: 264).

Tablo-6: Konya Büyükşehir Belediyesi 2007-2019 Yılları Arası Ekmek Yardımları

YILLAR	AİLE SAYISI	EKMEK SAYISI
2007	1.197	5.981
2008	1.235	3.918
2009	1.350	4.160
2010	1.551	4.842
2011	1.970	4.470
2012	-	1.798.502
2013	3.047	-
2014	5.851	4.115.164
2015	8.331	6.284.058
2016	3.904	2.449.003
2017	3.879	2.499.445
2018	3.795	2.733.530
2019	4.223	2.993.767
TOPLAM	40.333	22.896.840

Kaynak: 2007-2019 Yılları Arası Konya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporlarından Yararlanılarak Tarafımızca Oluşturulmuştur.

Tablo- 6'da görüldüğü üzere Belediye, 2007-2019 yılları arası kesintisiz bir şekilde ekmek yardımına devam etmiştir. Bu yıllar içerisinde toplam 40.333 aileye, 22. 896.840 ekmek yardımında bulunmuştur.

3.3.5.2.4. Gıda Bankası

Belediye, 2004 yılından sonra yardıma muhtaç vatandaşlarına yapılan yardımların tek çatı altından gerçekleşmesi için Gıda Bankası'nı kurmuştur. Gıda Bankası ile Belediye'nin Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı'nda daha önceden kaydı olan hemşerilere ve incelemeler sonucunda yardım alması kararlaştırılmış olan hemşerilere belirli bir limit dâhilinde ihtiyaçlarının karşılanması hizmeti sunulmaktadır (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2010 Faaliyet Raporu: 228). Gıda Bankası ile ihtiyaç sahibi hemşerilere düzenli bir şekilde yardım yapılması ve yardım alan bireylerin ihtiyaçlarının doğru bir şekilde giderilmesi hedeflenmiştir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2011 Faaliyet Raporu: 185).

3.3.5.2.5. Sosyal Kart

İhtiyaç sahibi ailelerin gıda, temizlik ve kırtasiye ihtiyaçlarını kendilerinin almalarını sağlayan "sosyal kart" Türkiye'de ilk olarak Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından gerçekleştirilen bir proje olarak 14.07.2010 tarihinde faaliyete geçmiştir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2015 Faaliyet Raporu: 264). Belediye, içerisinde ön ödemeli su kart yardımı ve el kart yardımı olan kişisel sosyal kart ve sosyal kart olmak üzere vatandaşlarına iki çeşit kart vermektedir.

Kişisel sosyal kart: ailede sosyal güvencenin, sabit gelirin ve iş gücünün olmaması kriterleri dikkate alınması neticesinde ailelerin her ay alışveriş yapabildiği kartlardır (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2013 Faaliyet Raporu: 235).

Tablo-7: 2010-2018 Yılları Arasında Kişisel Sosyal Karta Yüklenen Para

	YILLAR		
AİLE	**2010-2011**	**2012-2017**	**2018**
1 Kişi	75 TL	75 TL	75 TL
2 Kişi	75 TL	75 TL	90 TL
3 Kişi	75 TL	100 TL	120 TL
4 Kişi	100 TL	140 TL	160 TL
5 Kişi	100 TL	175 TL	200 TL
6 Kişi ve Üzeri	150 TL	200 TL	240 TL

Kaynak: 2010-2018 Yılları Arası Konya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporlarından Yararlanılarak Tarafımızca Oluşturulmuştur.

Tablo-7'de görüldüğü üzere Belediye'nin 2010 yılında faaliyete geçirdiği sosyal kart uygulamasına yüklenen para, kişi sayısına göre yıllar içerinde değişmiştir.

Kişisel sosyal kart kullanan ailelere sosyal kartın yanında ekmek yardımı, ön ödemeli su kart yardımı ve el kart yardımları da yapılmaktadır. Kişisel sosyal karta sahip olan ailelere Büyükşehir Belediye Meclisi 11.06. 2012 Tarih ve 352 No.lu kararı sonucunda ön ödemeli su kartı ile 1 kişilik aileye: 3 m^3, 2 kişilik aileye: 6 m^3, 3 kişilik aileye: 9 m^3 ve 4 ve üzeri kişilik aileye: 12m^3 miktarlarında su yardımı ve 27.06.2013 tarihinde de 40 kontörlü ücretsiz el kart hizmeti yardımı verilmeye başlanmıştır (Konya Büyükşehir Belediyesi: 2013 Faaliyet Raporu: 235, 237).

Sosyal Kart: Senede bir defa yardım yapılmasına karar verilen ailelere tek kullanımlık için verilen karttır. Alışveriş imkânı ailedeki nüfusa göre belirlenmektedir (Konya Büyükşehir Belediyesi: 2013 Faaliyet Raporu: 235).

Sosyal Kart uygulaması, ihtiyaç sahibi ailelerin onurları kırılmadan yardım almalarını ve ailelerin kart vasıtası ile gerçekten ihtiyaç duydukları ürünleri alabilmelerini sağladığından dolayı (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2015 Faaliyet Raporu: 264) önemli bir projedir.

3.3.5.3. Eğitim Hizmetleri Birimi

2007-2019 yılları arasında Belediye'nin öğrencilere burslar, birebir danışmanlık ve eğitim desteği, gezici anaokulu, dershaneye gidemeyen öğrencilere kurslar ve anne ve çocuk destek projesi gibi hizmetlerle eğitim alanında yardımcı olduğu gözlemlenmektedir.

3.3.5.3.1. Üniversite Öğrencilerine Eğitim Desteği

Büyükşehir Belediyesi, 2004-2005 öğretim yılında "10.000 Üniversite Öğrencisine Eğitim Yardımı Programını" başlatmış; fakat 2009 yılında Anayasa Mahkemesi'nin üniversite öğrencilerinin eğitim yardımını iptal etmesi nedeniyle 2009 yılında bu destek sona ermiştir. (Konya Büyükşehir Belediyesi: 2009 Faaliyet Raporu: 206).

Belediye'nin 2007-2009 yılları arası üniversite öğrencilerine yönelik burs yardımı için 50.052 kişi başvuruda bulunmuştur. Başvurusu kabul edilen öğrenci sayısı hakkında bilgi yer almamaktadır.

3.3.5.3.2. İlköğretim ve Ortaöğretim Öğrencilerine Eğitim Yardımı

Belediye, 2004-2005 öğretim yılından itibaren Belediye mücavir alanları içerisinde olan ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerine eğitim desteği vermektedir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2015 Faaliyet Raporu: 269).

Belediye; öksüz, yetim, şehit ve gazi çocuğu, anne ve babası resmi olarak ayrı olan öğrenciler ile kendisi %40 ve üzeri engelli olan öğrenciler ve 8. Sınıf sınavında Türkiye genelinde ilk 1.000'e giren öğrencilere eğitim yardımı yapmaktadır. Bu durumdaki öğrenciler, valilik, il ve ilçe milli eğitim müdürlükleri ve okul

müdürlüklerinin koordinasyon halinde olmaları ile belirlenmektedir. Tespit edilen öğrencilerin velileri, okullar tarafından Belediye'nin Eğitim Hizmetleri Birimi'ne kesin kayıtlarının yapılması için yönlendirilirler (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2009 Faaliyet Raporu: 207).

2014 yılının mart ayında uygulamaya konan 6360 sayılı Kanun kapsamında merkez ilçeler hariç 28 ilçe okullarındaki öğrencilere de eğitim desteği verilmeye başlanmıştır. Öğrenciler, www.konya.bel.tr web sitesinden müracaatta bulunup istenilen belgeleri de posta aracılığı ile Eğitim Destek Birimi'ne gönderirler. Bunun sonucunda kaydı yapılan öğrencilere eğitim destekleri PTT aracılığı ile velilerin kimlik numaralarına yatırılarak eğitim desteği sağlanmış olur. Eğitim desteği kaydı olan öğrencilere Kasım-Haziran arasında banka aracılığı ile eğitim yardımı verilir (Konya Büyükşehir Belediyesi: 2015 Faaliyet Raporu: 269).

3.3.5.3.3. Birebir Rehberlik ve Eğitim Danışmanlığı Kursu

Bu kurs; ilköğretim 8. sınıfa giden ve Belediye'den eğitim desteği alan, dershaneye gitme imkânı olmayan öğrencilere üniversitede okuyan gönüllü öğrencilerinin Türkçe, Matematik, Fen Bilgisi ve İngilizce derslerini anlatmalarıdır. Şehit, gazi, yetim ve öksüz çocuklarını kapsayan bir yardım olduğu için öğrencilere Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bölümü öğrencileri tarafından rehberlik çalışmaları da verilmektedir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2009 Faaliyet Raporu: 207).

2013 yılından sonra Matematik ve Türkçe dersleri ile psikolojik danışmanlık destekleri gönüllü öğrenciler tarafından devam ettirilmiştir.

3.3.5.3.4. Dershaneye Gidemeyen Öğrencilere LYS Hazırlık Kursu

Belediye, dezavantajlı gruba giren ailelerin dershaneye gitme imkânı olmayan üniversite sınavına girecek öğrencilerine Lisans Yerleştirme Sınavı öncesi Büyükşehir Belediyesi Kılıçarslan Gençlik Merkezi'nde hafta sonu hızlandırılmış hazırlık kursu hizmetini vermiştir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2012 Faaliyet Raporu: 188).

2007-2019 yılları arası faaliyet raporlarına bakıldığında bu hizmetin, 2012 ve 2013 yıllarında sırasıyla 131 ve 100 öğrenci olmak üzere toplamda 231 öğrenciye verildiğine ulaşılmaktadır.

3.3.5.3.5. Gezici Anaokulu

2005-2006 öğretim yılının ikinci döneminde hizmete geçen "gezici anaokulu" 2009-2010 öğretim yılı başında Konya Büyükşehir Belediyesi mücavir alan sınırları içerisinde kalan bütün ilköğretim okullarında anasınıflarının açılması ile sona ermiştir. Beş yıl süren bu hizmet sürecinde 30 ilköğretim okulunda toplam 1150 öğrenciye hizmet sunulmuştur (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2009 Faaliyet Raporu: 208).

3.3.5.3.6. Anne ve Çocuk Sosyal Destek Projesi

2007-2019 yılları arası Belediye faaliyet raporları incelendiğinde bu proje ile ilgili ilk bilginin 2009 faaliyet raporlarında verildiği 2011 yılında ise son kez bahsedildiği görülmektedir.

Bu proje; anne ve babanın ayrılmasından dolayı velayeti annesinde olan Belediye'den eğitim yardımı alan öğrencilerin annelerine gruplar halinde verilen eğitim seminerlerini içeren bir sosyal destek projesidir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2009 Faaliyet Raporu: 208).

Bu proje kapsamında 20-35 yaş aralığında olan annelere gruplar şu konular hakkında seminerler verilmiştir:

- Toplumun boşanmış birey üzerindeki etkisi
- Boşanma durumunun kadın üzerinde yarattığı etki ve duygu durumu
- Boşanmanın çocuk üzerinde yarattığı etki
- Aile kurumunun kutsiyeti
- Ergenlik döneminde olan çocuklara hedef ve başarı çalışması (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2010 Faaliyet Raporu: 238).

3.3.5.4. Engelliler Şube Müdürlüğü

03.11.2005 tarihinde kurulan Müdürlük, mücavir alan sınırları içerisinde bulunan tüm engelli bireylerin toplum hayatına katılmasını kolaylaştırma ve toplumsal fırsatlardan engeli olmayan insanlar gibi faydalanabilmelerini sağlama amacı ile üniversite, sivil toplum kuruluşları ve engelli dernekleri ile engellilere yönelik bilgilendirme, bilinçlendirme, yönlendirme, eğitim, bakım, sosyal ve mesleki rehabilitasyon hizmetlerini koordine etmektedir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2011 Faaliyet Raporu: 189; 2013 Faaliyet Raporu: 238).

2007-2019 tarihleri arasında Engelliler Şube Müdürlüğü'nün engelli bireylere yönelik ücretsiz ulaşım hakkı, indirimli su kullanımı, eğitim yardımı ve tekerlekli ve akülü sandalye bağışı gibi ayni ve nakdi yardımlar hizmetini sürekli sunduğu görülmektedir. Bu yardımların yanında engellilere yönelik "Engelsiz Mekânlar Projesi" de Müdürlüğün engelli bireylere yönelik sunduğu önemli bir hizmettir.

- ✓ **Ücretsiz ulaşım hakkı**; %40 ve üzeri engelli olan vatandaşların raporlarını sunmaları dâhilinde Müdürlüğün engellilere verdiği haktır. Müdürlük bu hak için Toplu Ulaşım Daire Başkanlığı ile iş birliği yapar (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2013 Faaliyet Raporu: 240).
- ✓ **Eğitim hakkı**; Konya Büyükşehir mücavir alan sınırları içerisinde olan %40 ve üzeri engelli olan ilköğretim, ortaöğretim ve lisede okuyan öğrencilere yapılan yardımdır (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2013 Faaliyet Raporu: 240).
- ✓ **İndirimli içme suyu hakkı**; %40 ve üzeri engelli olan vatandaşlarına KOSKİ Genel Müdürlüğü tarafından içme suyu aboneliğinde yapılan %50 indirimdir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2013 Faaliyet Raporu: 240).
- ✓ **Mekanik ve akülü tekerlekli sandalye**; sigortası olmayan ihtiyaç sahibi ortopedik engellilere yapılan yardımdır. Sigortası olan vatandaşlar konu hakkında bilgilendirilip Sosyal Güveli Kurumu'na yönlendirilmektedir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2015 Faaliyet Raporu: 267).

3.3.5.4.1. Engelsiz Mekânlar Projesi

Türkiye'de ilk olan ve 2009 tarihinde faaliyete geçen bu Proje; kendi evine sahip olan bütün engelli vatandaşların ihtiyaçlarına göre evlerini daha kullanışlı hale

getirmek için başlatılan projedir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2018 Faaliyet Raporu: 212).

Evinde değişiklik yapılmasını isteyen engelli vatandaşların evlerinde eve giriş rampası, kapı eşiklerinin kaldırılması, mutfak tezgâhlarının ve banyoların engelli bireylere yönelik dizayn edilmesi gibi çalışmalar yapılmıştır (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2018 Faaliyet Raporu: 213).

KBB'nin, 2007-2019 yılları arası incelenen stratejik planda ayni/nakdi yardım konusunda ihtiyaç sahibi ailelere gıda bankası aracılığı ile yardım yapılması, üniversitede okuyan dar gelirli öğrencilere sabah kahvaltısı verilmesi, öğrencilere dershane, kurs, kamp gibi hizmetlerle eğitim desteği ve eğitim yardımı verilmesi, ihtiyaç sahibi ailelere sosyal kart ve yardım fonu ile yardım yapılması, ihtiyaç sahibi öğrencilere eğitim yardımı yapılması ve eğitim ile sosyal destek amacı ile projelerin yürütülmesi, ihtiyaç sahibi engellilerin evlerinin kullanışlı hale getirilmesi ve engelli bireylere yardımların yapılması faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir. İncelenen faaliyet raporlarına göre bu hedefler hakkında ulaşılan bilgiler şunlardır:

a. KBB'nin 2007-2011 yılları arası stratejik planda performans ölçütü her yıl 12.500 aile olmak üzere açıkladığı ihtiyaç sahibi olan ailelere gıda bankası aracılığı ile yardım yapılması faaliyetinin, Tablo-8'de belirtilen sayılara göre gerçekleşmediği görülmektedir.

Tablo-8: 2007-2011 Yılları Arası Gıda Bankası Tarafından Dağıtılan Gıda Paketi Yardımı Alan Aile Sayısı

	GIDA	HEDEF	GERÇEKLEŞME
YILLAR	**Aile**	**Aile**	**(%)**
2012	7.345	12.500	58,76
2013	15.000	12.500	120,00
2014	13.945	12.500	111,56
2015	5.825	12.500	46,60
2016	-	12.500	-

Kaynak: 2007-2011 Yılları Arası Konya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporlarından Yararlanılarak Tarafımızca Oluşturulmuştur.

b. KBB'nin 2007-2011 yılları arası stratejik planda performans ölçütü her yıl 25.000 kişi olmak üzere açıkladığı öğrencilere eğitim yardımı, dershane, kurs,

kamp ve seminer hizmeti faaliyeti hakkında tablo-9'da belirtilen hizmetlerin her yıl için 25.000 kişiyi bulmamasından dolayı gerçekleşmediği görülmektedir.

Tablo-9: 2007-2011 Yılları Arası Öğrencilere Verilen Eğitim Desteği

YILLAR	Eğitim Yardımı	Üniversite Öğrencilerine	İlk ve Orta Öğretim Öğrencilerine Eğitim Desteği	Birebir Rehberlik	TOPLAM	HEDEF	GERÇEKLEŞME
	Kişi	Kişi	Kişi	Kişi	Kişi	Kişi	%
2007	-	-	3.508	-	3.508	25.000	14,03
2008	84	-	3.764	-	3.848	25.000	15,39
2009	141	-	5.595	65	5.801	25.000	23,20
2010	126	-	5.782	75	5.983	25.000	23,93
2011	279	-	6.632	75	6.986	25.000	27,94

Kaynak: 2007-2011 Yılları Arası Konya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporlarından Yararlanılarak Tarafımızca Oluşturulmuştur.

c. KBB'nin 2012-2016 yılları arası stratejik planda performans ölçütü her ay 5.000 kişi olmak üzere açıkladığı dar gelirli üniversite öğrencilerine sabah kahvaltısı verme faaliyeti hakkında faaliyet raporlarında bilgi yer almamaktadır.

d. KBB'nin 2012-2016 yılları arası stratejik planda performans ölçütü her yıl 50 kişi olmak üzere açıkladığı dar gelirli öğrencilere eğitim yardımı yapma faaliyetinin, tablo-10'da belirtilen bilgilerde öğrenci sayısının her yıl için 50 kişiyi geçmesinden dolayı gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo-10: 2012-2016 Yılları Arası Eğitim Yardımı

	EĞİTİM YARDIMI	HEDEF	GERÇEKLEŞME
YILLAR	Kişi	Kişi	(%)
2012	260	50	520,00
2013	289	50	578,00
2014	276	50	552,00
2015	340	50	680,00
2016	197	50	394,00

Kaynak: 2012-2016 Yılları Arası Konya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporlarından Yararlanılarak Tarafımızca Oluşturulmuştur.

e. KBB'nin 2012-2016 yılları arası stratejik planda performans ölçütü her yıl 1.000 kişi olmak üzere açıkladığı sosyal kart aracılığı ile gıda, kırtasiye ve temizlik malzemesi yardımı faaliyetinin, tablo- 11'de belirtilen sosyal kart verilen kart adedinin 1.000'i geçmesinden dolayı gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo-11: 2012-2016 Yılları Arası Sosyal Kart Yardımı

	SOSYAL KART	HEDEF	GERÇEKLEŞME
YILLAR	**Kişi**	**Kişi**	**(%)**
2012	-	1000	-
2013	4.869	1000	486,90
2014	6.310	1000	631,00
2015	10.231	1000	1023,10
2016	8.036	1000	803,60

Kaynak: 2012-2016 Yılları Arası Konya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporlarından Yararlanılarak Tarafımızca Oluşturulmuştur.

f. KBB'nin 2012-2016 yılları arası stratejik planda performans ölçütü her yıl 500 kişi olmak üzere açıkladığı ihtiyaç sahiplerine, muhtaçlara yardım fonu aracılığı ile nakdi yardım yapma faaliyetinin, tablo-12'de açıklanan kişi sayısının 500 kişiyi geçmesinden dolayı gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo-12: 2012-2016 Yılları Arası Nakdi Yardım Yardımı

	NAKDİ YARDIM	HEDEF	GERÇEKLEŞME
YILLAR	**Kişi**	**Kişi**	**(%)**
2012	951	500	190,20
2013	998	500	199,60
2014	1.186	500	237,20
2015	1.203	500	240,60
2016	1.056	500	211,20

Kaynak: 2012-2016 Yılları Arası Konya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporlarından Yararlanılarak Tarafımızca Oluşturulmuştur.

g. KBB'nin 2012-2016 yılları arası stratejik planda performans ölçütü her yıl 5.000 kişi olmak üzere açıkladığı dezavantajlı ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerine eğitim yardımı yapılması faaliyetinin, tablo-13'te belirtilen kişi sayısının 5.000 öğrenciyi geçmesinden dolayı gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo-13: 2012-2016 Yılları Arası İlköğretim ve Ortaöğretim Öğrencilerine Eğitim Yardımı

	EĞİTİM YARDIMI	HEDEF	GERÇEKLEŞME
YILLAR	**Kişi**	**Kişi**	**(%)**
2012	6.632	5.000	132,64
2013	6.632	5.000	132,64
2014	11.742	5.000	234,84
2015	15.122	5.000	302,44
2016	16.151	5.000	323,02

Kaynak: 2012-2016 Yılları Arası Konya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporlarından Yararlanılarak Tarafımızca Oluşturulmuştur.

h. KBB'nin 2012-2016 yılları arası stratejik planda performans ölçütü her yıl 50 kişi olmak üzere açıkladığı öksüz, yetim, şehit ve gazi çocuğu, anne ve babası resmi olarak ayrı olan öğrenciler ile kendisi %40 ve üzeri engelli olan öğrenciler ve 8. Sınıf sınavında Türkiye genelinde ilk 1.000'e giren öğrencilere eğitim yardımı faaliyetinin, tablo-14'te belirtilen bilgilere göre 50 öğrenciyi geçmesinden dolayı gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo-14: 2012-2016 Yılları Arası Dezavantajlı Öğrencilere Eğitim Yardımı

	EĞİTİM YARDIMI	HEDEF	GERÇEKLEŞME
YILLAR	**Kişi**	**Kişi**	**(%)**
2012	-	50	-
2013	122	50	244,00
2014	65	50	130,00
2015	55	50	110,00
2016	72	50	144,00

Kaynak: 2012-2016 Yılları Arası Konya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporlarından Yararlanılarak Tarafımızca Oluşturulmuştur.

i.KBB'nin 2012-2016 yılları arası stratejik planda performans ölçütü her yıl 1.000 kişi olmak üzere açıkladığı dezavantajlı öğrencilere ve ailelerine eğitim ve sosyal destek projesi faaliyeti hakkında 2012-2016 yılları arası faaliyet raporlarında bilgi bulunmamaktadır.

j.KBB'nin 2015-2019 yılları arası stratejik planda performans ölçütü her yıl 20 ev olmak üzere açıkladığı ihtiyaç sahibi engelli evlerini kullanılır hale getirme projesi

faaliyetinin, tablo-15'de her yıl için ev sayısı bilgisinin verilmemesinden dolayı yorumlanamamaktadır. Açıklanan yıllar içinde belirtilen ev sayısı hedefe ulaşamamıştır.

Tablo-15: 2015-2019 Yılları Arası Engelsiz Mekân Projesi

	ENGELSİZ	HEDEF	GERÇEKLEŞME
YILLAR	**Ev**	**Ev**	**(%)**
2015	10	20	50,00
2016	-	20	-
2017	6	20	30,00
2018	5	20	25,00
2019	-	20	-

Kaynak: 2015-2019 Yılları Arası Konya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporlarından Yararlanılarak Tarafımızca Oluşturulmuştur.

k. KBB'nin 2015-2019 yılları arası stratejik planda performans ölçütlerinde sayı belirtmediği, sosyal kart aracılığı ile ayni yardım yapma, ihtiyaç sahibi öğrencilere eğitim yardımı yapma ve ihtiyaç sahibi, muhtaçlara yardım fonu aracılığı ile nakdi yardım yapma faaliyetlerinin performans ölçütüne göre gerçekleşip gerçekleşmediği hakkında yorum yapılamamaktadır. Fakat açıklanan hizmetlerin aşağıdaki tablolara bakıldığında bu yıllar içerisinde sunulduğu görülmektedir.

Tablo-16: 2015-2019 Yılları Arası Sosyal Kart ile Ayni Yardım

	AYNİ YARDIM	HEDEF	GERÇEKLEŞME
YILLAR	**Kişi**	**Kişi**	**(%)**
2015	10.231	BELİRTİLMEMİŞ	-
2016	8.036	BELİRTİLMEMİŞ	-
2017	11.414	BELİRTİLMEMİŞ	-
2018	5.449	BELİRTİLMEMİŞ	-
2019	6.247	BELİRTİLMEMİŞ	-

Kaynak: 2015-2019 Yılları Arası Konya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporlarından Yararlanılarak Tarafımızca Oluşturulmuştur.

Tablo-17: 2015-2019 Yılları Arası Öğrencilere Verilen Eğitim Desteği

YILLAR	Eğitim Yardımı	İlk ve Orta Öğretim Öğrencilerine Birebir Rehberlik	TOPLAM	HEDEF	GERÇEKLEŞME
	Kişi	Kişi	Kişi	Kişi	Kişi	%
2015	340	15.122	55	15.517	BELİRTİLMEMİŞ	-
2016	197	16.151	72	16.420	BELİRTİLMEMİŞ	-
2017	220	-	65	285	BELİRTİLMEMİŞ	-
2018	302	-	-	302	BELİRTİLMEMİŞ	-
2019	262	-	-	262	BELİRTİLMEMİŞ	-

Kaynak: 2015-2019 Yılları Arası Konya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporlarından Yararlanılarak Tarafımızca Oluşturulmuştur.

Tablo-18: 2015-2019 Yılları Arası Muhtaçlara Yardım Fonundan Yapılan Nakdi Yardım

	AYNİ YARDIM	HEDEF	GERÇEKLEŞME
YILLAR	Kişi	Kişi	(%)
2015	1.203	BELİRTİLMEMİŞ	-
2016	1.056	BELİRTİLMEMİŞ	-
2017	1.315	BELİRTİLMEMİŞ	-
2018	1.462	BELİRTİLMEMİŞ	-
2019	1.552	BELİRTİLMEMİŞ	-

Kaynak: 2015-2019 Yılları Arası Konya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporlarından Yararlanılarak Tarafımızca Oluşturulmuştur.

Ulaşılan bilgiler özetlenecek olursa KBB'nin 2007-2019 yılları arası stratejik planlarında performans ölçütünü sayı olarak açıkladığı ve faaliyet raporlarında da bu sayıları açıklamasından dolayı yorum yapılabilen faaliyetlerinden; 2012-2016 yılları arası stratejik planında belirttiği dar gelirli öğrencilerine eğitim yardımı yapma, sosyal kart ile yardım verme, ihtiyaç sahibi vatandaşların yardım fonundan yararlandırılması, ihtiyaç sahibi öğrencilerine eğitim yardımı ve öksüz, yetim, şehit-gazi çocuğu, anne-babası ayrılmış, kendisi %40 ve üzeri engelli olan ve 8. Sınıf SBS sınavında ilk 1.000'e giren öğrencilere eğitim yardımı yapma faaliyetleri gerçekleşmiştir. KBB'nin

ayni/nakdi yardım alanında yaptığı hizmetler ile KBB'nin sosyal belediyecilik anlayışı kapsamında yardım etme ve gözetme işlevini sağladığı görülmektedir.

3.3.5.5. Konya Büyükşehir Belediyesi'nin Dezavantajlı Bireylere Sunduğu Eğitim ve İstihdam Hizmetleri (2007-2019)

KBB'nin eğitim ve istihdam alanında sunduğu hizmetler hakkında bilgi sahibi olmak için önce KBB'nin eğitim ve istihdam hizmetleri ile ilgili yapmayı hedefledikleri planlar gösterilecek daha sonra da faaliyet raporlarında verilen bilgiler derlenip aktarılacaktır.

3.3.5.5.1. 2007-2019 Yılları Arasında Konya Büyükşehir Belediyesi'nin Dezavantajlı Bireylere Yönelik Eğitim ve İstihdam Hizmetleri Alanındaki Stratejik Planları

Bu yıllar içerisinde belediye üç adet stratejik plan hazırlamıştır. Bu planlardan eğitim ve istihdam alanını ilgilendirenleri şunlardır:

Tablo-19: Konya Büyükşehir Belediyesi 2007-2019 Yılları Arası Dezavantajlı Bireylere Yönelik Eğitim ve İstihdam Alanındaki Stratejik Planlarda Yer Alan Hedefleri

2007-2011 EĞİTİM ve İSTİHDAM	
Stratejik Amaç 4	**İstihdamın artırılması, yeni yatırım ve üretim artışının sağlanması**
Stratejik Hedef 4.2	**Nitelikli işgücünün temini**
Faaliyet 4.2.1	Meslek edindirme kurslarının yaygınlaştırılması
Performans Ölçütü	Envantere göre belirlenen ihtiyaç alanlarında kurslar açılması
Birimi	Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı
Stratejik Amaç 11	**Hemşerilerimize sürekli eğitim ve yaşam boyu spor imkânları sunmak**
Stratejik Hedef 11.1	**Meslek edindirme (KOMEK) faaliyetlerinin kapasite ve çeşitliliğini artırmak; el emeği ürünleri değerlendirmek**
Faaliyet 11.1.1	KOMEK branş sayısını artırmak
Performans Ölçütü	2008 yılına kadar branş sayısını 100'e çıkartmak, devam eden yıllarda ihtiyaç alanlarının ilavesi ve işletilmesi
Birimi	Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı
Faaliyet 11.1.2	KOMEK eğitim bina sayısını artırmak
Performans Ölçütü	2008 yılına kadar eğitim verilen yer sayısını 5 adet artırmak
Birimi	Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı
Faaliyet 11.1.3	KOMEK ten faydalanan öğrenci sayısının artırılması
Performans Ölçütü	2008 yılı sonuna kadar öğrenci sayısını 2 kat artırmak (1000 adet)
Birimi	Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı

Faaliyet 11.1.4	KOMEK sergi salonları açmak
Performans Ölçütü	2009 yılına kadar 5 sergi salonu açmak
Birimi	Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı
Faaliyet 11.1.5	KOMEK ürünlerinin satılması için satış büfeleri oluşturmak
Performans Ölçütü	2008 yılı sonuna kadar 5 satış büfesi açmak
Birimi	Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı
Faaliyet 11.1.6	MEB ile imzalanan protokol gereği çeşitli dallarda sertifikalı insan
Performans Ölçütü	Her yıl 500 kişiye sertifikalı eğitim vermek
Birimi	Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı

2012-2016 EĞİTİM ve İSTİHDAM

Stratejik Amaç 9	**Konya'yı kültür ve turizm açısından cazibe merkezi haline getirmek için yeni fiziki mekanlar oluşturmak**
Stratejik Hedef 9.1	**Kültürel ve sosyal aktivite mekanları oluşturmak**
Faaliyet 9.1.3	Yeni KOMEK binaları yapmak
Performans Ölçütü	2014 yılının sonuna kadar 1 adet yapmak, devam eden yıllarda ihtiyaca göre yeni planlamalar yapmak
Birimi	Fen İşleri Dairesi Başkanlığı
Stratejik Amaç 21	**Kentimizin mesleki eğitim ihtiyaçlarını etkin olarak karşılamak için kurslar açmak, kursiyerlere yönelik sosyal faaliyetler düzenlemek**
Stratejik Hedef	**Dezavantajlı gruplara yönelik hizmetleri yaygınlaştırmak**
Faaliyet 21.1.1	Özürlülere yönelik mesleki eğitimin verilmesi
Performans Ölçütü	Meslek edinme amaçlı eğitimlere katılan özürlü sayısı
Birimi	KOMEK Şube Müdürlüğü
Faaliyet 21.1.2	KOMEK kursiyerleri, hanımlar lokali üyelerine yönelik rehabilitasyon ve eğitim verilmesi
Performans Ölçütü	Katılımcı olarak bulunulan seminer, sempozyum, kongre, fuar, iş ziyaretlerinin sayısı
Birimi	KOMEK Şube Müdürlüğü
Stratejik Hedef	**Meslek edindirme faaliyetlerini etkinleştirmek ve yaygınlaştırmak**
Faaliyet 21.2.1	Meslek edindirme kurslarının verilmesi
Performans Ölçütü	KOMEK kurslarını tamamlayan kursiyer sayısı/yıl
Birimi	KOMEK Şube Müdürlüğü
Faaliyet 21.2.2	Meslek edindirme kurslarındaki branş adedinin artırılması
Performans Ölçütü	KOMEK bünyesinde kurs verilen branş sayısı/yıl
Birimi	KOMEK Şube Müdürlüğü
Faaliyet 21.2.3	Meslek edindirme kursiyerlerinin mezuniyet sonrası takibi
Performans Ölçütü	KOMEK kursiyerlerinden istihdam edilenlerin sayısı/yıl
Birimi	KOMEK Şube Müdürlüğü
Stratejik Hedef 21.3	**KOMEK merkezlerinde ve hanımlar lokallerinde hizmetlere erişilebilirliği artırmak**
Faaliyet 21.3.1	Çeşitli branşlarda spor hizmetlerinin sunulması
Performans Ölçütü	KOMEK ve hanımlar lokallerinde sunulan hizmet sayısı/yıl
Birimi	KOMEK Şube Müdürlüğü

2015-2019 EĞİTİM ve İSTİHDAM	
Stratejik Amaç 5	**Konya'nın yaşam kalitesini artırmak için yeni fiziki mekanlar oluşturmak, mekanların bakım ve onarımlarını yapmak**
Stratejik Hedef 5.1	**Kültürel ve sosyal aktivite mekanları ile dini yapılar oluşturmak**
Faaliyet 5.1.1	Hanımlar lokallerinin sayısını artırmak
Performans Ölçütü	5 adet/yıl
Birimi	Fen İşleri Dairesi Başkanlığı
Faaliyet 5.1.3	KOMEK binalarının sayısını artırmak
Performans Ölçütü	2 adet/yıl
Birimi	Fen İşleri Dairesi Başkanlığı
Stratejik Amaç 20	**Değişen ve gelişen ekonomiye iş gücü duyarlılığının artırılması içim kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içerisinde, bireylerin kişisel bilgi ve istihdam becerilerini geliştirerek iş ve yaşam**
Stratejik Hedef 20.1	**Gelişen ekonomiye iş gücü duyarlılığının ve girişimciliğin artırılması için yeni dallar açarak mesleklerde gelir getirici kurslara katılanların sayısını artırmak, istihdama yönelik faaliyetlerde bulunmak**
Faaliyet 20.1.1	Fertlerin yaşam kalitesini yükseltmek üzere sosyal ve kültürel alanlarda kurslar açmak ve sürdürebilirliğini sağlamak
Performans Ölçütü	Açılan kurs sayısı +%20/yıl
Birimi	Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı
Faaliyet 20.1.2	Meslek edindirme kurslarını yaygınlaştırmak
Performans Ölçütü	Kurslara katılan kursiyer sayısı + %20 /yıl
Birimi	Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı
Faaliyet 20.1.3	İstihdama yönelik üretim atölyeleri ve kursları açmak, ürünlerin pazarlanması için faaliyetler oluşturmak
Performans Ölçütü	Açılan atölye sayısı/yıl, faaliyet sayısı/yıl
Birimi	Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı
Stratejik Hedef 20.3	**Kültürümüzün ve geleneksel el sanatlarımızın orijinallerini bozmadan gelecek nesillere kurslarla aktarmak**
Faaliyet 20.3.1	Kurslarda üretilen ürünler için sergi açmak ve satışa sunmak
Performans Ölçütü	2015 3 adet/yıl, 2016 5 adet/yıl sergi açmak satılan ürün sayısı/yıl
Birimi	Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı
Stratejik Amaç 21	**Kararların katılımcı yönetişim anlayışı ile alındığı birey ve kurumların yönetime doğrudan katılımını temin ederek açıklığı ve hesap verilebilirliği sağlamak**
Stratejik Hedef	**Halkı çeşitli konularla eğitim yoluyla bilgilendirmek**
Faaliyet 21.3.1	Her ay düzenli olarak Türkiye'de etkin isimlerin konuk olacağı söyleşiler düzenleyerek halkı bilgilendirmek
Performans Ölçütü	Söyleşi sayısı/yıl
Birimi	Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı

Stratejik Hedef 21.5	**Konya'nın ekonomik hayatına ve istihdamına kariyer merkezi yoluyla katkı sağlamak**
Faaliyet 21.5.1	Kariyer merkezinin etkin çalışması ve ihtiyaç halinde yeni kariyer merkezleri açmak
Performans Ölçütü	Yerleştirme adedi/yıl
Birimi	Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı
Stratejik Amaç 23	**Sosyal hizmet ihtiyaçlarını etkin olarak karşılamak**
Stratejik Hedef	**Engellilere ilişkin çalışmalar yapmak**
Faaliyet 23.2.5	Engellilerin ailelerine yönelik eğitimler vermek
Performans Ölçütü	Eğitim sayısı/yıl
Birimi	Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı

Kaynak: https://www.konya.bel.tr/kurumsalayrinti4.php?id=71

Tablo-19'da görüldüğü üzere Belediye'nin vatandaşlara sunacağı eğitim ve istihdam hizmetinden Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı ve KOMEK Şube Müdürlüğü sorumludur. Eğitim binaların yapılmasından ise Fen İşleri Daire Başkanlığı sorumludur.

3.3.5.5.2. Konya Büyükşehir Belediyesi'nin Faaliyet Raporlarına Göre Dezavantajlı Bireylere Sunduğu Eğitim ve İstihdam Hizmetleri (2007-2019)

2007-2019 yılları arasında sunulan Konya Büyükşehir Belediyesi faaliyet raporları incelendiğinde Belediye'nin vatandaşlarına eğitim hizmetini Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Başkanlığı altında olan KOMEK (Konya Meslek Edindirme Kursu) Şube Müdürlüğü, ASEM (Aile Sanat ve Eğitim Merkezi) Şube Müdürlüğü, Hayat Boyu Öğrenme Müdürlüğü ve Genç KOMEK Yaz Okulu'nun verdiği görülmektedir. 2019 yılında örgüt şemasında gerçekleşen değişiklik nedeni ile eğitim hizmeti, Gençlik ve Spor Hizmetleri Başkanlığı bünyesinde olan Eğitim Şube Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı bünyesindeki Engelli Şube Müdürlüğü altında engellilere mesleki beceri kazandırmak amacı ile başlatılan "Sanatla Engelsiz Hayat Projesi" faaliyeti de Belediye'nin eğitim hizmetine dâhil olduğu için burada işlenecektir.

2007-2009 yılları içerisinde Belediye'nin vatandaşlarının istihdam edilmesine yönelik hizmetlerini Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı altındaki Kariyer Merkezi ile gerçekleştirildiği görülmektedir.

3.3.5.5.2.1. KOMEK Şube Müdürlüğü

Konya Meslek Edindirme Kursları, 22 Eylül 2004 yılında eğitim projesi olarak Büyük Aymanas Kurs Merkezinde makine nakışı, mefruşat ve dantel anglez, ebru el sanatları, bilgisayar kullanımı, eğitici annecilik ve giyim derslerinin verilmesi ile faaliyete geçmiştir (Konya Büyükşehir Üniversitesi, 2017 Faaliyet Raporu: 226).

KOMEK'in amaçları şunlardır:

- ✓ Bireylerin kişisel birikimlerini arttırmak,
- ✓ Bireylerin mesleki alanda kendilerini geliştirmelerini sağlamak,
- ✓ Bireylerin kent kültürünü ve şehirde yaşama konusundaki donanımlarını arttırmak,
- ✓ Bireylerin üretici olmalarını sağlamak,
- ✓ Bireylerin gelir sahibi olmalarına katkıda bulunmak,
- ✓ Bireylerin istihdam edilebilirliklerini arttırmaktır (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2012 Faaliyet Raporu: 167).

KOMEK, bireylerin sanat ve meslek öğrendiği yer olmanın yanı sıra bireylerin yeni çevreler edinerek sosyalleşebildiği bir ortamı da yaratan yer olmuştur (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2017 Faaliyet Raporu: 227).

Belediye'nin 2007-2019 faaliyet raporları incelenmesi sonucunda KOMEK kapsamında gerçekleştirilen faaliyetler şunlardır:

- ✓ **KOMEK' te yapılan ürünlerin sergilenmesi ve satışı**: Bu faaliyet 2007 yılından beri vardır. 2007 yılında Kule Site alışveriş merkezinde KOMEK Satış ve Sergi Merkezi kurulmuştur (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2007 Faaliyet Raporu: 211). 2011 yılında Kültürpark KOMEK Satış ve Sergi Merkezi açılmıştır (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2011 Faaliyet Raporu: 176). 2017 yılında belirtilen KOMEK Sergi ve Satış Merkezleri: Kültürpark Sergi ve Satış Merkezi, Şehitlik Sergi ve Satış Merkezi ve Sille Kent Atölyesi Satış Merkezleridir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2017 Faaliyet Raporu: 235). 2018 ve 2019 yılında belirtilen KOMEK Satış ve Sergi Merkezleri: Kültürpark Satış ve Sergi Merkezi ve Ecdat Parkı Sergi ve Satış Merkezleridir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2018 Faaliyet Raporu: 194; Konya Büyükşehir Belediyesi, 2019 Faaliyet Raporu: 285).

- ✓ **Yurt dışı ve yurt içi sergileri**: 2008 tarihinde Mevlâna Kültür Merkezi'nde KOMEK Anadolu'nun en büyük sergisini açmıştır (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2008 Faaliyet Raporu: 212). 2010 yılında Güney Kore'nin Gongju şehrinin Kültür ve Sanat Merkezi'nde düzenlenen "2010 Great Baekje World Festivali" ne KOMEK tarafından katılım gerçekleşmiştir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2010 Faaliyet Raporu: 212). 2007-2019 yılları arası sergilere katılım sağlanmıştır.
- ✓ **Kursiyerlerin sağlık ya da başka önemli konular hakkında bilgilenmesi için seminerlerin verilmesi:** 2011 yılında, Belediye farklı kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapması ile kursiyerlere seminerler düzenlenmiştir. Bunlar; KETEM (Sosyal Araştırma Hastanesi Kanser Eğitim Merkezi) iş birliği ile "Sigaranın Zararları", Büyükşehir Hastanesi iş birliği ile "Diyet ve Beslenme", "Göğüs Hastalıkları Astım Bronşit", "Kadın Sağlığı", "Momografi-Gögüs Kanseri", "Kalp Damar Hastalıkları" gibi sağlık seminerleri ile KADEM (Konya Aile Destek Merkezi) iş birliği ile "Aile İçi İletişim" seminerleri verilmiştir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2011 Faaliyet Raporu: 177). Bu seminerler gibi yıllar içerisinde seminerler düzenlenmiştir.
- ✓ **Kursiyerler ile yardım kampanyaların yapılması:** KOMEK Mensupları ve Mezunları Derneği, "Yetimin Kurşun Kalemi" projesi ile birçok ülkede yetim olan çocuklara yönelik kırtasiye malzemesi temini için bir yardım projesi geliştirmiştir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2017 Faaliyet Raporu: 234). KOMEK ve ASEM kursiyerleri Yemen halkı için "Beşik Sallayan El Dünyayı Sallar" sloganı ile nakdi yardım kampanyası başlatmıştır. Kursiyerler hem bağış toplayarak hem de kermes düzenleyerek para elde etmişlerdir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2019 Faaliyet Raporu: 273).
- ✓ **Sanat ve Tasarım Atölyeleri ile üretim yapma:** KOMEK ve ASEM' den mezun olan kursiyerler, Belediye tarafından kurulan seri üretim yapma kapasitesine sahip atölyelerde üretim yapmaktadır (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2019 Faaliyet Raporu: 284). Bu faaliyet ile ilgili bilgi ilk olarak 2019 yılı faaliyet raporlarında belirtilmiştir.

3.3.5.5.2.2. Aile Sanat ve Eğitim Merkezi Şube Müdürlüğü (Hanımlar Lokali)

Hanımlar lokali; kadınların bir yıl boyunca öğrenim gördükleri, eğlendikleri ve dinlendikleri merkezlerdir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2012 Faaliyet Raporu: 172).

2007-2019 arası tarihler içerisinde sunulan Belediye faaliyet raporlarında hanımlar lokaline kayıt yaptıran birey sayısı ve branşlar hakkında bilgilerin verilmesinden dolayı hanımlar lokalinin 2007 yılından beri var olduğu görülmektedir. Fakat 2014 yılında uygulamaya geçen 6360 sayılı Kanun ile Belediye'nin sorumluluğunda olan bütün ilçelerde de meslek edindirme kurslarının olmasının sağlanmak istenmesi ve hizmet alanı genişleyeceğinden daha etkin hizmet sunulması için Aile Sanat ve Eğitim Merkezi Şube Müdürlüğü kurulmuştur (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2017 Faaliyet Raporu: 227). Böylece faaliyet raporlarında ASEM olarak bilgi verilmeye devam edilmiştir.

2007-2009 tarihleri arasındaki faaliyet raporlarında verilen bilgilere göre ASEM kapsamında gerçekleştirilen faaliyetler şunlardır:

- ✓ **Sosyal sorumluluk bilinci ile yardım faaliyetlerinde bulunma**: Alavardı Hanımlar Lokali üyeleri, Van ili Yaylak köyünde ihtiyaç sahibi öğrencilerin hepsine bot ve kaban yardımında bulunmuştur. Mengene Hanımlar Lokali öğretmen ve kursiyerleri Sevgi Evleri'nde kalan çocukları ziyaret etmiş ve hediyeler vermişlerdir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2014 Faaliyet Raporu: 237, 243).
- ✓ **Kursiyerlere seminerlerin düzenlenmesi**: Sürdürülebilir Çevre Derneği'nin desteği ile merkez ilçe ve diğer ilçelerdeki ASEM kursiyerlerine temel çevre eğitimleri kapsamında atık, atığın kaynağında ayrıştırılması, geri dönüşüm, su tasarrufu, israf etmeden tüketebilme ve fidan dikimi gibi konularda eğitimler verilmiştir. AFAD tarafından Temel Afet Bilinci semineri yapılmıştır (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2019 Faaliyet Raporu: 273, 282).
- ✓ **Kursiyerlerin yaptıkları ürünlerin sergilenmesi**: 2014 yılında Kültür Park KOMEK Satış ve Sergi Merkezi'nde Meram Hanımlar Lokali üyelerinin ürettikleri ürünler sergilenmiştir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2014 Faaliyet Raporu: 238).

3.3.5.5.2.3. Hayat Boyu Öğrenme Şube Müdürlüğü

2014 yılında uygulanmaya başlanan yeni Büyükşehir Belediye Yasası sonucunda Belediye'nin sorumluluğu altındaki her ilçeye eğitim hizmetlerinin ulaştırılması hedeflenmiş; halka daha iyi hizmet sunabilmek için de ilçelerde açılan kurs merkezlerinden Hayat Boyu Öğrenme Şube Müdürlüğü ilgilenmiştir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2016 Faaliyet Raporu: 241).

3.3.5.5.2.4. Genç KOMEK Yaz Okulu

Belediye yaz aylarında şehrin her yerinde KOMEK yaz okullarının açılması için 2015 yılında Konya Valisi Muammer Erol, ilgili kurum ve ilçe belediyeleri ile bir protokol imzalamıştır (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2015 Faaliyet Raporu: 252). Genç KOMEK Yaz Okulu, 8-16 yaşları arasında olan gençlerin yaz tatillerinde eğlenerek öğrenmeleri amacı ile KOMEK Kurs Merkezleri, İlçe Kurs Merkezleri, Aile Sanat ve Eğitim Merkezleri ile paydaş Millî Eğitim Bakanlığı okullarında açılmıştır (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2016 Faaliyet Raporu: 231).

Tablo-20: Konya Büyükşehir Belediyesi 2007-2019 Yılları Arası Genç KOMEK Yaz Okulu Kursiyer Sayısı

YILLAR	KURSİYER SAYISI
2015	20.776
2016	21.172
2017	17.426
2018	20.762
2019	-
TOPLAM	80.136

Kaynak: 2007-2019 Yılları Arası Konya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporlarından Yararlanılarak Tarafımızca Oluşturulmuştur.

Tablo-20'de görüldüğü üzere 2015 yılında faaliyete geçen gençlere yönelik olan KOMEK Yaz Okuluna, 2015-2019 yılları arası toplam 80.136 öğrenci kayıt yaptırmıştır.

Genç KOMEK Yaz Okulundan maddi sıkıntı yaşayan ailelerin çocuklarının da eğitim ve sosyalleşebilme açısından faydalanabilmeleri nedeni ile bahsedilmesi gerekli olurken bu Okulun, diğer dezavantajlı grup olan engelli bireylerin eğitimine de katkı sağladığı sunulan faaliyet raporlarında görülmektedir.

Tablo-21: Konya Büyükşehir Belediyesi 2007-2019 Yılları Arası Genç KOMEK Yaz Okulu Engelli Kursiyer Sayısı

YILLAR	ENGELLİ KURSİYER SAYISI
2015	-
2016	65
2017	35
2018	67
2019	-
TOPLAM	167

Kaynak: 2007-2019 Yılları Arası Konya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporlarından Yararlanılarak Tarafımızca Oluşturulmuştur.

Tablo-21'de görüldüğü üzere 2015 yılında faaliyete geçen KOMEK Yaz Okulundan 2015-2019 yılları arası toplam 167 engelli öğrenci faydalanmıştır.

Genç KOMEK Yaz Okulunda Engelli Öğrencilere yönelik şu faaliyetler sağlanmıştır:

- ✓ Abdest almayı, Kuran-ı Kerimi okumayı ve adab-ı muaşeret kurallarını öğretme,
- ✓ Öğrenme ve hafıza güçlüğü çeken öğrencilere görsel hafızayı kuvvetlendirici eğitimlerin verilmesidir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2017 Faaliyet Raporu: 230).

3.3.5.5.2.5. Kariyer Merkezi

Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı bünyesinde 28 Ocak 2013 tarihinde faaliyete geçen Kariyer Merkezi, işi olmayıp iş arayan, çalıştığı alandan memnun olmayıp farklı alanlarda iş arayan ve çalışma saati, aldığı ücret gibi

durumlardan memnun olmadığı için iş yerini değiştirmek isteyen vatandaşların başvurduğu yerdir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2013 Faaliyet Raporu: 218).

Kariyer Merkezi'nin iş arayan vatandaş ile çalışana ihtiyaç duyan işveren arasında aracılık hizmetini gerçekleştirme ve nitelikli iş gücü yetiştirmek için meslek edindirme kursları düzenleme olmak üzere iki görevi vardır (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2014 Faaliyet Raporu: 228). İş arayan vatandaşların bilgileri Merkez'de yapılan kayıt işlemi sonucunda veri tabanında yer almaktadır; ayrıca bu bilgiler, personel istihdam edecek işletmelerin de veri tabanına kaydedilmektedir. Böylece iş alımı için talep olduğunda iş arayan kişilerin bilgileri ile işe alım koşul bilgileri eşleştirilmektedir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2016 Faaliyet Raporu: 227).

Kariyer Merkezi aracılık faaliyeti kapsamında her hafta düzenli olarak önceden belirlenmiş ve randevu alınmış firmalarla görüşmeler yapılmıştır bu görüşmelerde Kariyer Merkezi'nin kuruluş amacı ve yaptığı faaliyetler hakkında firmalara bilgi verilmiştir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2016 Faaliyet Raporu: 227).

Tablo-22: Konya Büyükşehir Belediyesi 2007-2019 Yılları Arası Kariyer Merkezinden Faydalanan Kişi Sayısı

YILLAR	KİŞİ SAYISI
2013	4.972
2014	5.558
2015	3.174
2016	3.158
2017	3.742
2018	3.057
2019	4.268
TOPLAM	27.929

Kaynak: 2007-2019 Yılları Arası Konya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporlarından Yararlanılarak Tarafımızca Oluşturulmuştur.

Tablo-22'de görüldüğü üzere Belediye'nin 2019 yılına kadar kariyer merkezinden 27.929 kişi faydalanmıştır.

3.3.5.5.2.6. Engelli Şube Müdürlüğü

Bu müdürlük Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı bünyesindedir. 2007-2019 yılları arası Belediye'nin faaliyet raporlarına bakıldığında Engelliler Şube Müdürlüğü'nün faaliyetlerinin anlatıldığı bölümde engellilerin mesleki beceri kazanabilmelerine yönelik olan "Sanatla Engelsiz Hayat Projesi" açıklanmıştır.

Sanatla Engelsiz Hayat Projesi

Bu projenin amacı; engelli bireylerin de üretken olması, yaşam içerisindeki karşılaştıkları sıkıntılara karşı ayakta durabilmeleri, toplumsal yaşama dâhil olabilmeleri ve meslek sahibi olmalarını sağlamaktır. Bunun için Konya Bölgesinde özellikle kırsal kesimde yaşayan 18 engelli bireye, 8 ay süresince Saman Pazarı Parkı içerisinde "yün işlemeciliği" eğitimi verilmiştir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2011 Faaliyet Raporu: 189). Faaliyet raporları incelemesinde bu eğitim ile ilgili 2010 ve 2011 yıllarında bilgi bulunmaktadır. Diğer yılların faaliyet raporlarında bilgiye rastlanılmamaktadır.

KBB'nin 2007-2019 yılları arası incelenen stratejik planlarında eğitim konusunda KOMEK eğitim binalarını, branş sayılarını, faydalanan kursiyer sayısını artırma, KOMEK kursiyerlerinin ürünlerini sergileme ve satma ve kursiyerlere bilinçlendirici eğitimler verme faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi, istihdam alanında ise istihdama yönelik üretim atölyeleri açmak ve kariyer merkezinin aktif çalışmasını sağlama faaliyetlerinin gerçekleşmesi hedeflenmiştir. İncelenen faaliyet raporlarına göre bu hedefler hakkında ulaşılan bilgiler şunlardır:

a. KBB'nin 2007-2011 yılları arası stratejik planda performans ölçütünü 2008'e kadar branş sayılarını 100' e çıkarma olarak açıkladığı, KOMEK branş sayısını artırma faaliyetinin, tablo- 23'te belirtildiği gibi KOMEK branş sayısının 105 olmasından dolayı gerçekleştiği görülmektedir.

Tablo-23: 2007-2011 KOMEK Branş Sayısı

	KOMEK	HEDEF	GERÇEKLEŞME
YILLAR	**Sayı**	**Sayı**	**(%)**
2007	100	-	-
2008	105	100	105,00
2009	69	-	-
2010	49	-	-
2011	50	-	-

Kaynak: 2007-2011 Yılları Arası Konya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporlarından Yararlanılarak Tarafımızca Oluşturulmuştur.

b. Belediye'nin 2007-2011 yılları arası stratejik planda performans ölçütünü 2008 yılına kadar eğitim verilen yer sayısını 5 adet artırmak olarak açıkladığı, KOMEK eğitim binasını artırma faaliyeti hakkında faaliyet raporunda bilgi yer almamasından dolayı yorum yapılamamaktadır.

c. Belediye'nin 2007-2011 yılları arası stratejik planda performans ölçütünü 2008 yılı sonuna kadar öğrenci sayısının 2 katına çıkması olarak açıkladığı, KOMEK' ten yararlanan öğrenci sayısını artırma faaliyetinin, tablo- 24'te belirtildiği gibi 2007 yılında 14.000 kursiyer sayısının, 2008 yılında 18.000 olmasından dolayı gerçekleşmediği görülmektedir.

Tablo-24: 2007-2011 KOMEK Kayıt Yaptıran Kursiyer Sayısı

	KURSİYER SAYISI	HEDEF	GERÇEKLEŞME
YILLAR	**Sayı**	**Sayı**	**(%)**
2007	14.000	2 KAT	-
2008	18.000	2 KAT	-
2009	18.000	-	-
2010	12.574	-	-
2011	10.893	-	-

Kaynak: 2007-2011 Yılları Arası Konya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporlarından Yararlanılarak Tarafımızca Oluşturulmuştur.

d. Belediye'nin 2007-2011 yılları arası stratejik planda performans ölçütünü 2009 yılına kadar 5 adet sergi salonu açma olarak açıkladığı, KOMEK sergi salonları açma faaliyeti, tablo-25'de görüldüğü üzere 8 adet olmasından dolayı gerçekleşmiştir.

Tablo-25: 2007-2011 KOMEK Sergi Salonu Açma

	SERGİ SALONU	HEDEF	GERÇEKLEŞME
YILLAR	**Sayı**	**Sayı**	**(%)**
2007	1		
2008	4	8	5	160,00
2009	3		
2010	6	-	-
2011	2	-	-

Kaynak: 2007-2011 Yılları Arası Konya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporlarından Yararlanılarak Tarafımızca Oluşturulmuştur.

e. Belediye'nin 2012-2016 yılları arası stratejik planda performans ölçütünü 2014 yılına kadar 1 adet bina olmak üzere açıkladığı yeni KOMEK binaları yapma faaliyeti hakkında faaliyet raporlarında net bir bilgi yer almadığı için yorumlanamamaktadır.

f. Belediye'nin 2012-2016 yılları arası stratejik planda performans ölçütünü sayı olarak belirtmediği özürlülere mesleki eğitim verilmesi faaliyeti hakkında incelenen faaliyet raporlarında bilgi yer almamaktadır.

g. Belediye'nin 2012-2016 yılları arası stratejik planda performans ölçütünü sayı olarak belirtmediği KOMEK kursiyerleri ve hanımlar lokali üyelerini rehabilite edilmesi ve eğitim verilmesi faaliyeti hakkında incelenen faaliyet raporlarında sadece 2014 yılında KOMEK ve hanımlar lokali kursiyerlerine seminer hizmeti verildiği bilgisi bulunmaktadır.

Tablo-26: 2012-2016 KOMEK ve ASEM Kursiyerlerine Verilen Seminer Sayısı

	KOMEK	ASEM	HEDEF	GERÇEKLEŞME
YILLAR	**Sayı**	**Sayı**	**Sayı**	**(%)**
2012	-	-	BELİRTİLMEMİŞ	-
2013	-	-		-
2014	5	3		-
2015	-	-		-
2016	-	-		-

Kaynak: 2015-2019 Yılları Arası Konya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporlarından Yararlanılarak Tarafımızca Oluşturulmuştur.

h. Belediye'nin 2012-2016 yılları arası stratejik planda performans ölçütünü sayı olarak belirtmediği meslek edindirme kurslarında branş sayısını artırma faaliyetinin, tablo-27'de belirtildiği gibi 2014'e kadar arttığı görülmektedir. Fakat 2015 ve 2016 yılları için sayı belirtilmediği için faaliyet hakkında yorum yapılamamaktadır.

Tablo-27: 2012-2016 KOMEK Branş Sayısı

	KOMEK BRANŞ	HEDEF	GERÇEKLEŞME
YILLAR	**Sayı**	**Sayı**	**(%)**
2012	76	BELİRTİLMEMİŞ	-
2013	148	-	-
2014	147	-	-
2015	-	-	-
2016	-	-	-

Kaynak: 2012-2016 Yılları Arası Konya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporlarından Yararlanılarak Tarafımızca Oluşturulmuştur.

ı. Belediye'nin 2012-2016 yılları arası stratejik planda performans ölçütünü sayı olarak belirtmediği meslek edindirme kurslarındaki kursiyerlerin mezuniyet sonrası takibi faaliyeti ve çeşitli dallarda spor hizmetlerinin sunulması faaliyeti hakkında incelenen faaliyet raporlarında bilgi yer almadığından yorum yapılmamaktadır.

j. Belediye'nin 2015-2019 yılları arası stratejik planda performans ölçütünü yılda 5 adet olarak açıkladığı hanımlar lokallerinin sayısını artırma faaliyetinin, tablo-28'de açıklanan sayılara göre gerçekleşmediği görülmektedir.

Tablo-28: 2015-2019 ASEM (Hanımlar Lokali) Merkez Sayısı

	ASEM MERKEZ	HEDEF	GERÇEKLEŞME
YILLAR	**Sayı**	**Sayı**	**(%)**
2015	6	BELİRTİLMEMİŞ	-
2016	9	-	-
2017	17	-	-
2018	18	-	-
2019	-	-	-

Kaynak: 2015-2019 Yılları Arası Konya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporlarından Yararlanılarak Tarafımızca Oluşturulmuştur.

k. Belediye'nin 2015-2019 yılları arası stratejik planda performans ölçütünü yılda 2 adet olarak açıkladığı KOMEK binalarının sayısını artırma faaliyeti hakkında incelenen faaliyet raporunda net bir bilgi almadığından dolayı yorumlanamamaktadır.

l. Belediye'nin 2015-2019 yılları arası stratejik planda performans ölçütünü sayı olarak belirtmediği her ay düzenli olarak Türkiye'de etkin kişilerin konuk olacağı söyleşiler yapma faaliyeti hakkında incelenen faaliyet raporlarında bir bilgi yer almamaktadır.

m. Belediye'nin 2015-2019 yılları arası stratejik planda performans ölçütünü 2015 yılında 3 adet, 2016 yılında 5 adet olarak açıkladığı kurslarda üretilen ürünler için sergi açma ve satma faaliyetinin, incelenen faaliyet raporlarında 2015 ve 2016 yılları için bilgi vermemesinden dolayı yorumlanamamaktadır.

Tablo-29: 2015-2019 KOMEK Sergi Salonu ve Satış Merkezi

	SATIŞ MERKEZİ	SERGİ SALONU	HEDEF	GERÇEKLEŞME
YILLAR	**Sayı**	**Sayı**	**Sayı**	**(%)**
2015	-	-	BELİRTİLMEMİŞ	-
2016	-	-	-	-
2017	3	1	-	-
2018	2	1	-	-
2019	2	3	-	-

Kaynak: 2015-2019 Yılları Arası Konya Büyükşehir Belediyesi Faaliyet Raporlarından Yararlanılarak Tarafımızca Oluşturulmuştur.

n. Belediye'nin 2015-2019 yılları arası stratejik planda performans ölçütünü sayı olarak belirtmediği gerek duyulduğunda kariyer merkezi açma faaliyetinin, kariyer merkezi çalışmasının aktif olduğu 2013 yılından 2019 yılına kadar aralıksız hizmet vermesinden dolayı gerçekleştiği söylenebilir.

Ulaşılan bilgiler özetlenecek olursa KBB'nin 2007-2019 yılları arası stratejik planlarında performans ölçütünü sayı olarak açıkladığı ve faaliyet raporlarında da bu sayıları açıklamasından dolayı yorum yapılabilen faaliyetlerinden 2007-2011 yılları arası meslek edindirme kursunun branş sayısını artırma ve sergi ve satış merkezi açma faaliyetlerinin gerçekleştiği görülmektedir.

KBB'nin dezavantajlı gruplara (kadın, yaşlı, engelli ve muhtaçlar) yönelik 2007-2019 yılları arasında sosyal belediyecilik anlayışı kapsamında sunduğu eğitim hizmeti

ile bireyleri sosyalleştirme, sosyal kontrolü sağlama, rehabilite etme işlevleri ile yatırım yapma işlevini yerine getirdiği görülmektedir.

3.3.5.6. Konya Büyükşehir Belediyesi'nin Dezavantajlı Bireyler Sunduğu Sosyal, Kültürel ve Spor Hizmetleri (2007-2019)

KBB'nin sosyal, kültürel ve spor alanında sunduğu hizmetler hakkında bilgi sahibi olmak için önce Belediye'nin sosyal, kültürel ve spor hizmetleri ile ilgili yapmayı hedefledikleri planlar gösterilecek daha sonra da faaliyet raporlarında verilen bilgiler derlenip aktarılacaktır.

3.3.5.6.1. 2007-2019 Yılları Arasında Konya Büyükşehir Belediyesi'nin Dezavantajlı Bireylere Yönelik Sosyal, Kültürel ve Spor Hizmeti İçin Stratejik Planları

Tablo-30: Konya Büyükşehir Belediyesi 2007-2019 Yılları Arası Dezavantajlı Bireylere Yönelik Sosyal, Kültürel ve Spor Hizmeti Alanındaki Stratejik Planlarda Yer Alan Hedefleri

2007-2011 SOSYAL, KÜLTÜREL ve SPOR HİZMETLERİ	
Stratejik Amaç 9	**Sosyal belediyecilik kapsamında hizmet seviye ve kapasitesini yükselterek, sosyal refahı ve mutluluğu artırmak**
Stratejik Hedef 9.2	**Toplumun farklı kesimlerine yönelik özel yardım ve hizmetlerin**
Faaliyet 9.2.1	Kadın, genç, yaşlı ve özürlüler için sosyal mekân yapılması ve işletilmesi
Performans Ölçütü	2007 de 2500 kişi/yıl, 2008 de 5000kişi/yıl, 2009 da 7500 kişi/yıl, 2010 da 8000 kişi/yıl, 2011 de 9000 kişi/yıl
Birimi	Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı
Faaliyet 9.2.3	Yerel ve ulusal eserlerin bulunduğu sabit ve gezici kütüphanecilik hizmeti
Performans Ölçütü	2007 de 12500 kişi/yıl, 2008 de 15000 kişi/yıl, 2009 da 20000 kişi/yıl, 2010 da 25000 kişi/yıl, 2011 de 30000 kişi/yıl
Birimi	Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı
2012-2016 SOSYAL, KÜLTÜREL ve SPOR HİZMETLERİ	
Stratejik Amaç 18	**Konya'nın kültür, sanat ve sosyal alanındaki gelişimine katkıda bulunulması ve cazibe merkezi haline getirilmesini sağlamak için etkinlikler yapmak**
Stratejik Hedef	**Kent kültürü ve kentlilik bilincinin yaygınlaştırılması**
Faaliyet 18.4.2	Paydaş kurumlarla birlikte Konya'da sosyal olarak dezavantajlı bölgelerde ilköğretim okullarında kent kültürü ve kentlilik bilinci projesinin hayata
Performans Ölçütü	100 program/yıl
Birimi	Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı

2015-2019 SOSYAL, KÜLTÜREL ve SPOR HİZMETLERİ	
Stratejik Amaç 23	**Sosyal hizmet ihtiyaçlarını etkin olarak karşılamak**
Stratejik Hedef	**Engellilere ilişkin çalışmalar yapmak**
Faaliyet 23.2.2	Engelliler ile ilgili kültürel projeler üretmek
Performans Ölçütü	Proje sayısı/yıl
Birimi	Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı
Faaliyet 23.2.3	Engelliler ile ilgili sosyal projeler üretmek
Performans Ölçütü	Proje sayısı/yıl
Birimi	Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı
Faaliyet 23.2.4	Engelliler ile ilgili sportif projeler üretmek
Performans Ölçütü	Proje sayısı/yıl
Birimi	Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı
Stratejik Amaç 25	**Konya'nın kültür, sanat, bilim, eğitim, yayın, tanıtım ve sosyal alanındaki gelişimine katkıda bulunmak ve cazibe merkezi haline**
Stratejik Hedef	**Her kesime yönelik koruyucu, sosyal aktiviteleri artırıcı çalışmalar**
Faaliyet 25.7.3	Şehrin aile huzuru, dirlik ve birliğinin korunması için Konya aile destek merkezi (KADEM) ile paydaş kurum ve kuruluşlarla birlikte programlar ve etkinlikler düzenlemek
Performans Ölçütü	1.000 adet / yıl
Birimi	Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı
Faaliyet 25.7.4	Dezavantajlı kesimlere yönelik kültürel ve sosyal çalışmalar yapmak
Performans Ölçütü	10 adet / yıl
Birimi	Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı
Faaliyet 25.7.10	3 Neslin (Dede- Baba- Çocuk) Bir Arada Tutacak Projeler Gerçekleştirmek
Performans Ölçütü	1 faaliyet / yıl
Birimi	Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı

Kaynak: https://www.konya.bel.tr/kurumsalayrinti4.php?id=71

Tablo-30'da görüldüğü üzere Belediye'nin dezavantajlı gruba sunacağı kültürel, sosyal ve spor hizmetlerinden Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı ve Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı sorumludur.

3.3.5.6.2. Konya Büyükşehir Belediyesi'nin Faaliyet Raporlarına Göre Dezavantajlı Bireylere Sunduğu Sosyal, Kültürel ve Spor Hizmetleri (2007-2019)

KBB'nin 2007-2019 yılları arasında sunduğu faaliyet raporları incelemesi sonucunda Belediye'nin sosyal ve kültürel hizmetlerinin Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı tarafından gerçekleştirildiği öğrenilmiştir. 2019 yılında örgüt yapısında değişiklik yapılmıştır. Bu değişim ile yine kültürel ve sosyal hizmetlerden Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı sorumlu olmuştur. Spor hizmeti ise, Gençlik Spor ve

Eğitim Hizmetleri Dairesi Başkanlığı'nın bünyesinde bulunan Spor Şube Müdürlüğü tarafından sunulmaya başlamıştır.

3.3.5.6.2.1. Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı

2007-2019 yılları arasında Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı bünyesinde inceleme kapsamında olan yaşlı, kadın, engelli ve yardıma muhtaç bireylere sunulan kültürel ve sosyal hizmetler şunlardır:

5 Ağustos 2007 tarihinde Fuar Kültürpark içinde emeklilerin boş vakitlerini değerlendirmeleri için Emekliler Lokali açılmıştır (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2007 Faaliyet Raporu: 244). Faaliyet raporu içerisinde Emekli Lokali'ne üye yaşlılara yönelik kültür ve sosyal hizmet konusunda 2011 yılına kadar bilgi verilmiştir. Yaşlıların kültür ve sosyal aktiviteleri de açılan Emekliler Lokali kapsamında gerçekleştirilmiştir. Bu hizmetler şunlardır:

- ✓ Çatalhöyük gezisi, Kent Ormanı'nda piknik ve cep telefonu kullanımı ve sosyal hayatla ilgili kurs verilmesi (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2007 Faaliyet Raporu, 244),
- ✓ 18 Mart 2008 tarihinde İstiklal Marşı'nın kabulünün 87. yılı sebebiyle "Emekliler Arası İstiklal Marşı'nı Güzel Okuma Yarışması" (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2008 Faaliyet Raporu: 254),
- ✓ 27 Nisan 2008 tarihinde Galatasaray ve Fenerbahçe maçının izlenmesi (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2008 Faaliyet Raporu: 255),
- ✓ Emekliler Lokali'ne üye olan 92 emeklinin Çanakkale'ye gezmeye gitmesi (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2008 Faaliyet Raporu: 256),
- ✓ Emeklilerin yaptıkları ürünlerin sergisinin yapılması (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2008 Faaliyet Raporu: 257),
- ✓ Emeklilerin go-kart pistine gitmesi (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2008 Faaliyet Raporu: 258),
- ✓ Emekliler Lokali'ne üye emeklilere, bankamatik kullanımı hakkında ders verilmesi (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2009 Faaliyet Raporu: 217),

- ✓ Emekliler Lokali'ne üye olan 55-70 yaş aralığında olan 15 kişi için bisiklet turu düzenlenmesi (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2009 Faaliyet Raporu: 217),
- ✓ Emekliler Lokali bünyesinde 50-65 yaş aralığında olan 28 üyenin katıldığı Türk Sanat Müziği Korosu'nun kurulması (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2009 Faaliyet Raporu: 220),
- ✓ Emekliler Lokali'nde her hafta pazartesi ve çarşamba günleri 14.10-14.50 aralarında üyelere trafik ve çevre dersinin verilmesi (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2009 Faaliyet Raporu: 220),
- ✓ Emekliler Lokali'ne üye olan kişilerin güncel olaylardan haberdar olması için hafta içi her sabah ve öğleden sonra emeklilere projeksiyon ile haberlerin aktarılması (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2009 Faaliyet Raporu: 221),
- ✓ Emekliler Lokali üyelerine her pazartesi günü iletişim dersi verilmesi (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2010 Faaliyet Raporu: 250),
- ✓ Kurulan Türk Sanat Müziği Korosu'nda olan emeklilerin öğrendikleri parçaları konser vererek seslendirmeleri (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2010 Faaliyet Raporu: 251),
- ✓ 2011 yılında emeklilerin güncel haber takibi yapması ve ikinci kez konser vermeleri sağlanması (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2011 Faaliyet Raporu: 216, 218),
- ✓ Emekliler Lokali üyelerine 2011 yılında Kapadokya gezisi düzenlenmesidir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2011 Faaliyet Raporu: 220).

Emekliler Lokali üyeleri haricindeki yaşlılara yönelik hizmet 2013 yılı faaliyet raporunda aktarılmıştır. Bu hizmet de 50 öğrencinin huzur evinde yaşayan 50 yaşlı ile bir gün geçirmesidir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2013 Faaliyet Raporu: 261).

Kadınlara yönelik sunulan sosyal ve kültürel hizmetler şu şekildedir:

- ✓ Anne ve anne adaylarının çocuklarını eğitme konusunda farklı bakış açıları geliştirebilmelerini sağlamak için 2012 yılı boyunca her cuma günü verilen "Anne-Çocuk İletişim" semineri (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2012 Faaliyet Raporu: 203),
- ✓ Gelin ve kayınvalide ilişkisinde problemin kaynağını bulup bu problemleri giderici çözümler bularak ilişkiyi düzeltme amacı ile "Kaynana

Paylaşımı" eğitim derslerinin verilmesi (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2012 Faaliyet Raporu: 204),

- ✓ Konya Büyükşehir Belediyesi Aile Destek Merkezi'nde çalışan uzmanlar tarafından boşanmış kadınlara boşanma sonrasında karşılaşılan sorunlar ile başa çıkabilmeleri için psiko-sosyal yönden güçlendirme çalışmalarının yapılması (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2012 Faaliyet Raporu: 204),
- ✓ Çocukların ailedeki en önemli öğretmeni olan annelerin çocuklarının eğitimi konusunda bilgilenmesi için "Her Anne Bir Okul" semineri verilmesi (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2013 Faaliyet Raporu: 260),
- ✓ İlçe Müftülükleri ile birlikte belirlenen 10 Kız Kur'an Kursu'nda eğitim gören öğrencilere "evlilik öncesi eğitim semineri" ile İl Müftülüğü ile belirlenmiş 15 Kız Kur'an Kursu'nda eğitim gören öğrencilere "kayınvalide-gelin ilişkisi" seminerinin verilmesi (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2014 Faaliyet Raporu: 287),
- ✓ Filistin, Ukrayna, Gürcistan, Ürdün, Polonya, Bulgaristan, Moldova, Hırvatistan, Türkiye olmak üzere 9 ülkeden 40 gencin, Evrenin Duygusal Kanadı adlı proje kapsamında kadın haklarını korunması, geliştirilmesi ve uygulanması üzerine 6 gün boyunca çalışma yapması (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2014 Faaliyet Raporu: 293),
- ✓ Yavuz Selim, Hamzaoğlu, Ahmet Polat ve Meydanlı Kur'an Kurslarında eğitim gören kadınlara "aile içi iletişim" eğitim semineri verilmesi, İl Müftülüğü aracılığı ile Akören, Altınekin, Çumra, Sarayönü ve Lâdik ilçelerin bulunan 5 Kız Kur'an Kursu ve 9 ayrı ilçe 11 farklı merkezde eğitim gören kadınlara "Gelin-Kayınvalide İlişkisi Eğitimi" semineri verilmesi (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2015 Faaliyet Raporu: 283),
- ✓ Yerel düzeyde akademisyenlerin katıldığı "Kadın Algısına Alternatif Bakış" panelinin yapılması (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2015 Faaliyet Raporu: 284),
- ✓ Konya Halk Sağlığı Müdürlüğü ve Necmettin Erbakan Üniversitesi iş birliği ile Konya il merkezinde yaşayan anne adaylarına doğum öncesi, anı ve sonrası hakkında "İlk Adım Gebe Okulu Projesi" kapsamında eğitim verilmesi (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2016 Faaliyet Raporu: 271, 2017 Faaliyet Raporu: 284; 2018 Faaliyet Raporu: 233),

✓ 8 Mart Dünya Kadınlar Gününde Konya içerisinde yaşayan şehit ve gazi yakını kadınlara şehir turu yaptırılması (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2017 Faaliyet Raporu: 284, 2018 Faaliyet Raporu: 233),

✓ Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü'nde E tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'ndaki kadın mahkumlara "Stres ve Yönetimi" ve Altınekin İlçe Kaymakamlığı Personeli ile ilçe halkının katıldığı "Öfke Yönetimi ve Şiddet" konulu seminerlerin düzenlemesi (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2017 Faaliyet Raporu: 284),

✓ Aile eğitimi, anne ve babaların çocuklarını sağlıklı şekilde yetiştirmeleri için geliştirilmiş etkinliklerin tümünü içeren anne ve anne adaylarına farklı konularda uzmanlar tarafından haftada iki gün ders verildiği "Annelik Okulu" (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2018 Faaliyet Raporu: 234) gibi hizmetledir.

➢ Engelli bireylere yönelik sunulan kültürel ve sosyal alandaki hizmetler;

✓ 3 Aralık Engelliler Günü'ne özel olarak engelli bireyler için "Özürlüler Sema Programı" (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2010 Faaliyet Raporu: 248),

✓ Görme engelli çocuklara meclis üyeleri tarafından maç anlatımının yapıldığı "Kılıçarslan Gönül Gözü Engel Tanımaz Projesi" (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2018 Faaliyet Raporu: 231),

✓ 22 Nisan 2018 tarihinde birçok atölye çalışmasının ve ücretsiz bilim gösterilerinin yapıldığı "Engelsiz Çocuk Şenliği" (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2018 Faaliyet Raporu: 248) hizmetleridir.

✓ Bu hizmetler haricinde Engelli Şube Müdürlüğü bünyesinde açıklanan 6 Ağustos 2014 tarihinde kurulan çalışma davranışı kazanmış, alıcı dil, toplumsal sosyal yaşam ve temel öz becerilerine sahip 14 yaş üzerindeki down sendromlu, otizmli, SP kas erimesi ve zihinsel engelli bireylerden oluşan "Özel Gençler Mehter Takımı" engelli bireylerin hem kültürlerini öğrenmelerini hem de sosyalleşmelerini sağlamaktadır (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2015 Faaliyet Raporu: 269). Bu proje, incelenen faaliyet raporlarına göre 2019 yılına kadar sürmüştür.

İmkânı olmayan bireylere yönelik sunulan sosyal ve kültürel hizmetler ise şu şekildedir:

✓ İmkânı olamayan öğrencilerin bilgi birikiminin artması için 2007 yılından 2014 yılına kadar "gezici kütüphane" hizmetinin faaliyette olduğu

görülmektedir. 2014 yılında gezici kütüphane "gezici bilgi evi" adı altında faaliyetlerine devam etmiştir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2007 Faaliyet Raporu: 246; Konya Büyükşehir Belediyesi, 2014 Faaliyet Raporu: 305).

✓ Aile problemlerine yönelik, sağlıklı ailenin oluşumu için KADEM uzmanları randevulu sistemle birebir seanslar düzenlemiştir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 286). Bu hizmet hakkında 2015'ten 2018'e kadar da bilgi yer almaktadır.

3.3.5.6.2.2. Gençlik Spor ve Eğitim Hizmetleri Daire Başkanlığı

2019 yılında örgüt yapısında yapılan değişiklik sonucunda yer alan bu daire başkanlığı bünyesinde eğitim şube müdürlüğü, gençlik şube müdürlüğü ve spor müdürlüğü olmak üzere üç müdürlük bulunmaktadır.

Belediye'nin faaliyet raporlarından spor hizmetleri ile ilgili engelli bireylerin katıldığı müsabakalar hakkında bilgi bulunabilmiştir.

Bu müsabakalar şunlardır:

- 5-7 Nisan tarihleri arasında Antalya'da gerçekleştirilen Özel Sporcular Yüzme Müsabakası

- 29 Nisan- 2 Mayıs tarihleri arasında Mersin'de gerçekleştirilen İşitme Engellileri Güreş Türkiye Şampiyonasıdır (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2019 Faaliyet Raporu: 328, 330).

KBB, 2007-2019 yılları arası incelenen stratejik planlarda kültürel, sosyal ve spor hizmetleri alanında dezavantajlı gruba yönelik sosyal mekânların yapılması ve işletilmesi, gezici kütüphanecilik hizmetinin sunulması, dezavantajlı bölgelerde okuyan öğrencilere kent kültürü ve kentlilik bilinci projesinin hayata geçirilmesi, engellilere yönelik kültürel, sosyal ve spor alanında projelerin üretilmesi, KADEM'in paydaş kurumlar ile programlar yapması, dezavantajlı bireylere yönelik kültürel ve sosyal çalışmalar yapma ve 3 nesli (Dede-Baba-Çocuk) bir arada tutacak projeler yapma faaliyetlerinin gerçekleşmesi hedeflenmiştir. İncelenen faaliyet raporlarına göre bu hedefler hakkında ulaşılan bilgiler şunlardır:

a. KBB'nin 2007-2011 yılları arası stratejik planda performans ölçütünü 2007 yılı için 2.500 kişi, 2008 yılı için 5.000 kişi, 2009 yılı için 7.500 kişi, 2010 yılı için 8.000 kişi ve 2011 yılı için 9.000 kişi olarak açıkladığı kadın, genç, yaşlı ve

engellilere sosyal mekân yapılması ve işletilmesi faaliyeti için sorumlu tutulan Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı bünyesinde bilgi yer almamaktadır.

b. KBB'nin 2007-2011 yılları arası stratejik planda performans ölçütünü 2007 yılı için 12.500 kişi, 2008 yılı için 15.000 kişi, 2009 yılı için 20.000 kişi, 2010 yılı için 25.000 kişi ve 2011'de 30.000 kişi olarak açıkladığı yerel ve ulusal eserlerin bulunduğu sabit ve gezici kütüphanecilik hizmetini sunma faaliyetini gerçekleştirmeden sorumlu tutulan Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı bünyesinde bilgi yer almamaktadır. Fakat bu hizmet hakkında 2007 yılından itibaren Kültür ve Sosyal İşler Başkanlığı bünyesinde bilgi verilmiştir.

c. KBB'nin 2012-2016 yılları arası stratejik planda performans ölçütünü 100 program olarak açıkladığı Konya'da sosyal olarak dezavantajlı ilköğretim okullarda kent kültürü ve kentlilik bilinci oluşturma faaliyetini gerçekleştirmeden sorumlu tutulan Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı'nda bu yıllar için bilgi yer almamaktadır.

d. KBB'nin 2015-2019 yılları arası stratejik planda performans ölçütünü sayı olarak açıklamadığı engellilere kültürel, sosyal ve sportif hizmetler sunma faaliyetleri hakkında bu faaliyetleri gerçekleştirmeden sorumlu tutulan Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı bünyesinde sadece "Özel Gençler Mehter Takımı" projesi ile kültürel projenin gerçekleştirildiği görülmektedir.

e. KBB'nin 2015-2019 yılları arası stratejik planda performans ölçütünü yılda 1.000 adet olarak açıkladığı şehrin aile huzuru ve dirliğini korumak için KADEM ile paydaş kurum ve kuruluşları ile birlikte programlar düzenleme faaliyetini gerçekleştirmeden sorumlu tutulan Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı bünyesinde KADEM tarafından ailelere yönelik seans düzenleme çalışmasının yapıldığı görülmektedir. Fakat faaliyet raporlarında 1.000 tane program düzenleme performans ölçütüne ulaşıldığına dair net bir bilgi yer almamaktadır.

f. KBB'nin 2015-2019 yılları arası stratejik planda performans ölçütü yılda 10 adet olarak açıkladığı dezavantajlı kesimlere yönelik kültürel ve sosyal çalışma yapma faaliyeti ve performans ölçütünü yılda 1 faaliyet olarak belirlediği 3 nesli bir arada tutma faaliyetini gerçekleştirmeden sorumlu Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı bünyesinde bilgi yer almamaktadır.

Ulaşılan bilgiler özetlenecek olursa KBB'nin 2007-2019 yılları arası stratejik planlarında performans ölçütünü sayı olarak açıkladığı ve faaliyet raporlarında da bu sayıları açıklamasından dolayı yorum yapılabilen faaliyetlerinden hiçbiri gerçekleşmemiştir. Fakat KBB'nin, bu yıllar içerisinde Emekliler Lokali aracılığı ile yaşlılara kültürel ve sosyal alanda hizmetler sunduğu görülmektedir. Kadınlara yönelik daha çok eğitici ve psikolojik destek sağlayıcı hizmetler sunulmuştur. İhtiyaç sahibi ailelere yönelik faaliyet alanında Kültürel ve Sosyal Daire Başkanlığı bünyesinde verilen bilgilerde özel olarak yer verilmemiştir. Engellilere yönelik de Özel Gençler Mehter Takımı'nın kurulmuş ve düzenli faaliyetine devam etmiştir.

Konya Büyükşehir Belediyesi'nin 2007-2019 yılları arasında dezavantajlı gruplara (kadın, yaşlı, engelli ve muhtaç) sosyal belediyecilik anlayışı kapsamında sunduğu sosyal, kültürel ve spor hizmetleri ile sosyalleştirme, sosyal kontrolü sağlama ve rehabilite etme işlevlerini yerine getirdiği görülmektedir.

3.3.5.7. Konya Büyükşehir Belediyesi'nin Dezavantajlı Bireylere Sunduğu Konut Edindirme ve Konaklama Hizmetleri (2007-2019)

KBB'nin dezavantajlı bireylere sunduğu konut edindirme alanında sunduğu hizmetler hakkında bilgi sahibi olmak için önce Belediye'nin dezavantajlı bireylere sunduğu konut edindirme hizmetleri ile ilgili yapmayı hedefledikleri planlar gösterilecek daha sonra da faaliyet raporlarında verilen bilgiler derlenip aktarılacaktır.

3.3.5.7.1. 2007-2019 Yılları Arasında Konya Büyükşehir Belediyesi'nin Dezavantajlı Bireylere Yönelik Konut Edindirme ve Konaklama Hizmetleri İçin Stratejik Planları

Tablo-31: Konya Büyükşehir Belediyesi 2007-2019 Yılları Arası Dezavantajlı Bireylere Yönelik Konut Edindirme ve Konaklama Alanındaki Stratejik Planlarda Yer Alan Hedefleri

2007-2011 KONUT EDİNDİRME ve KONAKLAMA	
Stratejik Amaç 3	**Kültürel ve tarihsel dokuya uygun, planlı düzenli ve modern bir kent oluşturmak**
Stratejik Hedef 3.3	**Gecekondusuz şehir hüviyetinin korunması bu konuda sıkı denetimlerin sağlanması ve bu yönde gerekli yatırımların yapılması**
Faaliyet 3.3.1	Dar gelirli vatandaşlara ucuz arsa temin

Performans Ölçütü	2008 yılında talep sayısının karşılanması
Birimi	İmar İşleri Daire Başkanlığı
Faaliyet 3.3.2	Toplu konut alanlarının tespiti ve TOKİ ile ortak projeler gerçekleştirmek
Performans Ölçütü	2007 yılında alan tespitinin yapılması, uygun alanlarda 2009 ve 2010 da uygulamasına geçilmesi
Birimi	İmar İşleri Daire Başkanlığı
Faaliyet 3.3.3	Gecekondu önleme bölgelerinin tespiti ve uygulaması
Performans Ölçütü	2007 yılında gecekondu önleme bölgesi ile ilgili kamulaştırma ve proje hazırlamak, 2009 yılında kooperatiflere tahsisat yapmak
Birimi	İmar İşleri Daire Başkanlığı
2012-2016 KONUT EDİNDİRME ve KONAKLAMA	
Stratejik Amaç 11	**Kültürel ve tarihsel dokuya uygun, planlı düzenli ve modern bir kent oluşturmak**
Stratejik Hedef 11.4	**Gecekondusuz şehir hüviyetinin korunması bu konuda sıkı denetimlerin sağlanması ve bu yönde gerekli yatırımların yapılması**
Faaliyet 11.4.1	Dar gelirli vatandaşlara ucuz arsa temini
Performans Ölçütü	Başta kentsel dönüşüm alanlarında olmak üzere TOKİ gibi kuruluşlarla her gelir düzeyine yönelik konut talebini karşılayacak projelerin hayata
Birimi	İmar İşleri Daire Başkanlığı
2015-2019 KONUT EDİNDİRME ve KONAKLAMA	
Stratejik Amaç 5	**Konya'nın yaşam kalitesini artırmak için yeni fiziki mekânlar oluşturmak, mekânların bakım ve onarımlarını yapmak**
Stratejik Hedef 5.1	**Kültürel ve sosyal aktivite mekânları ile dini yapılar oluşturmak**
Faaliyet 5.1.6	Şefkat Evi Yapmak
Performans Ölçütü	2019 Yılı Sonuna Kadar
Birimi	Fen İşleri Dairesi Başkanlığı
Stratejik Amaç 10	**Kültürel ve tarihsel dokuya uygun, planlı düzenli ve modern bir kent oluşturmak**
Stratejik Hedef 10.4	**Kentsel yaşam standartlarının gerektirdiği yapı denetimini sağlamak ve ruhsatlı bina yapımını teşvik etmek**
Faaliyet 10.4.1	Dar gelirli vatandaşlara ucuz arsa temin etmek
Performans Ölçütü	Başta kentsel dönüşüm alanlarında olmak üzere TOKİ gibi kuruluşlarla her gelir düzeyine yönelik konut talebini karşılayacak projelerin hayata geçirmek/yıl
Birimi	İmar İşleri Daire Başkanlığı
Stratejik Amaç 13	**Mülkiyeti belediyemize ait gayrimenkullerin en verimli şekilde değerlendirmek için tasarrufta bulunmak ve kontrollerini sağlamak**
Stratejik Hedef 13.3	**Dar gelirli vatandaşlara ucuz arsa temin etmek**
Faaliyet 13.3.1	Gecekondu Önleme Bölgeleri Kanunu Kapsamında İhtiyaç Duyulan Sosyal Konut Üretilmesi Amaçlı Arsa Teminlerini Sağlamak
Performans Ölçütü	Temin Edilen Arsa Miktarı/Yıl
Birimi	Emlak Yönetimi Dairesi Başkanlığı

Kaynak: https://www.konya.bel.tr/kurumsalayrinti4.php?id=71

Tablo-31'de görüldüğü üzere Belediye'nin dezavantajlı gruba sunacağı konut edindirme ve konaklama hizmetinden İmar İşleri Daire Başkanlığı ve Fen İşleri Daire Başkanlığı sorumludur.

3.3.5.7.2. Konya Büyükşehir Belediyesi'nin Faaliyet Raporlarına Göre Dezavantajlı Bireylere Sunduğu Konut Edindirme ve Konaklama Hizmetleri (2007-2019)

KBB'nin 2007-2019 yılları arasında yaptığı hizmetleri incelediğimizde Belediye'nin dezavantajlı bireylere yönelik konut sağlama ve konaklama hizmeti hakkında şu bilgiler bulunmuştur:

- ✓ KBB, TOKİ ile iş birliği içerisinde dar gelirli bireylere yönelik 555 konutun 2-18 Ocak 2008 tarihleri satış müracaatlarını almıştır. Bu konutlar; 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamında herhangi bir terör eylemi ile gazi ya da şehit olan bireylerin ailelerine, Kore ve Kıbrıs Gazileri ile dar gelirli ailelere yöneliktir. Konutlar 180 ay taksitle olmak üzere sahiplerine teslim edilecektir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2008 Faaliyet Raporu: 222).
- ✓ **Şefkat Evi Projesi:** Muhtaç insanların barınabileceği bir sosyal konut projesidir. 30 Aralık 2008 tarihinde yapılmaya başlanan bina 24 Ocak 2009 tarihinde bitirilmiştir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2009 Faaliyet Raporu: 86).
- ✓ **Kimsesizler Evi:** Dört bloktan oluşan bina, 40 adet yaşam ve yatak odası, idari kısım, yemekhane, çok amaçlı salon ve spor salonuna sahiptir. Bu bina projesi 2013 yılı faaliyet raporunda açıklanmış 2016 yılında teslim edilmiştir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2013 Faaliyet Raporu: 60; 2016 Faaliyet Raporu: 98).
- ✓ **Kadın Sığınma Evi Güçlendirme İşi:** Sığınma evinde oluşan deformasyonların giderilmesi için 2016 yılında çalışma yapılmaya başlanmış olup 2017 yılında iş bitirilmiştir (Konya Büyükşehir Belediyesi, 2016 Faaliyet Raporu: 98, 2017 Faaliyet Raporu: 102).

Konya Büyükşehir Belediyesi, 2007-2019 yılları arası incelenen stratejik planlarda konut edindirme ve konaklama konusunda dezavantajlı gruba yönelik dar gelirli vatandaşlara ucuz arsa temini, toplu konu alanlarının tespiti ve TOKİ ile iş birliği yapma, gecekondulaşmayı önlemek için kamulaştırma yapma veya proje

üretme gibi faaliyetlerinin gerçekleşmesini hedeflenmiştir. İncelenen faaliyet raporlarına göre bu hedefler hakkında ulaşılan bilgiler şunlardır:

a. Belediye'nin 2007-2019 yılları arası stratejik planında yer alan dar gelirli vatandaşlara ucuz arsa temini faaliyeti hakkında faaliyet raporlarında bilgi yer almamaktadır.

b. Belediye'nin 2007-2011 yılları ve 2015-2019 yılları arası stratejik planında gecekonduyu önleme faaliyeti hakkında faaliyet raporlarında bilgi yer almamaktadır.

c. Belediye'nin 2007-2011 yılları arası stratejik planında TOKİ ile ortak projelerinin gerçekleştirilmesi faaliyeti hakkında sorumu birim İmar İşleri Daire Başkanlığı bünyesinde bilgi yer almamaktadır. Fakat 2008 faaliyet raporunda Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı'nın bünyesinde Belediye'nin TOKİ ile iş birliği içinde bir çalışma yürüttüğü bilgisi yer almaktadır.

d. Belediye'nin 2015-2019 yılları arası stratejik planında performans ölçütünü 2019 yılı sonuna kadar olarak açıkladığı Şefkat Evi yapma faaliyeti hakkında bu yıllar içerisinde bilgi yer almamaktadır.

Ulaşılan bilgiler özetlenecek olursa KBB'nin 2007-2019 yılları arası stratejik planlarında belirtilen dar gelirli vatandaşlara ucuz arsa temini, gecekonduyu önleme, TOKİ ile iş birliği yaparak proje geliştirme ve Şefkat Evi yapma gibi faaliyetleri hakkında faaliyet raporlarında yıllar içinde bilgi olmadığından yorum yapılamamaktadır. Fakat KBB'nin dezavantajlı vatandaşlarına konut edindirme ve konaklama hizmetlerini sağlamak için TOKİ ile iş birliği yaptığı, Şefkat Evi ve Kimsesizler Evi yaptığı görülmektedir.

Konya Büyükşehir Belediyesi'nin 2007-2019 yılları arasında sosyal belediyecilik anlayışı kapsamında dezavantajlı gruplara (kadın, yaşlı, engelli ve muhtaçlar) yönelik sunduğu konut edindirme ve konaklama sağlama hizmeti ile sosyal belediyeciliğin yardım etme ve gözetme işlevini yerine getirmiştir.

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Modern anlamda Batılı devletlerde yaşanan sanayileşme döneminde tarih sahnesine çıkan sosyal refah devleti, 1980'li yıllarda devletin küçülmesini öngören neo-liberal politikaların benimsenmesine kadar mevcudiyetini korumuştur. Türkiye'de de 1980'li yıllarda neo-liberal politikalar benimsenmiştir. Bunun neticesinde merkezi yönetimin sosyal ve ekonomik alandaki görev ve yetkileri, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetim kuruluşlarına aktarılmıştır.

Türkiye'de 1980'lerden sonra devletin ekonomik ve sosyal alanlarda görevlendirdiği belediyeler ile ilgili 2000'li yıllarda kanunlar çıkarılmış ve belediyeler sosyal alanlarda yetkili ve görevli kılınmıştır. Ülke içerisinde gelirin adil dağılması, fırsat eşitliği, tam istihdam, sosyal adalet ve barışın sağlanması amaçları olan sosyal refah devletinin anlamını kaybettiği 1980'lerden sonraki dönemlerde belediyelere verilen sosyal alandaki görev ve yetkiler ile sosyal refah devletinin amaçları sağlanmaya çalışılmıştır. Bu durumda belediyeler artık vatandaşlarına sadece alt yapı hizmeti sunan klasik belediyecilik anlayışının yanında vatandaşlarının sosyal ve ekonomik alandaki ihtiyaçlarını da karşılayan sosyal belediyecilik anlayışını da benimsemiştir.

Belediyelerin vatandaşlarına en yakın kuruluş olmasından dolayı sosyal ve ekonomik konularda yetkili ve görevli olmaları önemli bir gelişme iken, görevleri çoğalan belediyelerin hepsinin aynı bütçe ve imkânlara sahip olmaması, belediye yönetimi için sunulacak hizmetin öncelik sırasının farklı olması gibi durumlardan dolayı, belediyelerin vatandaşların ihtiyaçlarını karşılama ve sorunlarını giderme konusunda tam olarak başarılı olamama risklerini de doğurmaktadır.

Bu çalışmanın amacı kapsamında KBB'nin 2007-2019 yılları arası incelenen stratejik plan ve faaliyet raporları sonucunda ulaşılan bilgilere göre KBB'nin dezavantajlı gruba yönelik sağlık, ayni nakdi yardım, eğitim, istihdam, kültürel, sosyal ve konut edindirme alanlarında hizmetler sunduğu görülmüştür.

KBB'nin 2007-2019 yılları arası incelenen stratejik planlarında sağlık ve ayni nakdi yardım hizmetlerinden Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı'nın sorumlu tutulmuş olduğu, Belediye'nin sağlık hizmeti olarak da dezavantajlı gruba yönelik kurum tabipliği, alo doğum, alo cenaze ve evde bakım hizmeti sunduğu

görülmüştür. Belediyenin ayni nakdi yardım hizmeti olarak dezavantajlı gruba yönelik fon yardımı, ekmek yardımı, sosyal kart, öğrencilere eğitim yardımı, engellilere ücretsiz ulaşım ve indirimli su hakkı, mekanik ve akülü tekerlekli sandalye gibi hizmetler sunduğu görülmüştür. Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı'nın sorumluluğunda olan bu önemli iki hizmetten sağlık alanında belediyenin 2007-2019 yılları arası performans ölçütünün sayı olarak belirttiği 5 faaliyet gerçekleştirmeyi hedeflediği ve bu faaliyetlerden 2 faaliyeti gerçekleştirdiği ve Belediye'nin sağlık alanında %40 oranında hedefine ulaşabildiği, ayni nakdi yardım hizmeti alanında ise 2007-2019 yılları arası performans ölçütünü sayı olarak belirttiği 10 faaliyet gerçekleştirmeyi hedeflediği bu faaliyetlerden 5 faaliyeti gerçekleştirdiği ve ayni nakdi yardım alanında %50 oranında hedefine ulaşabildiği gözlemlenmiştir.

KBB'nin 2007-2019 yılları arası incelenen stratejik planlarında eğitim ve istihdam hizmetlerinden Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı, KOMEK Şube Müdürlüğü ve meslek edindirme kurslarının bina yapımından ise Fen İşleri Daire Başkanlığı'nın sorumlu tutulduğu, eğitim alanında meslek edindirme kursları, hanımlar lokali ve bunların çatısı altında sergi ve satış salonları, seminerler, kursiyerler ile yardım kampanyaları düzenleme gibi hizmetler sunduğu ve istihdamın sağlanması için köprü vazifesi gördüğü kariyer merkezini faaliyete geçirdiği görülmüştür. Belediye'nin eğitim ve istihdam konusunda 2007-2019 yılları arası performans ölçütünün sayı olarak belirttiği 10 faaliyet gerçekleştirmeyi hedeflediği ve bu faaliyetlerden 2 faaliyeti gerçekleştirdiği, Belediye'nin eğitim ve istihdam alanında %20 oranında hedefine ulaşabildiği gözlemlenmiştir.

KBB'nin 2007-2019 yılları arası incelenen stratejik planlarında kültürel, sosyal ve spor hizmetlerinden Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı ve Kültür ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı'nın sorumlu tutulduğu, Belediye'nin bu yıllar için incelenen faaliyet raporlarında bulunan bilgilere göre dezavantajlı grup içerisinde olan yaşlılar için açılan emekliler lokali kapsamında daha çok yaşlılara hizmet verdiği görülmüştür. Kadınlar, engelliler ve ihtiyaç sahibi ailelere yönelik kültürel ve sosyal hizmet bakımından Belediye'nin ulaşılan bilgilere göre zayıf kaldığı söylenilebilir.

Belediye'nin konut edindirme ve konaklama hizmeti ile ilgili de 2007-2019 yılları arası incelenen faaliyet raporlarından ulaşılan bilgilere göre 1 yıl için TOKİ ile iş birliği içinde dar gelirli ailelere konut edindirme projesi yaptığı bilgisine

ulaşılmaktadır. İhtiyaç sahibi ailelerin konaklaması için de şefkat evi ve kimsesizler evi yaptığı görülmüştür.

Ulaşılan bilgiler neticesinde Belediye'nin sağlık, ayni nakdi yardım ve eğitim alanında performans ölçütü belli olduğu için yorumlanabilen gerçekleştirmeyi hedeflediği 25 faaliyetinden 9 faaliyetini gerçekleştirmiş olduğu ve bu hedeflerin %36 oranında gerçekleştiği hesaplanmıştır. Hedefin gerçekleştirme oranının düşük olmasına rağmen KBB'nin 2007-2019 yılları arası için dezavantajlı vatandaşlarına sürekli hizmet sunma gayesinde olduğu, verdiği hizmetler ile sosyal refah devletinin fırsat eşitliği, tam istihdamı sağlama ve işsizliği önleme amaçlarını yerine getirmiş olduğu, sosyal belediyeciliğin ise yardım etme ve gözetme, sosyalleştirme, sosyal kontrol sağlama, rehabilite etme ve yatırım yapma işlevlerini yerine getirdiği gözlenmiştir. Ayrıca ayni yardımı vatandaşlarını rencide etmeden sunmak için sosyal kart uygulaması ile sosyal refah devletinin insan onurunu koruma görevini yerine getirmiş olduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Adıgüzel, Ş. (2013). Türkiye'de Belediyecilik Anlayışının Dönüşümünü Küreselleşme Üzerinden Okumak. (Derleyenler: İhsan Kamalak ve Hüseyin Gül), İçinde, *Yerel Yönetimlerde Sosyal Demokrasi Toplumcu Belediyecilik Teorik Yaklaşımlar, Türkiye Uygulamaları* 2. Baskı (ss. 99-125), İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.

Aksoy, Ş. (1995). Yeni Sağ ve Kamu Yönetimi. Kamu Yönetimi Sempozyum Bildirileri 2. Cilt içinde (s. 159-173). Ankara: Türkiye Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü.

Aktan, C.C ve Özkıvrak Ö. (2008). *Sosyal Refah Devleti* (1. Baskı). İstanbul: Okutan Yayınları.

Alper, Y. (2020). Sosyal Güvenlik. (Editörler: Aysen Tokol- Yusuf Alper), İçinde, *Sosyal Politika* 11. Baskı (ss. 217-268), Bursa: Dora Basım-Yayın.

Aydın, M. (2008). *Sosyal Politika ve Yerel Yönetimler*. İstanbul: Yedirenk.

Balcı, A. (2007). Avrupa Birliği ve Türk Kamu Yönetimi Sistemi. (Editörler: Şinasi Aksoy ve Yılmaz Üstüner), İçinde, *Kamu Yönetimi Yöntem ve Sorunlar* (ss. 319-338), Nobel Yayın Dağıtım, ss. 319-338.

Başaran, İ. (2008). *Kent ve Yerel Yönetim* (1. Baskı). Okutan Yayıncılık: İstanbul.

Bayraktar, S. U. ve Penpecioğlu, M. (2013). Yerel Liderlik, Toplumcu Belediyecilik ve Ali Dinçer: 1977-1980 Dönemi Ankara Belediyesi. (Derleyenler: İhsan Kamalak ve Hüseyin Gül), İçinde, *Yerel Yönetimlerde Sosyal Demokrasi Toplumcu Belediyecilik Teorik Yaklaşımlar, Türkiye Uygulamaları* 2. Baskı (ss. 125-159), İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.

Boratav, K. (1993). *Türkiye İktisat Tarihi 1908-1985* (4. Baskı). İstanbul: Gerçek Yayınevi.

Bozkır Serdar, A. (2020). Sosyal Politika Kavramı. (Editörler: Aysen Tokol- Yusuf Alper), İçinde, *Sosyal Politika* 11. Baskı (ss. 1-24), Bursa: Dora Basım-Yayın.

Duman, İ. H. (1997). *Sosyal Devlet* (1. Baskı). İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Dursun, D. (2004). *Belediye Yönetimi ve Belediyecilik*. İstanbul: Şan Ofset.

Erçetin, C. (2015, Nisan). Konut Sorununa Geçmişten Bir Çözüm Arayışı: Yerel Yönetimler ve Konut Sorunu, I. Uluslararası Kent Araştırmaları Kongresi Bildiriler Kitabı II. Cilt, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Matbaası. Erişim Adresi: https://www.academia.edu/30459981/Konut_Sorununa_Ge%C3%A7mi%C5%9Ften_Bir_%C3%87%C3%B6z%C3%BCm_Aray%C4%B1%C5%9F%C4%B1-Yerel_Y%C3%B6netimler_ve_Konut_Sunumu. [Erişim Tarihi: 07.10. 2021].

Eren, V. (2008). Devletin Yapısında ve İşlevlerinde Değişim –Yönetsel ve Siyasal Liberalizasyon. (Editörler: Mehmet Özel ve Veysel Eren), İçinde, *Devletin Dönüşümü ve Yeni Dönem Kamu Yönetimi* 1. Baskı (ss. 37-87). Konya: Çizgi Kitabevi.

Ersöz, H. Y. (2011). *Sosyal Politikada Yerelleşme*. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.

Eryılmaz, B. (2017a). *Kamu Yönetimi Düşünceler- Yapılar- Fonksiyonlar- Politikalar* (Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 10 Baskı). İzmit: Umuttepe Yayınları.

Eryılmaz, B. (2017b). *Tanzimat ve Yönetiminde Modernleşme* (Genişletilmiş 4. Baskı). İstanbul: İşaret Yayıncılık.

Esen, E. (2007). Avrupa Birliği'ne Uyum Sürecinde Yerel Yönetimler: Beklentiler, Kaygılar, Perspektifler. (Editörler: Şinasi Aksoy ve Yılmaz Üstüner*),* İçinde*, Kamu Yönetimi Yöntem ve Sorunlar* (ss. 371- 388). Nobel Yayın Dağıtım.

Gökaçtı, M. A. (1996). *Dünyada ve Türkiye'de Belediyecilik*. İstanbul: Ozan Yayıncılık.

Göktürk, İ. ve Yılmaz, M. (2020). Sosyal Problemlerin Yerel Ölçekte Çözümünde Sosyal Belediyecilik Yaklaşımı. (Editör: K. Hakan Derin). İçinde, *Eğitim, Enerji ve Emek Piyasası* Güncel 2. Baskı (ss. 29-78). Ankara: İksad Yayınevi.

Göze, A. (1976). *Sosyal Devlet Sistemi*. İstanbul: Fakülteler Matbaası.

Güler, M. (2013). Toplumcu Belediyeciliğin Doğuş Koşulları Üzerine. (Derleyenler: İhsan Kamalak- Hüseyin Gül). İçinde, *Yerel Yönetimlerde Sosyal Demokrasi Toplumcu Belediyecilik Teorik Yaklaşımlar, Türkiye Uygulamaları* 2. Baskı (ss. 99-125). İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.

Gürata, M. (1975). *Unutulan Adetlerimiz ve Loncalar*. Ankara: TİSA Matbaacılık.

Işığıçok, Ö. (2020). İstihdam ve İşsizlik. (Editörler: Aysen Tokol- Yusuf Alper). İçinde, *Sosyal Politika* 11. Baskı (ss. 121-169). Bursa: Dora Basım-Yayın.

Kapani, M. (2014). *Politika Bilimine Giriş* (35. Baskı). Ankara: Bilgi Yayınevi.

Kara, U. (2004). Sosyal Devletin Yükselişi ve Düşüşü (1. Baskı). Ankara: Maki Basım- Yayın.

Koray, M. ve Topçuoğlu K. (1995). *Sosyal Politika* (Gözden Geçirilmiş ve Yenileştirilmiş 3. Baskı). Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.

Koray, M. (2020). *Sosyal Politika* (Güncelleştirilmiş 6. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.

Köse, Ö. (2007). Küreselleşmenin Devlet ve Kamu Yönetimi Üzerindeki Etkileri ve Türk Kamu Yönetimine Yansımaları. (Editörler: Ahmet Nohutçu ve Asım Balcı). İçinde, Bilgi Çağında Türk Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması- II 1. Baskı (ss. 1-28). İstanbul: Beta.

Kösecik, Ö. ve Özgür, H. (2005). Yerel Yönetimlerde Reform: Geleneksel Modelin Değişim Süreci. (Editörler: Muhammet Kösecik ve Hüseyin Özgür). İçinde, *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar- I* 1. Baskı (ss. 1-21). Ankara: Nobel Yayın.

Oktay, T. (2008). Belediyenin Tarihsek Gelişimi. (Recep Bozlağan ve Yüksel Demirkaya). İçinde, *Türkiye'de Yerel Yönetimler* 1. Baskı (ss. 119-157). Ankara: Nobel Yayın.

Ortaylı, İ. (2018). *Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri (1840-1880)* (Gözden Geçirilmiş 3. Baskı). Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Ökmen, M. (2005). Küreselleşme Sürecinde Yerelleşme Eğilimleri ve Yerel Yönetimler. (Editörler: Hüseyin Özgür ve Muhammet Kösecik). İçinde, *Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar- I* 1. Baskı (ss. 539-564). Ankara: Nobel Yayın.

Ömürgönülşen, U. ve Öktem, M. K. (2007). Avrupa Birliği'ne Yönetsel Uyum ve Yönetsel Kapasitesinin Arttırılması Sürecinde Türk Kamu Yönetiminde Etik Sorunu. (Editörler: Şinasi Aksoy ve Yılmaz Üstüner). İçinde, *Kamu Yönetimi Yöntem ve Sorunlar* (ss. 339-370). Nobel Yayın Dağıtım.

Özdemir, S. (2007). *Küreselleşme Sürecinde Refah Devleti* (Genişletilmiş 2. Baskı). İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları.

Özmete, E. ve Zubaroğlu Yanardağ, M. (2014). Yoksullukla Mücadelenin Bir Aracı Olarak Sosyal Yardımlar ve Sürdürülebilir Kalkınma. (Gonca Polat- Arzu İçağasıoğlu Çoban). İçinde, *Yoksulluk ve Sosyal Hizmet Yeni Zorluklar ve Yaklaşımlar* 1. Baskı (ss. 93-102). İstanbul: Sosyal Çalışma Yayınları.

Pierson, Christopher (1998*). Beyond the Welfare State? The New Political Economy of Welfare* (Second Edition). Pennsylvania: The Pennsylvania State University Press.

Sallan Gül, S. (2004). *Sosyal Devlet Bitti, Yaşasın Piyasa! Yeni Liberalizm ve Muhafazakârlık Kıskacında Refah Devleti*. İstanbul: Etik Yayınları.

Saran, U. (2005). Türk Kamu Yönetiminde Değişimin Genel Çizgisi: Reform Arayışlarının Karşısındaki Beklentiler ve Güçlükler. (Editörler: Ahmet Nohutçu ve Asım Balcı). İçinde, Bilgi Çağında Türk Kamu Yönetiminin Yeniden Yapılandırılması- I (ss. 93-102). İstanbul: Beta Yayıncılık.

Serter, N. (1994). *Devlet Görevlerindeki Gelişmelerin Sonucu Olarak Sosyal Devlet*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Prof. Dr. Nâzım Terzioğlu Basım Atölyesi.

Sodan, R. (2007). *Açıklamalı İçtihatlı 5393 Sayılı Belediye Kanunu ve 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu*. Erzurum: Zafer Form Ofset Matbaacılık.

Sözer, A. N. (1998). *Türkiye'de Sosyal Hukuk* (2. Baskı). İzmir: Barış Yayınları.

Stewart, M. (1980). *Keynes Devrimi*. Asım Baltacıgil (Çeviren), İstanbul: Minnetoğlu Yayınları.

Şaylan, G. (1981). *Çağdaş Siyasal Sistemler*. Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü.

Şaylan, G. (1995). *Değişim Küreselleşme ve Devletin Yeni İşlevi* (1.Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.

Şengün, E. ve Akman, Ç. (2020). *Türkiye'de Sosyal Belediyecilik*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Talas, C. (1992). *Türkiye'nin Açıklamalı Sosyal Politika Tarihi* (1. Baskı). Ankara: Bilgi Yayınevi.

Tekeli, İ. (t.y). *Cumhuriyetin Belediyecilik Öyküsü (1923-1990).* Erişim Adresi: https://www.academia.edu/30687197/Cumhuriyetin_Belediyecilik_%C3%96yk%C3%BCs%C3%BC_1923_1990_ [Erişim Tarihi: 08.09.2021].

Tekeli, İ. (1984). Ekonomik Bunalımın ve Bunalımdan Çıkmak İçin İzlenen Politikaların Toplumsal Sonuçları. *Türkiye'de ve Dünyada Yaşanan Ekonomik Bunalım* (ss. 229-255). Ankara: Yurt Yayınları.

Tok, N. (2008). Küreselleşme ve Ulus Devletin Dönüşümü. (Editörler: Mehmet Özel ve Veysel Eren). İçinde, *Devletin Dönüşümü ve Yeni Dönem Kamu Yönetimi* 1. Baskı (ss. 16-34). Konya: Çizgi Kitabevi.

Tokol, A. (2020). Türkiye'de Sosyal Politika. (Editörler: Aysen Tokol- Yusuf Alper), İçinde, *Sosyal Politika* 11. Baskı (ss. 58-73). Bursa: Dora Basım-Yayın.

Wedderburn, Dorothy (1965). Facts And Theories Of The Welfare State. (Edited by: Ralph Miliband- John Saville), *Socialist Register 1965* (pp. 127-146*)* . London: The Merlin Press.

Yüksel Arabacı, R. (2020). Gelir Dağılımı, Gelir Eşitsizliği ve Gelir Eşitsizliğinin Nedenleri. (Editörler: Aysen Tokol- Yusuf Alper). İçinde, *Sosyal Politika* 11. Baskı (ss. 187-216). Bursa: Dora Basım-Yayın.

Makaleler

Andersen, J. G. (2007). Welfare States and Welfare State Theory. Centre for Comparative Welfare Studies Department of Political Science Aalborg University. ss. 4-34.

Aydın, H. (2009). Avrupa Birliği'ne Uyum Çabaları Ekseninde Yerel Yönetimler ve Sosyal Hizmetler İlişkisi. *Türk İdare Dergisi*, Sayı: 465, ss. 27-43.

Batal, S. (2016). Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Görev Tanımında Yeni Bir Misyon: Kent Kültürü Kazandırma ve Kentlileştirme. Paradoks Ekonomi Sosyoloji Ve Politika Dergisi, Cilt: 11, ss. 24-40.

Bayraktar, C. (2012). Keynes ve Refah Devleti. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), ss. 247-261.

Briggs, A. (1961). The Welfare State in Historical Perspective. *European Journal of Sociology*, 2(2), pp. 221-258.

Berkün, S. (2017). Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Anlayışı. *Şarkiyat İlmi Araştırmalar Dergisi*, 9(2), ss. 582-598.

Bulut, N. (2001). Sosyal Devletin Düşünsel Temelleri ve Çağdaş Sosyal Devlet Anlayışı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını*, (Prof. Dr. Turan Tufan Yüce'ye Armağan), ss. 321- 335.

Çakı, C., Gazi M. Ali ve Çakı, G. (2019). Vietnam Savaşı Sırasında Çin-ABD İlişkileri: Çin Propaganda Posterleri Üzerine Bir İnceleme. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 7(2), ss. 958- 976.

Çankaya, Y. (2020). Hukuk Devleti ve Sosyal Devlet Dikotomisi Üzerine Bir İnceleme. *Atılım Üniversitesi Yayınları*, (Prof. Dr. Nami Çağlayan Anısına Armağan), ss. 573- 622.

Çelik, A. (2014). Sosyal Belediyecilik Anlayışı: Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(1), ss. 1-20.

Çöpoğlu, M. (2011). Sosyal Belediyecilik. *İller ve Belediyeler Dergisi*, Sayı: 756, ss. 62-80.

Dilik, S. (1980). Sosyal Güvenlik ve Sosyal Hizmetler Arasındaki İlişkiler. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 35(1), ss. 74-84.

Dilik, S. (1988). Sosyal Güvenliğin Tarihsel Gelişimi. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi,* 43(01), ss. 41-80.

Doğan, A. (2014). Neo-Liberal Belediyeciliğin Çelik Zırhı. Mülkiye Dergisi, 29(246), ss. 77-88. Erişim Adresi: https://dergipark.org.tr/tr/pub/mulkiye/issue/246/972, [Erişim: 14.09.2021].

Doğu, G., Kesim, Ü. ve Sivrikaya, Ö. (2002). Belediyelerin Sporla İlgili İşlevleri: Düzce Belediyesi Örneği. *Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 11(2), ss. 89-106.

DPT (Devlet Planlama Teşkilâtı). (2001). Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Özel İhtisas Komisyon Raporu (Rapor No: 2593). *Ankara: Devlet Planlama Teşkilâtı*.

Ertem, A. (2011). Osmanlı'dan Günümüze Vakıflar. *Vakıflar Dergisi*, Sayı:36, ss. 25-65.

Genç, Y. (2009). Yerel Yönetimler ve Sosyal Hizmet Uygulamaları. *Kamuda Sosyal Politika Dergisi*, 3(9), ss. 60-68.

Gökbayrak, Ş. (2010). Türkiye'de Sosyal Güvenliğin Dönüşümü. *Çalışma ve Toplum*, 2(25), ss. 141-612.

Gümüş, A. T. (2010). Sosyal Devlet Anlayışının Gelişimi ve Dönüşümü. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18(2), ss. 117-158.

Gümüş, İ. (2018). Tarihsel Perspektifte Refah Devleti: Doğuş, Yükseliş ve Yeniden Yapılanma Süreci. *Journal of Political Administartive and Local Studies*, 11(1), ss. 33-66.

Gürek, M. (2016). Yerel Yönetimlerin Engellilere Yönelik Eğitim Faaliyetleri. *Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi,* Sayı: 42, ss. 131-143.

Işık, N. (2006). Sektörel Gelir Dağılımının Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2006(2), ss. 119-127.

Karagöl, E. T. ve Dama, N. (2015). Geçmişten Günümüze Sosyal Yardımlar. SETA Yayınları, Sayı: 139, ss. 7-25. Erişim Adresi: https://www.researchgate.net/publication/321105543_Gecmisten_Gunumuze_Sosyal_Yardimlar, [Son Erişim: 05. 11. 2021].

Karasu, M. A. (2009). Devletin Değişim Sürecinde Belediyelerin Konut Politikalarında Farklılaşan Rolü. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 14(3), ss. 245-264.

Keleş, R. (2015). Yerel Yönetimler ve Konut. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 42(1), Erişim Adresi: https://dergipark.org.tr/tr/pub/ausbf/issue/3230/44987. [Son Erişim: 02. 11.2021].

Kıral, B. (2020). Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), ss. 170-189.

Kocaoğlu, M., Aydoğan, C. ve Karabulut Akkuş, Ö. (2017). Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları Üzerine Bir Değerlendirme. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Dergis*i, 5(4), ss. 157-169.

Koç, N. ve Ökmen, M. (2015). Sosyal Belediyecilik Çerçevesinde Seçilmiş Belediyelerin Sosyal Bütçelerinin Değerlendirilmesi. *Maliye Dergisi*, Sayı: 168, ss. 69-84.

Kökalan Ç. F. ve Durdu, Z. (2014). Türkiye'de Sosyal Güvenlik Sisteminin Dönüşümü ve Bireysel Emeklilik Sistemi. Hak-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi, 4(8), ss. 60-75.

Kök, M. ve Sayım, F. (2009). Sağlık Hizmetlerinde Yerel Yönetim Yatırımları. Uluslararası Sağlıkta Performans ve Kalite Kongresi Bildiriler Kitabı, Cilt: 2, ss. 276-292.

Kutlu, Ö. ve Göksel, Zarif S. (2014). Kent Kültürü Oluşturma Aracı Olarak Kültürel Belediyecilik: Selçuklu Örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31(1). ss. 75-91.

Metin, O. (2011). Sosyal Politika Açısından AKP Dönemi: Sosyal Yardım Alanında Yaşananlar. *Çalışma ve Toplum,* 1(28), ss. 179-200.

Örki, A. (2019). 1973 Petrol Krizi ve Sonuçları. Erişim Adresi: https://www.researchgate.net/publication/337211970_1973_PETROL_KRIZI_VE_SONUCLARI /, [Erişim: 05.07. 2021].

Özaydın, Mehmet M. ve Dama, N. (2019). Sosyal Politikalarda Uygulayıcı Aktör Olarak Belediyeler. SETA Yayınları, ss. 7-24. Erişim Adresi: https://www.researchgate.net/publication/333405361_SOSYAL_POLITIKALARDA_UYGULAYICI_AKTOR_OLARAK_BELEDIYELER. [Son Erişim: 05.11.2021].

Özbek, N. (2002). Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Sosyal Devlet. Toplum ve Bilim, Sayı: 92, ss. 7-33.

Pektaş, E. K. (2010). Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları ve Temel Sorunlar. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 5(1), ss. 4-22).

Sallan Gül, S. (2000). Yeni Sağ Sosyal Güvenlik Anlayışının Tarihsel Bağlantıları: İngiltere ve Türkiye Örnekleri. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Dergisi,* 40(3-4), ss. 51-66.

Sezik, M. (2019). Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Yaşanabilir Kent Oluşturma Politikaları. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), ss. 703-716.

Şahin, S. K. (2009), Sağlıkta Yerel Yönetimlerin Rolü. Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Platformu, Erişim Adresi: https://www.sdplatform.com/Yazilar/Kose-Yazilari/181/Saglikta-yerel-yonetimlerin-rolu.aspx, [Erişim : 23.09. 2021].

Şenocak, H. (2010). Sosyal Güvenlik Sistemini Oluşturan Bileşenlerin Tarihi Süreç Işığında Değerlendirilmesi. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, Sayı: 56, ss. 409- 468.

Şişman, Y. (2017). Türkiye'de Sosyal Politikanın Dünü, Bugünü: Hayırseverliğin Kurumsallaşması mı? Gelişim mi? *Optimum Ekonomik ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 4(2), ss. 1-22.

Titmuss, R. (1963). The Social Service Review. *The University of Chicago Press*, 37(1), pp. 1-11.

Toprak, D. ve Şataf, C. (2009). Türkiye'de Yerel Yönetimler Reformu Çerçevesinde Sosyal Belediyecilik Yaklaşımı. *Sosyal ve Beşerî Bilimler Dergisi*, 1(1), ss. 11-24.

Ünlü, U. (2016). Sosyal Belediyecilik Anlayışının E-Belediyecilik Anlayışına Entegre Edilmesi. *Sayıştay Dergisi*, Sayı: 102, ss. 63-89.

Veenhoven, R. (2000). Wellbeing In The Welfare State Level not higher, distribution not more equitable. Journal of Comparative Policy Analysis, Volume: 2, pp. 91-125.

Whiteside, N. (1996). Creating The Welfare State In Britain, 1945-1960. *Journal Of Social Policy*, 25(1), pp. 83-103.

Vural, T. (2004). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Yerel Yönetimler*. Türk İdare Dergisi, Sayı: 444, ss. 179-193.

Yay, S. (2014). Tarihsel Süreçte Türkiye'de Sosyal Devlet. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 3(9), ss. 147-161.

Yılmaz, E. (2016). Konut Sorunu ve Toplu Konut Üretiminde TOKİ'nin ve Belediyelerin Rolü. *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(7), ss. 31-50.

Yılmaztürk, A. ve Güler, T. (2017). Sosyal Devlet Anlayışının Yerel Karşılığı: Sosyal Belediyecilik ve Temel Sorunları. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), ss. 1-23.

Yiğenoğlu, K. (2016). İkinci Dünya Savaşı'ndan Günümüze Değişen Güç Dengeleri ve ABD'nin Pasifik Bölgesi Stratejisi: Trans-Pasifik Ortaklığı Örneği. *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı: 58, ss. 327-341.

Yüksel, F. (2007). Sosyal Devletin Dönüşüm Sürecinde Yerel Yönetimlerin Yeni İşlevleri. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi*, 62(01), ss. 279-298.

Zeybekoğlu Dündar, Ö. (2011). Türkiye'de Kentsel Yoksulluk Sorunu Açısından Sosyal Belediyeciliğin Önemi. Mediterranean Journal of Humanities, 1(2), ss.117-126.

Tezler

Beki, A. (2008). *Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Uygulamaları (Ümraniye Belediyesi Örneği)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Eser, A. (2010). *Belediyelerin Mesleki Yaygın Eğitimdeki Rolü: İSMEK Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Gülenç, A. F. (2018). *Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Uygulamalarının Sorunlar ve Beklentiler Bağlamında Değerlendirilmesi: Konya Büyükşehir Belediyesi Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Kalkışım, H. M. (2015). *Türkiye'de Sosyal Belediyecilik Algısı: İstanbul, Adana, Diyarbakır, Büyükşehir Belediyeleri Örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.

Öz, C. S. (2010). *Sosyal Belediyecilik Bağlamında Evde Bakım Hizmetleri (İstanbul, Ankara ve Kocaeli Büyükşehir Belediyeleri Örnekleri).* Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Seçkiner Bingöl, E. (2015). *Yerel Yoksulluk Yönetimi: İngiltere Örneği ve Sosyal Belediyecilik Bağlamında Türkiye'de Büyükşehir Belediyeleri Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

İnternet Kaynakları

Dağlı, S. N. (2020). "Ahilik ve Lonca Teşkilatı Arasındaki Farklar Nelerdir?". Erişim Adresi: https://derstarih.com/ahilik-ve-lonca-teskilati-arasindaki-farklar/, [Erişim Tarihi: Son 25.12.2021].

Hamamcı, C. (2017). Devrimci-Halkçı Bir Yerel Yönetim Deneyimi Fatsa Belediyesi. Erişim Adresi: https://kentstratejileri.com/tag/can-hamamci/, [Erişim Tarihi: 14.09.2021].

_____ (18 Şubat 2021). Osmanlı'dan Günümüze Konya Belediye Başkanları. https://www.pusulahaber.com.tr/osmanlidan-gunumuze-konya-belediye-baskanlari-1429177h.htm, [Erişim Tarihi: 09.11.2021].

https://sosyallesme.nedir.org/#:~:text=Birey%2C%20i%C3%A7ine%20do%C4%9Fdu%C4%9Fu%20k%C3%BClt%C3%BCrel%20ortam%C4%B1n,ya%C5%9Fad%C4%B1%C4%9F%C4%B1%20toplumun%20bir%20%C3%BCyesi%20olur, [Erişim Tarihi: 03.08.2021].

https://www.konyakultur.gov.tr/index.php?route=pages/pages&page_id=2, [E.T. 26.05.2022]

https://www.konyadayatirim.gov.tr/konya/demografik-durum, [E.T. 26.02.2022]

https://www.endeksa.com/tr/analiz/konya/demografi, [E.T. 26.02.2022].

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). (2021). "Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları 2020". Haber Bülteni, Sayı: 37210. Erişim Adresi: https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2020-37210, [Erişim Tarihi: 15.10.2021].

TDK (Türk Dil Kurumu). (2022). Erişim Adresi: https://www.tdk.gov.tr/, [Erişim Tarihi: 27.05.2022].

Diğer Kaynaklar

Konya Büyükşehir Belediyesi 2007 Faaliyet Raporu.

Konya Büyükşehir Belediyesi 2008 Faaliyet Raporu

Konya Büyükşehir Belediyesi 2009 Faaliyet Raporu.

Konya Büyükşehir Belediyesi 2010 Faaliyet Raporu.

Konya Büyükşehir Belediyesi 2011 Faaliyet Raporu.

Konya Büyükşehir Belediyesi 2012 Faaliyet Raporu.

Konya Büyükşehir Belediyesi 2013 Faaliyet Raporu.

Konya Büyükşehir Belediyesi 2014 Faaliyet Raporu.

Konya Büyükşehir Belediyesi 2015 Faaliyet Raporu.

Konya Büyükşehir Belediyesi 2016 Faaliyet Raporu.

Konya Büyükşehir Belediyesi 2017 Faaliyet Raporu.

Konya Büyükşehir Belediyesi 2018 Faaliyet Raporu.

Konya Büyükşehir Belediyesi 2019 Faaliyet Raporu.

Konya Büyükşehir Belediyesi 2007-2011 Stratejik Planı.

Konya Büyükşehir Belediyesi 2012-2016 Stratejik Planı.

Konya Büyükşehir Belediyesi 2015-2019 Stratejik Planı.